

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI

**MÜLTECİ, SIĞINMACI ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DEKİ İŞ
GÜCÜ PİYASASI ÜZERİNE ETKİLERİ: KIRŞEHİR ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

BURAK ÇELİK

DANIŞMAN

Doç.Dr. Metin DUYAR

NEVŞEHİR

MART-2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Burak ÇELİK

“MÜLTECİ, SİĞINMACI ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE’DEKİ İŞ GÜCÜ PİYASASI ÜZERİNE ETKİLERİ: KIRŞEHİR ÖRNEĞİ” adlı Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

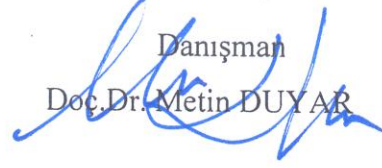
Tezi Hazırlayan

Burak ÇELİK

Danışman

Doç.Dr. Metin DUYAR

Ana Bilim Dalı Başkanı

Doç.Dr. Serap ÇOBAN

Doç.Dr. Metin DUYAR danışmanlığında Burak ÇELİK tarafından hazırlanan “MÜLTECİ, SİĞINMACI ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE’DEKİ İŞ GÜCÜ PİYASASI ÜZERİNE ETKİLERİ: KIRŞEHİR ÖRNEĞİ” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. ..21 03 /2019

JÜRİ

İMZA

Danışman: Doç.Dr. Metin DUYAR

Üye: Dr.Öğr.Üye. Oktay AKTÜRK

Üye: Dr.Öğr.Üye. Ebru TOPCU

ONAY: Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 29. /03. /2019 Tarih ve 2019.14.259 Sayılı Kararı ile onaylanmıştır. 29. /03. /2019

Doç.Dr.Vedat AKTEPE
Müdür

MÜLTECİ, SIĞINMACI ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DEKİ İŞ GÜCÜ PİYASASI
ÜZERİNE ETKİLERİ: KIRŞEHİR ÖRNEĞİ

Burak ÇELİK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim

Dalı, Yüksek Lisans Mart 2019

Doç.Dr. Metin DUYAR

ÖZET

Dünya nüfusunun yaklaşık %3'ü uluslararası göçmen sayılmaktadır. Bu rakam son yıllardaki Orta Doğu'daki gelişmelerle birlikte istikrarlı bir hal almıştır. Bu da yaklaşık 240.000.000 insanın bulunduğu topraklardan uzaklaşarak, farklı kültür, farklı coğrafya, farklı dil kullanılan ülkelere göç ettiğini göstermektedir. İnsanların kendi ülkelerini bırakarak başka ülkelere göç etmesi pek çok nedeni beraberinde barındırmaktadır. Bu nedenlerin başında can güvenliği gelmektedir. Sosyal, siyasal, ekonomik ve hukuki sorunlardan dolayı yerlerinden ayrılan insanlar gittikleri toplumların kültürlerinden etkilenmeye ve o kültürleri farklı kanallardan etkilemeye başlamışlardır. Bu kanallardan bir tanesi ekonomik kanaldır. Ekonomik etkiler içinde istihdam önemli yer teşkil etmektedir.

Herhangi bir nedenle yaşadıkları ülkelerinden ayrılan bu insanlar geçim derdi ile gittikleri yerlerde çalışarak istihdama katkı sağlamaktadırlar. İstihdama hem olumlu hem de olumsuz etkileri (yerli işçiler açısından) beraberinde taşımaktadırlar.

Bu çalışma ile yabancı işçi olarak istihdam edilen mülteci, göçmen ve sığınmacıların Türkiye'de istihdama etkileri Kırşehir örneğinden yola çıkılarak anket yöntemi ile tespit edilmiştir. Çalışmada en önemli bulgu, sığınmacı, mülteci ve göçmen olarak istihdam edilenlerin büyük çoğunluğunun kayıt dışı çalıştırıldıkları, ara eleman ve ucuz iş gücü olarak işverenler tarafından istihdam edilmelerinde önemli bir etken olarak kabul edildikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Göçmen, Sığınmacı, İstihdam,

THE EFFECT of REFUGEES, ASYLUM-SEEKERS and MIGRANTS on LABOR
MARKET in TURKEY: An EXAMPLE of KIRSEHIR

Burak ÇELİK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Graduate School of Social Sciences, Department
of Economics, March 2019 Doç.Dr. Metin DUYAR

ABSTRACT

Approximately 3% of the world's population is considered an international migrant. This figure has been stable with the developments in the Middle East in recent years. This shows that it has moved away from the lands of approximately 240.000.000 people and migrated to different cultures, different geographies and different languages. The fact that people leave their own countries and migrate to other countries has many reasons. At the beginning of these reasons comes the most safety. People who have been displaced because of social, political, economic and legal problems started to be affected by the cultures of the societies they went to and they started to affect those cultures through different channels. One of these channels is the economic channel. Employment is an important part of economic impacts.

These people who leave their country for any reason, work in places where they go to work and contribute to employment. They carry both employment (both domestic workers) and negative impacts on employment.

This study foreign workers who are employed as refugees, migrants and asylum seekers to employment in Turkey Kirsehir effects were determined by questionnaire method inspired from the special. The importance of the subject is emphasized by presenting suggestions.

Keywords: Migration, Refugee, Immigrant, Refugee, Employment,

Bu çalışmada bana her türlü katkıyı sağlayan, başta tez danışmanım Doç.Dr. Sayın Metin DUYAR hocam olmak üzere, anketlerin hazırlanmasında bana destek veren Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İ.İ.B.F. öğretim üyesi Dr. Ertuğrul Güreşçi ve SPSS istatistik programında verilerin analiz edilmesinde desteğini esirgemeyen Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim üyesi Prof.Dr. Ufuk Karadavut hocalarıma, ayrıca yüksek lisans ders aşamasında desteklerini hep hissettiğim Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İktisat Bölümü Öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

Beni dünyaya getiren ancak bu çalışmam esnasında erken yaşta aramızdan ayrılan canım annem rahmetli Canan Çelik Hanımefendi'ye sonsuz şükranlarımı sunuyorum, bu çalışmayı annemin aziz hatırasına ithaf ediyorum.

Bilimsel Etiğe Uygunluk.....	II
Tez Yazım Kılavuzuna Uygunluk.....	III
Kabul Sayfası.....	IV
Özet.....	V
İngilizce Özet.....	VI
Teşekkür Sayfası.....	VII
İçindekiler.....	VIII
Tablolar Sayfası.....	XI
Grafikler Sayfası.....	XII
Kısaltmalar Sayfası.....	XIII

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAP BAHARI ve MÜLTECİ-SİĞINMACI-GÖÇMEN

HAREKETLİLİKLERİ

1.Giriş.....	1
1.1.Kavramsal Çerçeve.....	1
1.2.Arap Baharı ve Nedenleri.....	2
1.2.1. Arap Baharı Nedenleri.....	3
1.2.1.1. Sosyal Nedenler	4
1.2.1.2. Siyasi Nedenler.....	4
1.2.1.3. Ekonomik Nedenler.....	5
1.2.1.4. Küreselleşme ve Sosyal Medyadaki Gelişmeler.....	5
1.3.Arap Baharı Olaylarının Mülteci ve Göçmen Hareketliliğine Etkileri.....	6
1.4.Arap Baharı'nın Bölge Ülkelerine Etkileri.....	8
1.5.Arap Baharı'nın Türkiye'ye Olan Etkileri.....	10
1.5.1 Sosyal ve Siyasal Etkiler.....	11
1.5.2 Ekonomik Etkiler.....	12

İKİNCİ BÖLÜM
MÜLTECİ, SIĞINMACI ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE’DE İŞ
GÜCÜ PİYASASINA ETKİLERİ

2	Kavramsal Çerçeve.....	15
2.5	Göç, Mülteci, Göçmen ve Sığınmacıların Türkiye’de İş Gücü Piyasasına Etkisi.....	15
2.1.1.	Göç, Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Kavramları.....	15
2.1.2.	Türkiye’de Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Hareketliliği.....	17
2.1.3.	Türkiye’de Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Hareketliliklerinin Etkileri.....	17
2.1.3.1.	Türkiye’de Sosyo-Kültürel Etkileri.....	18
2.1.3.2.	Türkiye’de Ekonomiye Etkileri.....	18
2.1.3.3.	Türkiye’de İş Gücü Piyasasına Etkileri.....	19
2.2.	Türkiye’de Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Hareketliliğine Yönelik Alınan Tedbirler.....	21
2.2.1.	Hukuki Tedbirler.....	21
2.2.2.	Ekonomik Tedbirler.....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MÜLTECİ, SIĞINMACI ve GÖÇMENLERİN KIRŞEHİR’DE İŞ GÜCÜ
PİYASASINA ETKİLERİ ÜZERİNE ALAN ÇALIŞMASI UYGULAMASI

3.1.	Kırşehir İlinin Genel Özellikleri.....	24
3.1.1.	Kırşehir İli Hakkında Genel Bilgiler.....	24
3.1.2.	Kırşehir İlinin Coğrafi Yapısı.....	24
3.1.3.	Kırşehir İlinin Ekonomik Yapısı.....	24
3.2.	Kırşehir İlinde Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenler ile İlgili Genel Bilgiler...25	
3.3.	Araştırmanın Önemi.....	25
3.4.	Araştırmanın Varsayımları.....	26
3.5.	Araştırmanın Materyal ve Yöntemi.....	26
3.6.	Araştırmanın Hipotezi.....	27
3.7.	Göç Kuramlar.....	28
3.7.1.	Ravanstein’in Göç Kanunları.....	28

3.7.2. İtme Çekme Kuramı.....	28
3.7.3.Petersen'in Beş Göç Tipi.....	29
3.7.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	29
3.7.5. Network (Ağ) Teorisi.....	29
3.8. Araştırmanın Sonuçları.....	29
3.9. Araştırmanın Bulguları ve Hipotezlerin Test Edilmesi.....	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve GENEL DEĞERLENDİRME

4.1. Sonuç ve Genel Değerlendirme.....	64
4.2. Öneriler.....	71
Kaynakça.....	73
Ek:1. Ki-Kare Tablosu.....	78
Ek:2. Anketler.....	79

TABLolar LİSTESİ

Tablo:1.1. 2014 Yılında Tunuslu Göçmenlerin Ülkelere Dağılımı.....	7
Tablo:1.2. Türkiye'nin Arap Baharı Sürecini En Yoğun Yaşayan Ülkelere Son 10 Yılda Yaptığı İhracat Tutarı	13
Tablo:1.3. Türkiye'nin Arap Baharı Sürecini En Yoğun Yaşayan Ülkelerden Son 10 Yılda Yaptığı İthalat Tutarı.....	14
Tablo:3.1. İşletmenin Tipi.....	32
Tablo:3.2. Yabancı Uyruklu İşçi Çalıştırıyor musunuz?.....	33
Tablo:3.3. Yabancı Uyruklu İşçi Çalıştırma Nedeniniz Nedir?.....	35
Tablo:3.4. Yabancı İşçiler İş Gücü Devir Oranını Etkiliyor mu?.....	37
Tablo:3.5. Kaç yıldır Türkiye'desiniz?.....	41
Tablo:3.6. Ülkenizdeki Hangi Sorunlardan Dolayı Türkiye'ye Geldiniz?.....	41
Tablo:3.7. Türkiye'yi Niçin Tercih Ettiniz?.....	43
Tablo:3.8. Eğitim Durumunuz Nedir?.....	43
Tablo:3.9. Cinsiyetiniz Nedir?.....	43
Tablo:3.10. Aldığınız Yardım Türü Nedir?.....	44
Tablo:3.11. Bir İşte Çalışıyor musunuz?	45
Tablo:3.12. Aylık Ortalama Ne kadar Ücret Alıyorsunuz?.....	46
Tablo:3.13. Sigortanız Var mı?.....	46
Tablo:3.14. Herhangi Bir Mesleki Eğitimden Geçtiniz mi?	47

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik:3.1. İşletmenizin Hukuki Yapısı Nedir?.....	31
Grafik:3.2. İşletmenin Faaliyet Alanı Nedir?	31
Grafik:3.3.Kaç Yıldır Bu Sektörde Çalışıyorsunuz?.....	32
Grafik:3.4. İşletmede Çalışan Personel Sayısı Nedir?	32
Grafik:3.5. Hangi Ülke Kökenli Yabancı İşçi Çalıştırmayı Tercih Ediyorsunuz?.....	33
Grafik:3.6. Kaç Yabancı İşçi Çalıştırıyorsunuz?.....	34
Grafik:3.7. Kaç Yıldır Yabancı İşçi Çalıştırıyorsunuz?.....	34
Grafik:3.8. Yabancı İşçi Çalıştırmak Maliyetlerinizi Düşürdü mü?.....	35
Grafik: 3.9. Yabancı İşçi Çalıştırmak Size Ne Tür Avantaj Sağladı?.....	36
Grafik: 3.10. Yabancı İşçi Çalıştırmak Ne Tür Sorunlara Yol Açmaktadır?.....	36
Grafik:3.11. Yabancı İşçilerin Performansından Memnun musunuz?.....	37
Grafik:3.12. Yabancı İşçilerin Performansından Memnun Değilseniz Nedeni?..	38
Grafik:3.13. İşletmedeki Pozisyonunuz Nedir?	38
Grafik:3.14. Eğitim Durumunuz Nedir?.....	38
Grafik:3.15. Kaç Yıldır Bu İşletmede Çalışıyorsunuz?.....	39
Grafik:3.16. Statünüz Nedir?.....	40
Grafik:3.17. Hangi Ülke Vatandaşısınız?.....	40
Grafik:3.18. Kaç Yaşındasınız?.....	40
Grafik:3.19. Kırşehir’de En Büyük Sorununuz Nedir?.....	42
Grafik: 3.20. Nerelerden Yardım Alıyorsunuz?.....	44
Grafik:3.21. Hangi Sektörde Çalışıyorsunuz?.....	45

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BİT: Bilgi İşlem Teknolojileri

BM: Birleşmiş Milletler

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

COM: Avrupa Komisyonu Göç İletişim Merkezi

UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

TUGİK: Türkiye Genç İşadamları Konfederasyonu

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

TUIK: Türkiye İstatistik Kurumu

OSB: Organize Sanayi Bölgesi

SPSS: İstatistik Programı

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAP BAHARI ve MÜLTECİ, SİĞINMACI-GÖÇMEN

HAREKETLİLİKLERİ

1. Giriş:

Bugün dünyada göç olgusu bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya nüfusunun yaklaşık yüzde üçü göçmen sayılmaktadır. Farklı sebepleri bünyesinde barındırmakla beraber göç hareketliliği dünyanın her bölgesine devam etmektedir. İnsanlar bulunduğu topraklardan uzaklaşarak, farklı kültür, farklı coğrafya, farklı dil kullanılan ülkelere göç etmektedirler.

Dünyadaki bu göç hareketlerinin farklı pek çok sebebi bulunmaktadır. Bu sebeplerin en başında can güvenliği, sosyal, siyasal, hukuki ve ekonomik sorunlar gelmektedir. Nedeni ne olursa olsun göç hareketlerinin doğal sonucu göç edenlerin ve göç alan ülkelerin bu hareketlilikten doğrudan doğruya etkilenmeleridir.

Göç edenler gittikleri toplumların kültürlerinden etkilenmekte ve o toplumları farklı kanallardan etkilemektedirler. Kültürel etkileşimin yanında o ülkenin ekonomik şartlarından etkilenmekte ve o ülkeye ekonomik etkilerde bulunmaktadırlar. Ekonomik etkiler içinde istihdam önemli yer teşkil etmektedir. Göç edenler gittikleri ülkelerde istihdama hem olumlu hem de olumsuz etkilerde bulunmaktadırlar. Ülkemize de özellikle Orta Doğudan kitleler halinde Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen gelmektedir. Dış göç olarak kabul edilen bu insanlar istihdama etkilerde bulunmaktadır.

Bu açıdan araştırmamızda Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin ülkemizde Kırşehir ölçeğinden hareketle Türkiye’de istihdama etkileri inceleme konusu yapılmıştır.

1.1. Kavramsal Çerçeve

Farklı kesimler tarafından Orta Doğu’da petrol ve demokrasinin gerekçe gösterildiği iç karışıklıklarla birlikte Arap Baharı adı verilen hareket kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle Suriye, Irak, Tunus, Fas, Cezayir, Mısır gibi ülkeler iç karışıklıklarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu ülkelerde yaşam şartları ve ekonomiler

olumsuz şekilde etkilenmiştir. İnsanlar yaşam endişesi ile kendi ülkelerinde sürgün haline gelmişlerdir. Sadece bu ülkeler değil aynı zamanda bu ülkelere komşu tüm ülkelerde bu süreçten etkilenmeye başlamışlardır.

Özellikle Arap Baharı'na maruz kalan bu ülkelerle dış ticaret yapan bütün ülkeler olumsuz şekilde etkilenmişlerdir. Bu ülkelerin başında da Türkiye gelmektedir. Türkiye hem ihracatındaki düşüş hem de bu ülkelere gelen insanların güvenlik, sağlık, yiyecek, barınma giderlerine katlanmakta ve ülkede kaos oluşmaması için çeşitli yasal tedbirlere başvurmaktadır. Mülteci ve göçmen olarak bu bölgelerden gelen insanlar Türkiye'yi çeşitli kanallardan olumsuz ve olumlu olarak etkilemeye ve Türkiye'nin yapısından etkilenmeye başlamışlardır. Bu etkileme ve etkilenme neticesinde; kültürel, sosyal ve ekonomik yansımalar ortaya çıkmaktadır.

1.2. Arap Baharı ve Nedenleri

Arap Baharı, Tunuslu seyyar satıcı olan üniversite mezunu Muhammed Bouazizi'nin zabıtalardan gördüğü kötü muameleyi kendisini yakarak protesto etmesiyle başlayan, halkın bu olaya tepki koyması sonucu protestolara başlamasıyla,sonradan kitlesel halk hareketine dönüşen bir durumdur.(Aktay,2011,1)

Tunus'ta yaygın işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler bu olayla birlikte gün yüzüne çıkmıştır. Bu olayın ardından sokağa çıkan insanlar polisle karşı karşıya gelmiş ve göstericilerin sosyal medyada “Polise Yasemin Verelim” sloganı ile organize olmuşlardır. Tunus Devlet Başkanı olayları bastıramamış ve olayların şiddetlenmesi sonucunda Devlet Başkanı Bin Ali, 14 Ocak 2011 tarihinde ülkeyi terk ederek Suudi Arabistan'a kaçmak zorunda kalmıştır. Bin Ali'nin devrilmesi sonucu bu hareket “Yasemin Devrimi” adını almıştır. Daha sonradan Cezayir ve bölgedeki diğer ülkelere bu olayların sıçraması ile “Arap Baharı” diye adlandırılmıştır. (Aras,2017,1)

Arap Baharı; Arap coğrafyasında baskı ve otoriter yönetimlere karşı son zamanlarda meydana gelen farklı büyüklüklerdeki halk hareketlerini ifade etmek ve süreci demokrasiye geçiş aşaması olarak tanımlamak amacıyla kullanılan, genel kabul görmüş bir kavramdır.(Doğan ve Durgun,2012,62)

Zamanlaması ani ve neredeyse eş zamanlı olan popüler ayaklanmaların hedefi aslında otokrasilerin paylaştığı benzerlikler, yaşlı liderleri bozuk ve etkisiz hükûmetler, eğitilmiş, işsiz ve şaşkın gençler devrim dalgasını açıklamak için yeterli olarak görülmektedir.(Anderson,2011,2)

Aslında Arap Baharı, Arap coğrafyasındaki halkın hoşnutsuzluğu, baskıcı yönetimlerin tutumları, geçim sıkıntısı, ekonomik zorluklar, işsizlik, bireyin özgürlük kısıntısı, haksızlık, hukuksuzluk, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve muhalefetin olmamasına bir tepki olarak bazı gelişmiş ülkelerinde destekleri ile ortaya çıkmış kitlesel halk hareketi olarak kabul edilmektedir.

Bu hareketin nedenlerine geçmeden önce, bu hareket pek çok ülkede aynı anda ortaya çıkmış ve adeta domino etkisi yaparak Orta Doğu ve Afrika'daki bazı ülkelere yayılmaya başlamıştır. Dünyada ki pek çok ülke bu harekettten yola çıkarak kaynamaya başlamıştır. Hatta Avrupa da dahi Avrupa baharından bahsedilmektedir. Arap Baharı sonucunda pek çok ülkede yönetimler değişmiş, değişmeyenler ise iç savaş ile Suriye'de olduğu gibi değişmeye zorlanmaktadır.

1.2.1. Arap Baharı Nedenleri

Arap Baharı nedenleri iç ve dış nedenler olarak ikiye ayrılabilir. İç nedenler olarak; ülkelerdeki gelir dağılımındaki adaletsizlik, yönetimlerin baskıcı tutumları, anti demokratik yapıların varlığı, halkın geçim sıkıntıları, halkın susturulması, halkın özgürlüklerinin ellerinden alınması, halktaki ezilmişlik duygusunun artması, işsizlik, enflasyon, gıda fiyatlarındaki hızlı artış, gıda sıkıntısı, konut yetersizliği, alt yapı yetersizliği, zor yaşam şartları vb. olarak gösterilmektedir.

Dış nedenler olarak ise 11 Eylül 2001 yılında ABD'de yapılan saldırı sonrasında Amerikan yönetimi tarafından Müslümanların ve özellikle Orta Doğu kökenlilerin tehdit olarak gösterilmesi, haclı seferlerinin yeniden başladığının açıklanması, Müslüman ve Arap halklarının terörist olarak gösterilmesi, Orta Doğu'daki senaryoların yeniden devreye alınması sonucunu getirmiştir. Afganistan ve Irak

işgalleri, isyanların fitilini ateşleyen dış nedenler olarak görülmektedir.(Bozkuran ve Kutbay,2013,149-150)

Son on yılda Güney Akdeniz'den Avrupa'ya olan gçlerin nedenlerine bakıldığında Arap Baharı'nın nedenleri ortaya çıkmaktadır. Güney Akdeniz'den Avrupa'ya olan gçlerin temel nedenleri olarak; işsizlik ve eksik istihdam, özellikle eğitimi gençlerin ücret farklılıkları, beceri ve eğitim kazanımına ilişkin Avrupa'nın cazibesi, Kuzey ve Güney farkları, Avrupa kültürleri ve yaşam tarzları içinde yaşama düşünceleri gösterilmektedir.(Fargues and Fandrich, 2012,12)

Arap Baharı nedenleri farklı bir açıdan da ele alınabilir. Bunlar; sosyal nedenler, siyasi nedenler, ekonomik nedenler, küreselleşme ve sosyal medyadaki gelişmelerdir.

1.2.1.1. Sosyal Nedenler

Arap Baharı sosyal nedenleri; kişilerin insanca yaşama istekleri, insan hakları ihlallerinin son bulması arzusu, özgürlük, adalet, ahlaki toplum ve hkmet yapısı, ifade özgürlüğü, darbeci yönetimlerin baskısının artması en önemli nedenlerdir. Mısır'da ABD ve İsrail güdümlü yapılanma, Mısır ve Ürdün'n İsrail ile işbirliği sürecine girmesi, hızlı nüfus artışı ve işsizliğin sürekli artması, yaşam koşullarında sürekli kötüleşme, insanların sosyal ve kültürel hürriyetlerden yararlandırılmaması olarak karşımıza çıkmaktadır.(TUIC Akademi,2012,1-5)

1.2.1.2. Siyasi Nedenler

Arap Baharı siyasi nedenlerinin temelinde ülke yönetimlerinin anti demokratik ve otokratik yapıda olmaları gelmektedir. Dışa kapalı, muhalefetin olmaması ve baskıcı yönetimlerin hak ve adalet duygusundan uzak olmaları Arap Baharı hareketini tetikleyen en büyük etkenler olarak görülmektedir. Yetkinin tek elde toplanarak merkezileştirilmesi, kalitesi düşük bürokratik kurumları daha da hantallaştırarak toplumsal talep yerine bireysel ve elit grupların taleplerinin karşılanması, halk arasında huzursuzluğın artmasına neden olmuştur. Bu durum toplumsal refah ve sosyal adaletin çökmesine neden olurken, rüşvet ve yolsuzlukların hızla artması tepkileri katlayıcı faktör olarak görülmektedir.(şahin ve şahin,2014,174)

1.2.1.3. Ekonomik Nedenler

2008 mali krizi nedeni ile petrol gelirine sahip olmayan ülkelerin krize hazırlıksız yakalanması Arap Baharı ekonomik nedenlerinin başında gelmektedir. Arap Baharı yaşayan ülkeler bu kriz nedeni ile daha da kötü günler yaşamaya başlamıştır. Özellikle temel gıda fiyatlarında hızlı artış, enflasyon, işsizlik, kötü yaşam şartları, gelir dağılımındaki eşitsizlik, üniversite mezunlarının işsizlik oranlarındaki artış, ülkelerde yatırımlardaki düşüş, kaynakların yatırımlar yerine lüks tüketimlere ayrılması gibi nedenler Arap Baharı olaylarını hazırlayan ekonomik nedenler olarak görülmektedir.

Arap Baharı yaşayan ülkelerde kamu kaynaklarının israfı ve yolsuzluk gibi haksızlıklar ülke ekonomilerini gittikçe zayıflatmıştır.(Paksoy ve diğerleri, 2013,179) Halka en temel hizmetler dahi verilememiş, belediyeçilik hizmetlerinde keyfi uygulamalar yaşanmıştır. Bu uygulamalar Arap Baharı yaşanmasına temel oluşturmaktadır.

Arap Baharı Mısır'da patlak verirken, sübvansiyonla birlikte temel gıda maliyetlerindeki artış, protestocular tarafından kullanılan en popüler mağduriyet söylemlerini oluşturmaktadır.(Rimer,2015,4)

1.2.1.4. Küreselleşme ve Sosyal Medyadaki Gelişmeler

Arap Baharı nedenlerinden biri de küreselleşme süreçleridir. Küreselleşme eğilimleri ile birlikte dünya artık küçük bir köy olarak görülmeye başlanmıştır. Küreselleşme; ülkeleri kültürel, ekonomik ve sosyal yönden etkilemektedir. Özellikle sosyal medyadaki gelişme ve teknolojik ilerlemeler, dünyadaki gelişmelerden her kesimin aynı anda haberdar olmasına yol açmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki özgürlükler, yaşam kalitesindeki yükseklik, gelir dağılımındaki adalet gelişmekte olan ülke insanlarını etkilemeye ve bu insanların yönetimlere karşı bilinçlenmelerine neden olmuştur.

Arap Baharı sürecinin çok hızlı ve efektif şekilde gerçekleşmesinin bir nedeni de, sosyal medya araçları olmuştur. Böylece lideri olmayan grupların etkili şekilde organize olmalarına ve yönetimler üzerinde baskı oluşturmalarına yol

açmıştır.(İkiz,2015,67) 2011’de Arap Baharı protestolarında Bilgi İşlem Teknolojileri (BİT) ve sosyal medya ağları önemli rol oynamıştır. Tunus ve Mısır gibi iki rejimin hızla parçalanması, aynı zamanda Bahreyn ve Suriye’de sosyo-politik ayaklanmaların organizasyonunda sosyal medya araçları oldukça etkili olmuştur.(Stepanova,2011,1.)

Özellikle enerji kaynaklarının tükenme riski, kıt kaynak paylaşma telaşı, küresel ısınma, Berlin Duvarı’nın yıkılması ve SSCB’nin dağılması bireysel özgürlüklerin artmasına neden olmuştur. Devlet kutsal anlayışının yerine birey kutsaldır fikrinin geçmesi ve bu görüşün Orta Doğu’da yeni hayat bulması Arap Baharı sürecinin yaşanmasının küresel nedenleri olarak kabul edilmektedir.(TUIC Akademi,2012,5)

1.3. Arap Baharı Olaylarının Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Hareketliliğine Etkileri

Arap Baharı olaylarının başlaması ile birlikte 2011 bahar ve yaz aylarında 1 milyondan fazla kişi Libya’dan kaçmıştır. Libya’dan kaçanların önemli bir kısmı Mısır ve Tunus tarafından kabul edilmiştir. Bu insanlar kendi ülkelerinde devrim hareketleri başladığında tekrar ülkelerine dönerek devrime destek vermişlerdir. (Carrera and Parkin,2012,4)

Avrupa Komisyonu Göç İletişim Merkezi (COM) verileri ise, Mayıs 2011’de 650.000 kişinin Libya’dan kaçtığını göstermektedir.(Fargues and Fandrich, 2012,10)

2007 ve 2011 yılları arasında Avrupa’da göç artış oranları;Almanya %19, İngiltere %22, İspanya %45 ve İtalya %58’dir.Bu rakamlardan da anlaşıldığı gibi Libya’daki iç karışıklıkla birlikte İtalya’ya geçişlerin başlaması ile İtalya’da, göçteki artış oranı %58’lere çıkmıştır.(Fargues and Fandrich, 2012,3)

2014 yılında 543.000 Tunuslu insan yurt dışına göç etmiş ve yurt dışında yaşamaktadır. Bu rakamın yaklaşık %81’i AB ülkelerindedir. Fransa 543.000 kişinin %48’ini, İtalya ise %19’unu barındırmaktadır.(De Bel-Air,2016,5)

Bu 543.000 kişinin ülkelere dağılımına baktığımızda; aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır.

Tablo:1.1. 2014 Yılında Tunuslu Göçmenlerin Ülkelere Dağılımı

ÜLKELER	GÖÇMEN SAYISI	YÜZDESİ(%)
AB28+ İSVİÇRE +NORVEÇ	442.000	81
ARAP ÜLKELERİ	43.000	8
KUZEY AMERİKA	26.000	5
DİĞER ÜLKELER	32.000	6
TOPLAM	543.000	100

Kaynak: De Bel-Air Françoise, Migration Profile:Tunisia, MPC **Research Report**,Issue 2016/8 December 2016, p.5

Tablo 1.1. incelendiğinde Tunuslu göçmenlerin birinci tercihinin Avrupa ülkeleri olduğu görülmektedir. Avrupa içerisinde Fransa'nın 258.812 Tunuslu göçmeni barındırması tarihsel bağlardan kaynaklanmaktadır. Tunus'un, Fransa'nın uzun yıllar sömürgesi olduğu düşünüldüğünde Tunusluların ilk tercihi Fransa olmuştur. 32.000 Tunuslu ise diğer ülkelere dağılmıştır. Bu ülkelerin başında 28.570 kişi ile İsrail gelmektedir.

Arap Baharı ile ortaya çıkan Suriye'deki iç karışıklık ve iç savaşın başlamasından sonra üç milyondan fazla Suriyeli; Irak, Lübnan, Ürdün ve Türkiye gibi komşu ülkelere sığınmıştır. Bu süreçte Türkiye, gelen Suriyelilerin hepsini kabul ederek, Suriyelilere Geçici Koruma Statüsü vermiştir. Geçici Koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanan, geri ülkesine dönemeyen, toplu akınlarla sınırlara gelen, bireysel olarak ülke sınırına gelen veya sınırları geçen ve koruma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınmayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir. (Altundeğer ve Yılmaz, 2016,294)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre 2018 Ocak ayı itibarı ile çeşitli ülkelere dağılmış 5.481.262 kayıtlı Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Bunun 2 milyonu Mısır, Irak, Ürdün ve Lübnan'da bulunmaktadır. 3 milyonu ise Türkiye'de yaşamaktadır. 30.000 Suriyeli ise Kuzey Afrika'da kayıtlıdır. (UNHCR.2018,1)

Küresel İnsani Yardım 2017 Raporuna göre, Türkiye 2016 yılında 6 milyar ABD doları tutarındaki insani yardımı yaparak, en çok insani yardımı yapan 2. ülke olmuştur. Birinci sırada ABD yer almaktadır. Türkiye 6 milyar dolarlık yardımın büyük kısmını Suriyelilere ayırmıştır. 2016 yılında Türkiye millî gelirinin %0,75'ini insani yardımlara ayırarak "Dünyanın En Cömert Ülkesi" olmuştur.(AFAT Raporu,2018)

1.4. Arap Baharı'nın Bölge Ülkelerine Etkileri

2011 yılında Arap Baharı yaşayan ülkelerin büyük çoğunluğunda yüksek gıda ve enerji fiyatları, gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları, zayıf ekonomi reformları, ücret yapısındaki ciddi bozukluklar ve yolsuzlukla mücadele için belirsiz önlemlerle ekonomik şartlar oldukça kötü durumda bulunmaktadır. Ekonomik sorunlar devrim yaşayan ülkelerin ana motoru konumundadır.Bu nedenle ekonomik iyileştirmeler ve reformlar bu toplumların öncelikleri arasında yerini almıştır.(Wood,2012,1)

Arap Baharı sürecinden en çok etkilenen ekonomiler, iç karışıklık ve çatışmalara tanık olan Tunus, Mısır, Libya, Yemen, Suriye ve Bahreyn'dir. Bunun yanında bölgede bulunan diğer ülkelerde, Arap Baharı olaylarının ekonomik etkilerinden zarar görmüşlerdir. Ancak Ürdün, Fas, Cezayir gibi ekonomik zorluklarla boğuşan ülkeler daha fazla etkilenmişlerdir. Bölgede birkaç zengin Arap ülkesi Arap Baharı olaylarından daha az etkilenmişlerdir. Ancak benzer ayaklanmaları önlemek adına sosyal programlar için harcama baskısıyla karşı karşıya kalmışlardır.

IMF'ye göre 2011 yılında Libya, Mısır, Tunus, Suriye, Yemen ve Bahreyn'deki GSYİH kayıplarının 20.56 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Aynı dönemde bu ülkelerin kamu maliyesinin ek yükü 35.28 milyar dolar olarak artış göstermiştir. Bölgedeki diğer ülkelerde (Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Katar ve Kuveyt vb.) gelecekte olabilecek butür devrimleri önlemek amacıyla Arap Baharı hareketine yanıt olarak sosyal harcamaları arttırmışlardır.(Wood,2012,1) Suudi Arabistan bu dönemde halka 30 milyar dolar dağıtarak bu olayların ülkesinde yaşanmasını önlemeye çalışmıştır.

Dünya Bankası araştırma grubunun yaptığı bir çalışma ile Arap Baharı nedeni ile ülkelerinden kaçan mülteci ve çocuklarının korkunç koşullarda yaşadıkları tespit edilmiştir. Mülteciler arasında 2014 yılında yoksulluk oranları Ürdün ve Lübnan'da yaklaşık %70'ler civarındadır. Yapılan tahminlere göre 2015 yılında Suriye ve Yemen'deki yoksulluk oranı %80'i aşmış durumdadır.(Lanchovichina,2016,252)

Arap Baharı ile bölgesel düzeyde etkiler ortaya çıkmıştır. Bölgesel düzeyde ilk etki bölgedeki istikrarsızlık, belirsizlik ve kaos ortamının tırmanması olmuştur. Bölge ülkelerinin bölgesel güç dinamiklerine ilişkin algılamaları radikal anlamda değişmiştir. İsrail ve Suudi Arabistan Arap Baharı sürecini olumsuz değerlendirirken, Türkiye, İran ve Mısır kendileri açısından daha olumlu değerlendirmektedirler. Bu da bölge içinde yeni kutuplaşmalara yol açmaktadır.(Oğuzlu,2011,13)

Arap Baharı bölge ülkelerini olduğu gibi Suudi Arabistan'da etkilemiştir. Halkın refah seviyesi diğer bölge ülkelere göre her ne kadar iyi de olsa, bu durum bölgedeki gelişmelerin bu ülkeye yansımalarını engelleyememiştir. Çünkü Suudi Arabistan hanedanlıkla yönetilen bir krallıktır. Bu nedenle Arap Baharı etkisini azaltmak amacıyla Kral bir dizi reform yapmak zorunda kalmıştır. Arap dünyasının en güçlü adamı olarak gösterilen Kral Abdullah, 100 milyar dolarlık bir sosyal ve ekonomik reform paketi hazırlatmıştır. İki önemli radikal karar alınmıştır. Bunlardan bir tanesi kadınların araba kullanabilmesinin önünün açılmasıdır. Bir diğeri ise, 2015 seçimlerinde kadınların Konsey Üyeliğine seçilmelerinin serbest bırakılmasıdır. (Gençtürk,2012,3)

Suudi Arabistan Arap Baharı sürecinde olayların bastırılması amacıyla bölgedeki diktatörlere destek vermiştir. Tunus ve Mısır liderlerini son ana kadar desteklemiştir. Bahreyn'deki Şii ayaklanmasını bastırmak amacıyla bu bölgeye asker göndermiştir. Bölgedeki gücü sürekli artmakta olan Suudi Arabistan; Mısır, İran ve Türkiye ile bölgesel güç olma konusunda rekabet yaşamaktadır.(Gençtürk,2012,3)

Bölgenin en güçlü devletlerinden birisi olan İran,Arap Baharı gelişmelerine “İslami Uyanış” tabirini kullanmaktadır. Arap Baharı tüm dünyada olduğu gibi İran'da da yoğun olarak tartışılmaktadır. İranlı yetkililer Tunus ve Mısır'daki gelişmeleri

memnuniyet verici olarak görürken; Libya ve Suriye ile ilgili kaygılarını dillendirmektedirler. Özellikle Libya'ya yapılan NATO müdahalesinden büyük rahatsızlık duymuşlardır. Suriye'deki olayları uluslararası boyutta komplo olarak değerlendirmektedirler. İran, özellikle Arap Baharı sürecinde Türkiye'nin öne çıkarak bölgesel güç olmasını ve bölge ülkeleri ile aktif bir diplomasi izlemesini hoş karşılamamaktadır.(Uygur,2012,1-28)

Arap Baharı sürecindeki ülkelere yönelik diplomatik çabalardan istediği sonucu alamayan İran, "İslami Uyanış" adı altında Türkiye'nin bölgedeki etkinliğine karşı büyük bir konferans düzenlemiştir. Bu konferansın ana teması olarak, Arap Baharı hareketinin İran ve Şiiilerin bayraktarlığı ile ortaya çıktığının iddia edilmesidir. (Uygur,2012,4)

İran İslam Cumhuriyeti'nin Arap Baharı sürecindeki ilk olaylara tepkisi olumlu olmuştur. Özellikle ABD yanlısı Mısır'daki yönetimin devrilmesi, bölgedeki İslamcı güçlerin ve İsrail ve ABD düşmanlığının artması, hep İran'ın lehine gelişmeler olarak görülmektedir. Özellikle Mısır gibi Arap ülkelerinin zayıflaması İran'ın bölgeselliğini büyük ölçüde arttırmıştır.(Chubin,2012,17)

İran yönetiminin Arap Baharı gelişmelerine ilk tepkisi, batı yanlısı rejimlerin yıkılması ve İran modelinin kabul ettirilmesi şeklinde olmuştur. Ne var ki, bir müddet sonra bu olayların batı yanlısı müdahale ve kaos planı olduğu görüşü ağır basmaya başlamıştır. Daha sonra Arap Baharı'na maruz kalan ülkelerin istikrarsızlığa sürüklenmesi ile çıkarları zedelenen İran, bu süreçte hedef ülke haline gelmiştir. İran'ın amacı Arap Baharı'nı İran'dan uzak tutup, Türkiye ve Suudi Arabistan ile bölgesel rekabetini sürdürerek güç dengelerini korumaktır.(Aras ve Yorulmazlar,2015,59)

1.5.Arap Baharı'nın Türkiye'ye Olan Etkileri

Arap Baharı Türkiye'yi pek çok kanaldan etkilemiştir. Başlangıçta ve özellikle Suriye'deki iç savaşa kadar Türkiye, Arap Baharı gelişmelerinden çok fazla etkilenmemiş, hatta olumlu etkiler ortaya çıkmıştır. Ancak Suriye'deki iç karışıklıktan sonra Türkiye Arap Baharı sürecinden sosyal, siyasal ve ekonomik

olarak etkilenmeye başlamıştır. Şimdi bu etkilere biraz daha detaylı bakacak olursak aşağıdaki gibi gruplandırmalar altında durum değerlendirilmesi yapılacaktır.

1.5.1. Sosyal ve Siyasal Etkiler

Demokrasiyi özümsemiş, batı ile aynı demokratik rejimi benimseyen, halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan Türkiye; Arap Baharı yaşanan ülkelerle olan tarihsel bağları nedeni ile diktatörleri uzaklaştıran halkların gözünde demokratik yönetim şekli, inancı ve kültürel özgürlükleri ile özenilen ülke konumuna gelmiştir. Bir dış politika gereği Türkiye'deki yönetim, zamanın diktatörlerine yönetimden çekilmelerini ve halkın önünde durmamaları gerektiğini çok net şekilde ortaya koyan duruş sergilemiştir. Meclis konuşmalarında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan; Mısır lideri Hüsnü Mübarek ve Libya lideri Muammer Kaddafi'ye yönetimi bırakmalarını tavsiye etmiştir. Suriye'deki olaylar başladığında Beşar Esad'a önce reformlar yapması gerektiği, çağrılara uymayınca da çekilmesi yönünde çok açık şekilde mesaj verilmiştir.(Kibaroglu,2011,32)

Arap Baharı, Suriye'ye sığramasına kadar Türkiye açısından çok önemli bir sorun teşkil etmemiştir. Türkiye; bu bölge ülkelerinin halkları tarafından, yönetim şekli ve ekonomik performansı nedeniyle İslam ile demokrasiyi birlikte götüren rol model ülke olarak görülmektedir.(Noi,2012,14) Hatta Davos'ta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın İsrail'e izafeten "One Minute" çıkışı Arap halkları tarafından inanılmaz memnuniyetle karşılanmış ve Erdoğan, İslam dünyasının lideri olarak görülmeye başlanmıştır.

Arap Baharı'nın Suriye'ye sığraması ile birlikte Türkiye-İran ve Türkiye-Suriye ilişkileri olumsuz olarak etkilenmeye ve Türkiye'nin baştaki yapıcı tavrı sertleşmeye başlamıştır. Arap Baharı, Türkiye'ye hem fırsatları hem de tehditleri beraberinde getirmiştir. Türkiye, Arap ülkelerindeki yönetimlere eleştiri getirirken kendi ülkesinde demokrasi ihlallerinin olduğu yönünde AB'nin ilerleme raporu ile demokrasi zaafınının gösterilmesi Türkiye açısından olumsuz bir gelişme olmuştur. (Noi,2012,14)

Arap Baharı; Türk dış politikasında yeni Osmanlıcılık fikirleri, komşularla sıfır sorun politikası, normatif popüler liderlik ve bölgede ortaya çıkan yeni fırsatlar, vb. pek çok alanda yeni bir vizyonun oluşmasında önemli rol oynamıştır.(Duran ve Özdemir,2012,187)

1.5.2. Ekonomik Etkileri

Arap Baharı, her ne kadar siyasi olaylar gibi sonuçlar doğursa da ekonomik sonuçları olan bir durumdur. Bu olaylar çerçevesinde Türkiye'nin bölge ülkelerine olan ekonomik yatırımları ciddi şekilde etkilenmiştir. Türkiye'nin Arap Baharı'ndan etkilenmesinin temel nedeni olayların Türkiye'nin yatırımları bulunan ülkelere sıçramış olmasıdır. Arap Baharı'nın başlaması ile birlikte Türkiye'nin bölgeye yaptığı ithalat ve ihracatında düşüşler yaşanmıştır. Ekonomik kayıplar sınır ticaretinin düşmesi ile daha da artış göstermiştir. Transit ticaretin tehlikeye girmesi ile bazı şirketler çok büyük kayıplar yaşarken tır şoförleri işsiz kalmıştır. Türkiye,Arap Baharı öncesinde komşuları ile sıfır sorun ve vizelerin kaldırılması ile ekonomik kazanımlar hedeflerken yaşanan bu olaylar sonucunda beklediği hedeflere ulaşamamıştır.(Aras,2017,1-2)

Tablo 1.2.'de Türkiye'nin bölgede olayların en fazla yaşandığı Bahreyn, Libya, Mısır, Suriye, Tunus, Yemen gibi ülkeler ile son on yılda yaptığı ihracat rakamları verilmektedir. Tablo 1.2. incelendiğinde Arap Baharı öncesi Bahreyn ve Yemen hariç diğer dört ülke ile yaptığımız dış ticarete ihracatımızın sürekli arttığı görülmektedir. Ancak 2010 yılında olayların başlaması ile birlikte 2011 yılında ihracatın olumsuz etkilendiği görülmektedir. 2012 yılından itibaren ülkelerde yönetimlerin değişmesi sonucunda ihracatımız tekrar artış trendine girmiştir. 2016 yılından itibaren ihracatta azalma olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin bölge ülkelerinden yaptığı ithalat Arap Baharı ile birlikte hızla düşmeye başlamıştır. Türkiye'nin dış ticaret hacmi Arap Baharı ile birlikte daralmıştır. Bu durum Tablo 1.3.'te açıkça görülmektedir. Kısacası Türkiye,Arap Baharı'ndan ekonomik olarak olumsuz yönde etkilenmiştir. Özellikle Suriye'deki olaylar nedeni ile yaşanan toplu göçler ülkede mülteci sorununu ortaya çıkarmıştır. Mültecilerin ekonomiye maliyeti her geçen gün artmaktadır. Son verilerle bu gün ülkemizde

yaklaşık üç buçuk milyon Suriyeli mülteci veya göçmen bulunmaktadır. Bu rakamlara Irak, Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Afrika ve Orta Doğu'daki diğer ülkelerden gelen sığınmacılar dahil edildiğinde yaklaşık beş milyon kişiyi bulmaktadır.

Özellikle Suriyeli mültecilere yapılan yardım ve harcamalar bütçe üzerine ağır yük getirmektedir. TUGİK mali kurul konuşmasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin Suriyeli mültecilere Şubat 2016 tarihi itibarı ile devlet eliyle yaptığı yardımın 10 milyar doları aştığını ifade etmektedir.(Kaya,2016,2)

AFAD verilerine göre, Türkiye'nin Suriye Krizi nedeni ile Şubat 2017 tarihine kadar mülteciler için kamu kurumu, sivil toplum kuruluşları ve halk tarafından yapılan toplam harcama tutarı 25 milyar dolardır.(Soylu,2017,1)

Tablo:1.2. Türkiye'ninArap Baharı Sürecini En Yoğun Yaşayan Ülkelere Son 10 Yılda Yaptığı İhracat Tutarı (Bin \$ olarak)

YILLAR	BAHREYN	LİBYA	MISIR	SURİYE	TUNUS	YEMEN
2008	308.323	1.074.288	1.426.450	1.115.013	778.898	353.605
2009	113.628	1.795.117	2.599.030	1.421.637	645.767	379.262
2010	172.024	1.932.370	2.550.577	1.844.605	713.632	330.392
2011	160.418	747.629	2.759.311	1.609.861	802.302	272.737
2012	208.802	2.139.611	3.679.431	498.853	796.759	485.933
2013	199.065	2.753.096	3.200.362	1.024.473	892.157	605.214
2014	204.085	2.059.898	3.297.578	1.800.962	915.041	643.827
2015	225.296	1.419.760	3.124.876	1.522.032	819.061	395.752.
2016	193.281	906.107	2,732.926	1.321.981	910.613	535.505
2017	196.389	791.040	2.106.348	1.240.502	797.368	517.073

Kaynak:TUİK, Yıllar İtibarı ile Dış Ticaret Göstergelerinden Elde Edilmiştir.

Tablo1.2. incelendiğinde 2010 yılından itibaren Türkiye'nin Libya Mısır, Suriye ve Tunus'a olan ihracatının düştüğü görülmektedir. Özellikle 2015 yılından itibaren Arap Baharı yaşayan bütün ülkelere olan ihracat hızla azalmaktadır. Tablo1.2.'den bunu açıkça görebilmekteyiz.

Tablo1.3. incelendiğinde 2010 yılından itibaren Türkiye'nin Arap Baharı yaşayan ülkelerle yaptığı ithalatta da azalma yaşandığı görülmektedir. 2012 yılından itibaren Mısır ve Suriye hariç, Bahreyn, Libya ve Tunus'tan yapılan ithalat artmaktadır.

Tablo:1.3. Türkiye'ninArap Baharı Sürecini En Yoğun Yaşayan Ülkelerden
Son 10 Yılda Yaptığı İthalat Tutarı(Bin \$ olarak)¹

YILLAR	BAHREYN	LİBYA	MISIR	SURİYE	TUNUS	YEMEN
2008	95.516	336.325	886.237	323.697	365.381	703
2009	24.289	357.417	641.552	221.454	234.980	310
2010	71.682	425.652	926.476	452.493	280.720	1.044
2011	111.454	139.763	1.382.216	336.646	249.790	464
2012	158.922	416.158	1.342.051	67.448	195.624	368
2013	172.478	303.957	1.628.868	84.909	289.268	206
2014	294.342	243.756	1.434.472	115.499	196.697	5.325
2015	104.471	195.796	1.215.905	51.506	144.077	10.951
2016	127.780	161.021	1.443.397	65.389	214.383	21
2017	186.751	247.965	1.997.503	70.561	206.466	675

Kaynak: TÜİK, Yıllar İtibarı ile Dış Ticaret Göstergelerinden Elde Edilmiştir

¹Tablo 1.2 ve 1.3'teki veriler TÜİK tarafından hazırlanan verilerden yola çıkılarak hazırlanmıştır

İKİNCİ BÖLÜM

MÜLTECİ, SİĞINMACI ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DE İŞ GÜCÜ PİYASASINA ETKİLERİ

2. Kavramsal Çerçeve

Türkiye’de mülteci, göçmen, sığınmacı veya misafir olarak kabul edilen ve dışarıdan göç ederek ülkeye gelenler pek çok kanaldan ülkeyi etkilemeye ve ülkenin yapısından etkilenmeye devam etmektedir. Mülteci ve göçmenler Türkiye’de sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik hayatı etkilerken iş gücü piyasası üzerine de etkileri bulunmaktadır. Detaylı incelemeye geçmeden önce bazı kavramların tanımlarının yapılması gerekmektedir.

Ulusal ve uluslararası çevrelerde göç, mülteci, göçmen ve sığınmacı kavramları farklı şekillerde kullanılmaktadır. Ulusal çevrelerde Suriyelilere göçmen kavramı kullanıldığı görülmektedir. Her platformda kavramlar farklı farklı olarak kullanılmaktadır. Bazen kullanılan kavramlar hukuki açıdan hiçbir şey ifade etmezken, bazı durumlarda farklı anlamlara gelecek şekilde kavram kargaşası ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bu kavramların en doğru tanımlarının yapılması, konunun açıklığa kavuşturulması için zorunluluk arz etmektedir. Bu nedenle önce göç, mülteci, göçmen ve sığınmacı kavramlarının tanımlamaları aşağıda yapılmıştır.

2.1. Göç, Mülteci, Göçmen ve Sığınmacıların Türkiye’de İş Gücü Piyasasına Etkisi

Dışarıdan Türkiye’ye gelenler adı her ne olursa olsun ülkedeki iş gücü piyasasını etkilemektedir. Bu etkilere geçmeden, öncelikle kavramların netleştirilmesi yapılacaktır. Bu amaçla aşağıdaki çalışma yapılmıştır.

2.1.1. Göç, Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Kavramları

a- Göç: Ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır.(tdk.gov.tr,2015)

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı Göç Terimleri Sözlüğüne göre göç; uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek olarak

tanımlanmaktadır. Göç; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir.(Göç Terimleri Sözlüğü, 2009,22)

Farklı tanımlara bakıldığında göçün temel öznesinin insan olduğu görülmektedir. Göç kavramı çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Göçteki ortak çıkış noktası olarak insanların yer değiştirmesi esastır.(Akıncı ve Diğerleri, 2015,61-67)

b- Mülteci: Irkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak isteyen kişidir.(Göç Terimleri Sözlüğü, 2009, 43)

c- Göçmen: Uluslararası düzeyde genel kabul görmüş bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Göçmen terimi; kişisel rahatlık amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsamaktadır. Bu terim, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecekte beklenenlerini artırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır.(Göç Terimleri Sözlüğü, 2009,22,)

Göçmenlik bir noktadan öbür noktaya, noktalar arası bir hareket olarak düşünülürken, ulus-ötesi olarak tarif edilen yaklaşımda göçmen, noktalar ötesi ve çok yönlü hareket eden diğer bir ifade ile “transmigrant” olarak tanımlanmaktadır. (İçduygu ve Diğerleri,2014,45)

d- Sığınmacı: İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler sığınmacılardır.(Göç Terimleri Sözlüğü, 2009,49)

2.1.2. Türkiye’de Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Hareketliliği

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Göç Politikaları Toplantısı’nda Türkiye’de bugün göçmen ve mülteci olarak bulunan Suriye ve Iraklıların sayısının 3.551.078 kişi olduğunu bildirmiştir. Göçmen krizine hızlı ve hesaplı tepki verildiği, Türkiye’nin izlediği göç politikasının insan hakları temelinde ve uluslararası normlara uygun olduğunu vurgulamıştır. Suriyeliler için 2011 yılından bugüne kadar açık kapı politikası izlendiğini, Suriyeli göçmenlerin yaklaşık %10’unun kamplarda barındığı verilerini açıklamıştır. Kitlemel göçün düzensiz göç olarak adlandırıldığını ve bununda kaçakçılık sorununu ortaya çıkardığını belirtmiştir. 2017 yılında düzensiz göç nedeni ile yakalanan kaçak göçmen sayısının 10.695 kişi olduğu, Türkiye’nin 2005-2014 yılları arasında ortalama yıllık 50.000 kişiyi durdurduğunu, 2015 yılında 146.485 olan rakamın, 2016 yılında 174.466 kişiye ulaştığı belirtilmiştir. (Soylu,2017,1)

2.1.3. Türkiye’de Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Hareketliliklerinin Etkileri

Dünya nüfusunun yaklaşık %3’ü uluslararası göçmen olarak sayılmaktadır. Bu rakam son yıllardaki Orta Doğu’daki gelişmelerle birlikte istikrarlı bir hal almıştır.(Zimmerman,2016,4)

Son otuz yıl dikkate alındığında küresel ölçekte meydana gelen değişimlere paralel olarak Türkiye’nin ekonomik, politik ve sosyal alanlarda içinden geçtiği dönüşümler, ülkenin uluslararası mülteci rejiminde çok yönlü ve çok işlevleri olan bir konumda bulunmasına neden olmaktadır.(Kalkınma Bakanlığı,2014,21)

Suriyeli sığınmacılar Nisan 2011 tarihinden itibaren Türkiye’ye akın etmeye başlamışlardır. Türkiye bu tarih itibari ile açık kapı politikası izleyeceğini ilan etmiştir. Bu ilandan sonra Suriyeliler gruplar halinde gelmeye başlamıştır. 2011 yılında AFAD verilerine göre gelenlerin sayısı 8.538kişi iken, 2012 Ağustos ayında 78.409 kişiye ulaşmıştır. Ancak Suriyeli girişi beklentilerin çok üzerinde gerçekleşmeye başlamıştır. 2014 yılında sayı 1.654.000’e ulaşmıştır.(Orhan ve Gündoğar, 2015,12) En son UNHCR verilerine göre 2017 yılı sonu itibarı ile rakam 3.5 milyonu aşmıştır.

2.1.3.1. Türkiye’de Sosyo-Kültürel Etkileri

Sığınmacı ve göçmen olarak gelen yabancılar ülkemizde başlangıçta sadece sınır illerinde toplanmışken, ilerleyen dönemlerde tüm ülkeye dağılmışlardır. Bu durum başta sınır illeri olmak üzere ülkenin genelinde bazı sorunlara yol açmaya başlamıştır. Sığınmacı ve mülteci sorunu sosyal uyum sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sığınmacılar ile yerel halk arasında kültür, dil ve farklı yaşam tarzından kaynaklanan sorunlar yerel tepkilere neden olmaktadır. Suriyelilerin sayısındaki artışla birlikte çok eşlilik, boşanmaların artması, kadın ve çocuk istismarının yaşanması, bazı şehirlerde etnik ve mezhepsel kutuplaşmaların körüklenmesi, çarpık kentleşme gibi sosyal sorunlar ortaya çıkmıştır. Özellikle sığınmacıların yaşam koşullarının kötülüğü ve suça bulaşmak için zeminlerinin ve gelirlerinin uygunluğu sığınmacılarda suç işleme oranını artırmaktadır.(Orhan ve Gündoğar, 2015, s.16)

2.1.3.2. Türkiye’de Ekonomiye Etkileri

Toplu göçlerin ve sığınmacıların ülkeye hem genelde hem özeld e ekonomik etkileri bulunmaktadır. Olumlu ve olumsuz etkiler kendini göstermeye başlamıştır. En yoğun mülteci ve göçmen olarak bugün Suriyeliler bulunmaktadır. Bu insanlar öncelikle buldukları illerde kiraların artmasına neden olmuştur. Bu durum, kiraya verenler açısından olumlu gelişme iken kiracılar açısından büyük olumsuzluk teşkil etmektedir. Bir diğer önemli etki, mültecilerin yoğun olarak bulunduğu şehirlerde talep artışı nedeni ile hayat pahalılığı baş göstermiştir. Bir başka etki ise, sığınmacıların kayıt dışı olarak çalıştırılmalarıdır. Bugün, sınır illerinde yapılan bir anket sonucuna göre işini kaybedenlerin büyük kısmı bunun Suriyeliler nedeni ile olduğunu ifade etmektedirler.

Tüm dünyadan sığınmacılara giden yardımlar sınır illerinde ki firmalar aracılığı ile karşılanmaktadır. Sınır illerindeki firmalar kar elde etme düşüncesi ile üretimlerini arttırmışlardır. Sığınmacıların ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile üretim artışı o bölgede hem istihdamın artmasına hem de üretimde canlanmaya neden olmaktadır. Özellikle tekstil ve temel gıda üretimi artmıştır. Savaş nedeni ile düşen ihracat tekrar

artış trendine girmiştir. Türkiye ekonomisine olumlu yansımaları olmuştur. (Orhan ve Gündoğar, 2015, ss.17.19)

2.1.3.3. Türkiye’de İş Gücü Piyasasına Etkileri

İstihdam iş gücü piyasalarının önemli göstergelerinden biridir. Gelir elde etmek amacıyla çalışmak isteyenlerin hizmetlerinden faydalanmak amacıyla çalıştırılmasına istihdam denilmektedir.(Dinler,2012,s.488)

Türkiye’de işsizliği azaltmak, iş gücüne katılımı artırmak amacıyla eş zamanlı olarak birçok politika uygulamaktadır. Bunlar; meslek edindirme, beceri ve yetenek artırmaya yönelik politikalar, gelir desteği, işverenlere yönelik istihdam teşvikleri ve vergi indirimleri ve İŞKUR üzerinden istihdam politikalarıdır.(Ay,2012,ss.330-331)

Türkiye ekonomik büyüme ve dolayısıyla ekonomik kalkınma hamleleri ile istihdam artırıcı yatırımlara girişerek ve yabancı işçi çalıştırma ile ilgili düzenlemeleri yaparak ekonomik büyümenin yanında işsizliği azaltıcı ve istihdamı artırıcı yatırım hamleleri yapmaktadır. Son dönemdeki ekonomik büyüme rakamları bunun bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır.

6735 sayılı Uluslararası İş Gücü Kanunu, 28.07.2016 tarih ve 29800 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yabancı iş gücü olarak çalışanlar hükümetlerin öncelikli olarak ele aldıkları konulardan birini oluşturmaktadır. 2003 yılından itibaren ülkeye çalışmak için gelenlerin sayısı hızla artış göstermektedir. 2009 yılında yabancıların çalışma izni başvuru sayısı 10 bin iken, 2015 yılında bu sayı 80 bine yaklaşmıştır.(Göç ve Uyum Raporu,2018,s.40)

Bu bağlamda mültecilerin işgücüne etkileri genel olarak risk ve fırsatları birlikte barındırmaktadır. Mültecilerin sayısının yaklaşık %42.3’ü, 18-59 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Bu tablo çalışma grubundaki insanların sayısını göstermekle birlikte istihdama katkı sağlama potansiyelinin yüksekliği ve mültecilerin güçlü yönünü oluşturmaktadır. Diğer yandan mülteci ve sığınmacıların eğitim seviyelerinin düşüklüğü, çalışma izinlerine ilişkin düzenlemelerin yetersiz olması, bu durumun zayıf yönlerini oluşturmaktadır.(Tunç,2015,ss.50-53)

Bugün çalışabilir iş gücü konumunda yaklaşık 1.645.000 Suriyeli bulunmaktadır. Büyük çoğunluğu da, işe ihtiyaç duymaktadır. Bu nüfusun ne kadarının çalıştığı konusunda sağlıklı veri bulunmamakla beraber yaklaşık 600.000 kişinin kayıt dışı olarak çalıştırıldığı tahmin edilmektedir. Özellikle ucuz iş gücü kapsamında Suriyeliler, Afganlılar ile Iraklılar tercih edilmektedir. Bunların büyük kısmı hem vasıfsız hem de kayıt dışı olarak çalıştırılmaktadır.

Türkiye’de kayıt dışı çalışanların oranı TUIK tarafından %33.3 olarak anket yöntemi ile hesaplanmıştır. 2016 Kasım ayı itibarı ile 9.018.000 kişi olarak belirlenmiştir. Suriyeliler bu sayıya dahil edilmemiştir. Altı yüz bin Suriyeli dahil edildiğinde kayıt dışı çalıştırılma oranı %35.5’e çıkmaktadır. Yani Suriyeliler nedeni ile kayıt dışı çalışma oranı %2,3 oranında artış göstermektedir. Diğer yabancılarda hesaplama katıldığında ülkede yaklaşık %40 kayıt dışı çalışan bulunmaktadır.(Kaygısız, 2017, s.8)

Suriye sınırındaki illere bakıldığında (Kilis, Gaziantep ve Adıyaman’da) göç sonrasında işsizliğin düşmesi ve istihdam kapasitesindeki artış diğer illere model olarak incelenmeye değer görülmektedir. Sınır illerindeki işletmeler, girişimciler ve sanayiciler ekseninde maliyetlerin düşürülmesi açısından ucuz emek olarak iş gücü piyasasına yönelik fırsatlar sunmaktadır. Özellikle tarım kesiminde vasıfsız işçi olarak ihtiyaç duyulan alanlarda değerlendirilmeye başlanmıştır.

Bugün mülteci ve göçmenlerin ya da sığınmacıların büyük kısmı kayıt dışı olarak çalıştırılmaktadır. Ülkeye gelen yabancı iş gücü, iş gücü eksikliği olan ve gelişme potansiyeli bulunan sektörlerde ücretlerde düşüş sağlamakta, işletme maliyetlerinin düşürülmesinde önemli etki sağlamaktadır. Uluslararası alanda bu firmalar rekabet üstünlüğünü ele geçirebilmektedirler.(Bayraklı,2007,s.42)Ancak bu kayıtlı iş gücü sağlayan firmalar ile kayıt dışı işçi çalıştıran işletmeler arasında haksız rekabeti beraberinde getirmektedir. Uzun vadede ülkede iş gücü piyasasının bozulmasına neden olabilecektir. Bu açıdan acil olarak sığınmacı, mülteci gibi yabancı uyruklu göçmenlerin çalışma şartlarının hem iyileştirilmesi hemde çalışma şartlarına yönelik

çıkarılan yasal düzenlemelerin günün şartlarına yönelik olarak yeniden düzenlenmesi bir zorunluluk arz etmektedir.

Yabancı uyruklu çalışanlar bir açıdan da yöre halkının işsiz kalmasına neden olmaktadır. Dünyanın her yerinde toplu göçler bölge halkında işsiz kalma ve gelir kaybına uğrama algısını yaratmakta ve huzursuzluğa neden olmaktadır. Bugün bu durum ülkemizde de en derin şekilde hissedilmektedir.(Tunç,2015,50-53)

Bu bağlamda yabancı istihdamının önemine binaen Türkiye’de yabancı istihdamına baktığımızda çalışma izni alan yabancıların sayısı 2.442.159’dur. Yaklaşık 1.5 milyon civarında kayıt dışı yabancı işçi çalıştırıldığı tahmin edilmektedir. Özellikle yabancı işçi çalıştırmada kayıt dışılık yüksek oranlara ulaşmaya başlamıştır. Son dönemlerde alınan tedbirlerle kayıt dışılık azaltılmaya çalışılsa da ekonomi açısından sorun teşkil etmeye devam etmektedir.(İstihdam ve Çalışma Hayatı Özel İhtisas Komisyonu Raporu,2014.117-119)

2.2.Türkiye’de Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Hareketliliğine Yönelik Alınan Tedbirler

Ülkemizde mülteci ve göçmenlerle ilgili hem hukuki hem de ekonomik tedbirler alınmaktadır. Özellikle Suriye’deki iç karışıklıktan sonra mülteciler için yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler; sağlık, güvenlik, oturma izinleri, çalışma şartları, barınma ve diğer alanlarda hukuki ve ekonomik düzenlemelerdir. Şimdi sırası ile önce mülteci ve göçmenlere yönelik yapılan hukuki düzenlemeler ve ekonomik tedbirler açıklanacaktır.

2.2.1. Hukuki Tedbirler

Uluslararası hukukta mülteciler konusundaki en temel belge 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi” ve bunu tamamlayan 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü’dür. Türkiye 24 Ağustos 1951 tarihinde Cenevre Sözleşmesi’ni imzalamış, 29 Ağustos 1961 tarihinde çekince koyarak onaylamıştır. 1 Temmuz 1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile 1967 protokolüne katılmıştır. İki çekince ile bu protokol onaylanmıştır. Birincisinde haklar ikincisinde ise sınırlar dikkate alınmıştır. Haklar konusunda ise

mülteci ve göçmen olarak gelenler Türkiye’de ülke vatandaşlarının haklarının daha fazlasının verileceği şeklinde yorumlanamaz çekincesidir. İkincisi ise coğrafi sınırlama olarak Avrupa’dan gelenlere göçmen hakkı tanırken, Avrupa dışından gelenlere sığınmacı hakkı tanımıştır.(Çallı, 2016, 144-145)

1980’den sonra Türkiye, komşu ülkelerinde meydana gelen iç karışıklıklar nedeni ile toplu olarak gelen yabancılara yönelik statü belirlemek ve uluslararası standartlarda koruma sağlamak amacıyla 1994 yönetmeliği olarak bilinen bir yönetmelik çıkarmıştır. Bu yönetmelik Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında’dır. 1994 yönetmeliği ile Türkiye’de göç ve sığınma politikaları değişime uğramış ve kurumsallaşmaya başlamıştır.(Nurdoğan, Dur ve Öztürk,2017,223-227.)

2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası koruma Kanunu ile birlikte Mülteci, İkincil koruma ve Geçici Koruma kavramları hukuk literatürüne girmiştir. Bu kavramlar üzerinden Suriyelilerin hukuki durumu belirlenmiştir. (Uzun,2015,113)

Bu kanununun 91. Maddesinde, Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.(6458 Sayılı Kanun, Madde:91.1)

Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.(6458 Sayılı Kanun, Madde:91.2)

Türkiye’de Suriyeli göçmenlere uygulanan “geçici koruma statüsü, açık kapı ve geri göndermeme politikaları, ülkede göçmen sayısının hızla artmasına sebep olmaktadır.

Bu açıdan göçmen ya da yabancılarla ilgili hukuki düzenlemelerin daha sağlıklı ele alınması zorunluluk arz etmektedir.

2.2.2. Ekonomik Tedbirler

Suriyelilerle ilgili açık kapı politikası yabancıların ülkede kalış sürelerini uzatmakta bu ise ekonomiyi derinden etkilemektedir. Bu durum ülkenin sosyal yapısını, güvenlik algısını ve dış politika stratejisini etkilemektedir. Bugüne kadar Suriyelilere yapılan yardım 25 milyar doları aşmıştır.(Mumay,2017,2)

Türkiye mülteci veya göçmenlere ekonomisinden önemli oranda pay ayırmaktadır. Diğer ülke ekonomileri ile karşılaştırıldığında Türkiye ekonomik olarak önemli bir yük altına girmiştir. Örneğin AB'nin kurum ve kuruluşlarının gerçekleştirdiği insani yardım 2.3 milyar dolar iken Türkiye'de kamu ve halk tarafından gerçekleştirilen yardım 30 milyar dolar civarındadır. Global Humanitarian Assistance Report 2017'ye göre Türkiye sadece 2016 yılında 6 milyar dolar insani yardımda bulunmuştur. Bu rakam 2015 yılına göre %119 artışı ifade etmektedir.

ABD ve Türkiye'nin insani yardımları karşılaştırıldığında Türkiye'nin yapmış olduğu yardımların toplamı GSYİH'sının %075'ine denk gelirken, ABD'nin insani yardımlar toplamı GSYİH'nın %0,03'ünü oluşturmaktadır. Türkiye'nin yapmış olduğu yardımların %99'u Suriyeli mültecilere yapılan yardımlardan oluşmaktadır. (Aygül, 2018,77-78)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜLTECİ, SİĞINMACI VE GÖÇMENLERİN KIRŞEHİR'DE İŞ GÜCÜ PİYASASINA ETKİLERİ ÜZERİNE ALAN ÇALIŞMASI UYGULAMASI

3.1. Kırşehir İlinin Genel Özellikleri

3.1.1. Kırşehir İli Hakkında Genel Bilgiler

Kırşehir ili Anadolu coğrafyasının ortasında orta gelişmişlik düzeyine sahip büyük şehirlere ve pazarlara olan yakınlığı ile göze çarpan, sürekli göç veren ve ülke düzeyinin altında nüfus artışına sahip bir şehirdir.

3.1.2. Kırşehir İlinin Coğrafi Yapısı

Kırşehir ili İç Anadolu Bölgesi'nin tam ortasında Orta Kızılırmak Bölümünde yer almaktadır. Doğu ve güneydoğusunda Nevşehir, batı ve güneybatısında Ankara, kuzeybatısında Kırıkkale, kuzey ve kuzeydoğusunda Yozgat, güneyinde ise Aksaray iline komşudur. Yüzölçümü 6,570 Km²'dir. Biri merkez ilçe olmak üzere toplam 7 ilçesi, 19 kasabası ve 222 köyü bulunmaktadır. Şehir karasal iklim kuşağındadır. İl sınırları içinde, Hirfanlı, Çuğun ve Kesik Köprü barajları bulunmaktadır. Kırşehir ilinin nüfusu 254.000 kişidir. Okuma oranı %92'dir.(Milli Produktivite Merkezi, (2010),)

3.1.3. Kırşehir İlinin Ekonomik Yapısı

Kırşehir ilinde 2040 adet şirket olup büyük çoğunluğu Limited Şirket statüsündedir. 2040 şirketin dağılımı şöyledir: 158 Anonim Şirket, 1021 Limited Şirket,11 adet Kollektif Şirket, 754 Gerçek Kişi Ticari İşletmesi, diğer 3 ve vakıf iktisadi işletmesi olmak üzere 2040 adet şirket bulunmaktadır.(www.kirsehirtso.org.tr.01.06.2018

Kırşehir ilinde bir adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmaktadır. OSB 1992 yılında kurulmuştur.(Kırşehir Sosyal ve Ekonomik Göstergeler, Kırşehir İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü2009,) Organize sanayi bölgesinde 46 adet üretici firma bulunmaktadır. Faaliyette olan üretim işletmelerinde 909 kişi istihdam edilmektedir. Şehir genelinde 122 adet sanayi işletmesi mevcuttur. Bu işletmelerde 5.324 kişi istihdam edilmektedir. 2013 yılı itibarı ile Kırşehir'de 18 ihracatçı firma, 40 ithalatçı firma bulunmaktadır.(TC Ekonomi Bakanlığı 2012-2013 Ocak-Aralık Dönemi Dış

Ticaret İstatistikleri) (İlçelerdeki firmalar dahil edilmemiştir.) 2017 yılında 189.436.000 dolarlık ihracat ve 285.627.000 dolarlık ithalat gerçekleşmiştir.(TUIK, İller Bazında Dış Ticaret İstatistikleri,2018)

Kırşehir ili imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında iller arasında 45. sırada yer almaktadır. Sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında 26 ve eğitim gelişmişlik sıralamasında 34. Sırada yer almaktadır.(Aktürk,(2013). S.86)

Kırşehir ilinde işsizlik rakamları Türkiye ortalaması civarındadır.Kırşehir ilinde Kırşehir Ahi Evran adında bir üniversitesi mevcut olup, Kırşehir ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Üniversitede yaklaşık 20.516öğrenci eğitim-öğretim görmektedir.(www.ahievran.edu.tr.22.06.2018)

3.2. Kırşehir İlinde Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerle İlgili Genel Bilgiler

Kırşehir ilinde bugün 14.000 civarında yabancı uyruklu yaşamaktadır. Yabancıların uyrukları incelendiğinde 1.300 Suriyeli, büyük çoğunluğu Türkmen 8.900 Iraklı, 2.700 Afganlı, 280 İranlı ve 500 civarında diğer ülke vatandaşları bulunmaktadır(Göç İdaresi Kırşehir İl Müdürlüğü 2018).Kırşehir’de yabancı işçi olarak 26 kişiye çalışma izni verilmiştir.(Çalışma Bakanlığı Çalışma Hayatı İstatistikleri, 2018)İstihdam oranlarına baktığımızda, Kırşehir’de yaklaşık 2000 yabancı işçi çalıştırılmakta olup bunun %98’i kayıt dışıdır.(Anket uygulama esnasında elde edilen tahmindir.)

3.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de iş gücü piyasası çeşitli ekonomik ve sosyal faktörlerin etkisindedir. Bu piyasanın sığınmacı ve mültecilerden de etkilenebileceği ve bununda ölçülebilir değerlerle ortaya konulması kaçınılmazdır. Mülteci ve göçmenlerin Türkiye’deki iş gücü piyasası üzerine, etkisini Kırşehir özelinden yola çıkılarak, olumlu ve olumsuz yönleri ile birlikte ele alınmak suretiyle ortaya konulması amaçlanmaktadır. Ayrıca çalışmada Kırşehir’deki iş gücü piyasasının sığınmacı ve mültecilerden nasıl ve ne şekilde etkilendiğinin tespitinin sağlanması hedeflenmektedir.

3.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları, mülteci, göçmen ve sığınmacıların çalıştırılması işverenlerin tercihlerine ve işletmelerin özelliklerine bağlıdır. İşletmelerin yapıları farklıdır. Bir diğer varsayımımız, mülteci göçmen ve sığınmacıların bir firmada çalışmaları kendi özelliklerine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların özellikleri farklıdır.

3.5. Araştırmanın Materyal ve Yöntemi

Çalışmada Kırşehir’de bulunan sığınmacı ve mültecilerin sayıları ana kütle olarak kabul edilip, içlerinden şansa bağlı olarak ve basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre örnek seçimi yapıp anket uygulamaları gerçekleştirilecektir. Elde edilen veriler tablolar halinde özetlenerek SPSS istatistik analiz programında Ki-Kare testi ile analiz edilecektir. Analiz sonucu elde edilen veriler, çalışmanın alt yapısına uygun olarak yorumlanacaktır.

Anketlerden yola çıkılarak oluşturulan hipotezler SPSS 16.0 versiyonunda Ki-Kare test tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bu test tekniği gözlenen frekans ile beklenen frekanslar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı esasına dayanmaktadır. Yani Ki-Kare Testi gerçek bir dağılım ile teorik bir dağılım arasındaki uyumu tespit etmeye çalışmaktadır. Ki-Kare değeri alttaki formül kullanılarak bulunmaktadır.

$$\chi^2 = \sum \frac{(f - f')^2}{f'}$$

f : Gözlenen frekans değeri

f' : Beklenen frekans değeri

Ki-Kare yönteminde kurulan hipotezler yukarıdaki formül yardımı ile test edilmektedir. Çıkan sonuç %10 anlamlılık düzeyinde tablo değeri ile karşılaştırılmaktadır. Bu yöntemde Ho Hipotezinde çıkan Ki-Kare değeri tablo değeri ile karşılaştırılıp, eğer sonuç Ki-Kare değerinden düşük ise ya da, hesaplanan Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ise hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki var demektir. Eğer Ki-kare değeri yapılan hesaplama sonucu tablo değerinden küçük ise hipotez kabul edilmektedir. Veriler arasında anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.(Çelik,2007,138-139)

3.6. Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın hipotezi oluşturulurken çalışmamızda g teorilerinden faydalanılmıştır. Bu amaçla önce g teorileri ortaya konulacaktır. Teoriler açıklandıktan sonra çalışmamız bu teorilere dayandırılarak bilimsel statüye brndrlecektir.

G teorilerinin ortaya çıkışındaki temel etmen; g olgusunun muhtemel yer değişlikleri olarak algılayan bireylerin verdikleri kararlar açısından değerlendirilmesi olarak görülmektedir. Bu açıdan oluşturulan g teorilerinin dayanağında göç eden bireylerin g kararlarını etkileyen fırsat ve sınırlılıkların etkili olduğu sonucuna varılabilir. Ancak g kararlarında pek çok farklı nedenlerin oluşması dolayısıyla genel geçerliliğe sahip bir güç teorisi bulunmamaktadır.

Bununla birlikte, g teorilerinin ortaya çıkışında göç edilen yerin mesafesi, g edilen yerdeki kalma süreleri, g edenlerin etnik, dini, sosyal ve kültürel yapıları, göç edilen yerin özellikleri, g edilen yerdeki mevcut kültürel, ekonomik ve sosyal duruma bağlı olarak oluşturulmuştur.(zcan,2016, 187)G teorisi ortaya atanların yukarıda belirtilen durumlara bağlı hipotezler oluşturdukları makro, orta ya da mikro düzeyde bir yaklaşım benimsedikleri görülmektedir. Geliştirilen g kuramları şu Şekilde sıralanabilir:(ağlayan,2006,68-84)

3.7. G Kuramları

- Ravenstein'ın G Kanunları
- İtme ekme Kuramı
- Petersen'in Beş G Tipi
- Kesişen Fırsatlar Kuramı
- Merkez evre Kuramı
- G Sistemleri kuramı
- İlişkiler ağı (Network) Kuramı

3.7.1.Ravanstein'in Göç Kanunları:

Ravanstein'in çalışması 19. Yüzyıl sonlarındaki sanayileşme ve kentleşmeyi temel bulgu ve hareket noktası olarak kabul etmektedir. Bu nedenle insanların daha hızlı sanayileşen ve gelişen ulaşım imkânları ile Avrupa'nın içlerine ve Kuzey Amerika'ya göç ettiklerini ileri sürmektedir. Milyonlarca insan evlerini, topraklarını ve yaşamlarını daha iyi bir gelecek için bırakarak başka yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Böyle bir dönemde yaptığı çalışmasını 1871 ve 1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistiklerinin verileri üzerine kurmuş ve 1885 ve 1889 yılında yayınladığı Göç Kanunları adlı iki makalesinde bu verilerden yola çıkarak yedi göç kanunu belirlemiştir. Bu kanunları tartışmaya açmıştır. Bunlar; göç ve mesafe, göç ve basamakları, yayılma ve emme süreci, göç zincirleri, doğrudan göç, kır-kent yerleşimcileri farkı ve kadın-erkek farkıdır.(Güreşçi, 2018, 39-41)

3.7.2.İtme Çekme Kuramı:

Bu kuram ilk defa 1966 yılında Everett Lee tarafından formüle edilmiştir. Bu kuramın en belirgin özelliği göçü, göçmene göre önceleyen bir kuram olmasıdır. Lee önce göçlerin karakteristik temel ortak özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bunun içinde göçe ait itici ve çekici faktörleri tespit ederek, analize temel oluşturacak dört ana faktör belirlemiştir. Bu faktörler; yaşanan yerle ilgili faktörler, gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler, işe karışan engeller ve bireysel faktörlerdir.(Dursun,2018,1)

Bu kuramda itici ve çekici faktörlerin birlikteliği bir bütünlük oluşturmaktadır. Göç için "0"lar nötr, (+) olumlu ve (-)'ler olumsuz faktörleri temsil etmektedir. Bu kurama göre nötr değerler, göçe olumlu ya da olumsuz katkısı olmayan herkes için aynı olan faktörlere karşılık gelmektedir. Olumlu faktörler göçe yönelik çekmeyi ifade etmektedir. Olumsuz faktörler ise itmeyi ifade etmektedir. Bir yaşam alanı içerisinde itmeye ve çekmeye neden olan faktörler birbirinden oldukça farklıdır. Kuramın yapısı gereği bu faktörler kişisel ve görelî özellik arz etmektedir. Bu itme ve çekmeyi belirleyen faktörlerin tespitinde yaş, cinsiyet, eğitim, ırk vb. demografik faktörlerin değerlendirilmesi, itme ve çekme kuramı için çok önemlidir. (Çağlayan,2006,73)

3.7.3.Petersen'in Beş Göç Tipi:

Petersen beş göç tipi oluştururken bireysel ve sınıf farklılıklarını göz önüne almıştır. Petersen her insanın aynı olduğu ve göçün normal olduğu görüşüne karşı çıkarak göç tiplerini belirlemiştir. Petersen ekonominin genel durumunun göçün şekillenmesinde çok önemli bir faktör olduğunu belirterek, ekonominin göçün şekillenmesinde etkilerinin incelenmesinin gerekliliğini savunmaktadır. Bu görüş nedeniyle ekonomide sınıfların göçten farklı şekillerde etkilendiğini ve göç çeşitlerinin oluşmasına katkı yaptığını belirtmiştir. Petersen'in bu çerçevede oluşturduğu göç tipleri şu şekildedir:(Çağlayan,2006,75-76)

- * İlkel Göçler
- * Zoraki Göçler,
- * Yönlendirilen Göçler,
- * Serbest Göç,
- * Kitlesele Göç,

3.7.4.Kesişen Fırsatlar Kuramı:

Stouffer tarafından ortaya atılan görüşe göre, fırsatların bolluğu bir bölgeye akın edilmesindeki temel nedendir. Ülkemizde köyden kente göçün nedenleri açıklanırken bu teori ön plana çıkmaktadır. Gidilecek yerlerdeki iş imkânlarının çokluğu o bölgede ortaya çıkacak yoğunluğun nedenini oluşturmaktadır.

3.7.5.Network(Ağ) Teorisi:

Bu teoriye göre göç edilen yerde göç edenlerin oluşturdukları ağların etkisi üzerinde durulmaktadır. Göç edenler tarafından oluşturulan bu ağlar sayesinde yeni göç edenlerin oluşmasına ve o bölgenin yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Göç edilen yere gelenler dil, din, kültür gibi ortak paydalar nedeni ile ağlar oluşturmakta ve bu ağlar sayesinde yeni ortak paydaya sahip kişileri bu bölgeye çekebilmektedirler. Bu durum hem iç göçlerde hem dış göçlerin artmasında etkili olmaktadır. (Kapu,2012,21-27)

3.8. Araştırmanın Sonuçları

Yapılan araştırmamızda iki farklı anket soruları düzenlenmiştir. Çalışmanın ekinde anket soruları verilmiştir. Birinci ankette mülteci ve göçmenlerin iş gücü piyasası

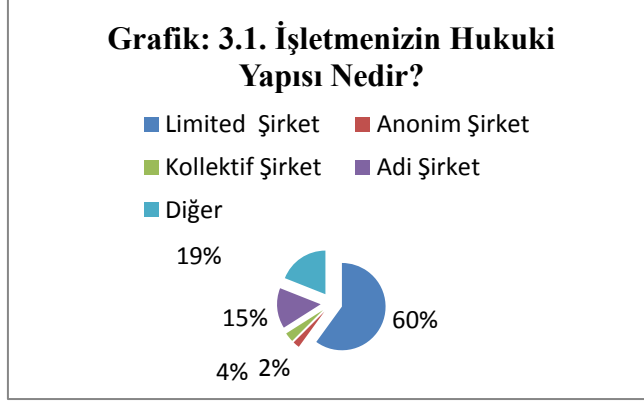
üzerine etkileri işverenler üzerinden araştırılmaktadır. İkinci anket ise mülteci ve göçmenlere yöneltilen sorular şeklindedir.

Birinci ankette sorular üç farklı gruba ayrılmıştır. Birinci grup sorular işletme ile ilgili genel bilgilerden oluşmaktadır. (İşletmenin hukuki yapısı, faaliyet alanı, işletme tipi, kaç yıldır bu sektörde çalıştığı, işletmede çalışan personel sayısı, yabancı işçi çalıştırılıp çalıştırılmadığı.) İkinci grup sorular ise işletmede yabancı uyruklu işçi çalıştırma ile ilgilidir. (Yabancı uyruklu işçi çalıştırma nedeni, çalıştırmama nedeni, yabancı işçi çalıştırmada yabancı işçinin milliyeti, kaç yabancı işçi çalıştırıldığı, yabancı işçilerde aranan özellikler, yabancı işçilerin maliyetlere etkisi, yabancı işçi çalıştırmanın avantajları, yabancı işçi çalıştırmanın yol açtığı sorunlar, yabancı işçi çalıştırmanın iş gücü devir oranına etkisi, yabancı işçilerin performansından memnuniyet vb.)

Üçüncü grup sorular ise anketin güvenilirliği açısından anketi cevaplayanlarla ilgili sorulardan oluşmaktadır. (İşletmedeki pozisyonu, eğitim durumu ve işletmede çalışma süreleridir.)

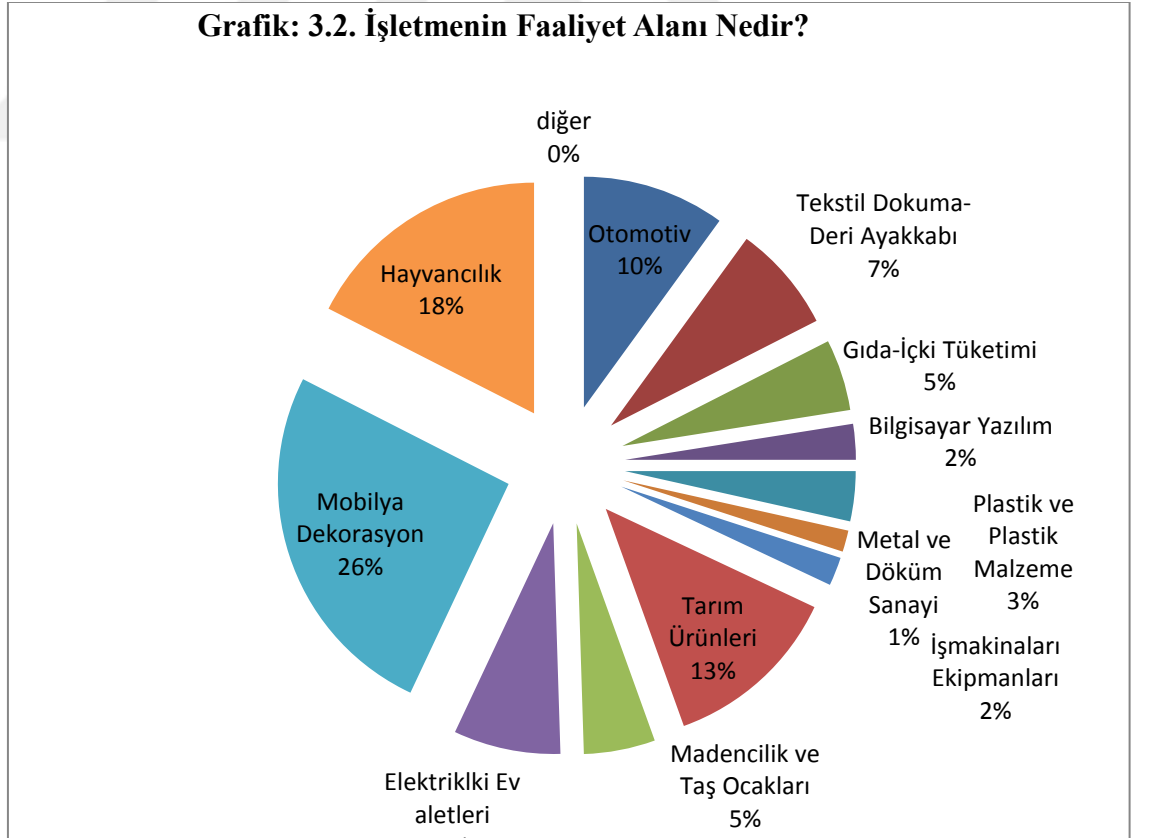
Anketlerden çıkan sonuçlar önce tablolarla analiz edilecek sonra da SPSS 16. ile Ki-Kare ve analizi yapılacaktır. Önce anketteki verilen cevaplara göre oluşan tablolar açıklanacaktır.

Araştırmaya katılan deneklerin %60'ı limitet şirket, %15'i adi şirket, %2'si anonim şirket, %4'ü kolektif şirket ve %19'u ise diğer şirketlerden oluşmaktadır.

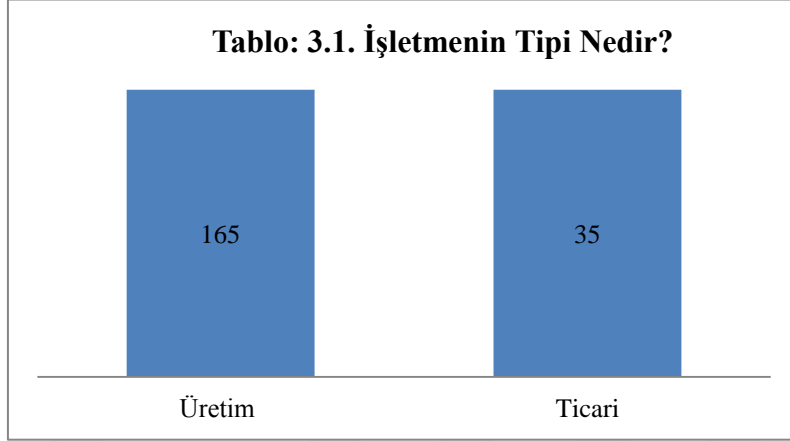

Şahıs şirketlerinden oluştuğu, Grafik 3.1.'den açıkça görülmektedir.

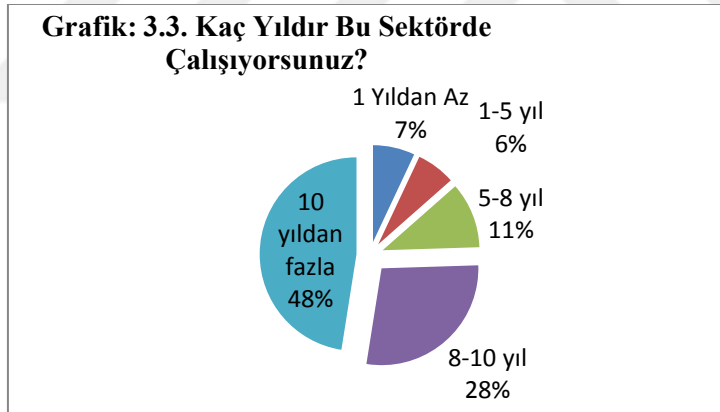
Grafik 3.2.'de ise işletmelerin faaliyet alanları yer almaktadır. Grafik 3.2.'ye göre ankete katılan işletmelerin %26'sı mobilya dekorasyon, %18'i hayvancılık, %13'ü tarım işletmeleri ve %10'u ise otomotiv sektöründe faaliyetlerini sürdürmektedirler. Diğerleri ise %10'dan daha düşük seviyelerde yer alan tekstil, elektrikli ev aletleri, plastik, döküm sanayi, gıda, içki, madencilik vb. şeklinde sıralanmaktadır.

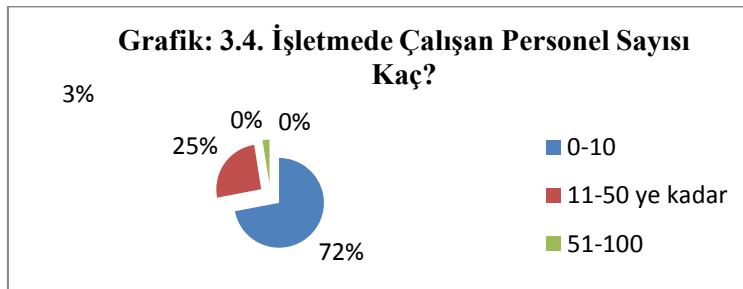
Tablo 3.1.'de işletmenin türü görülmektedir. Ankete katılan firmaların %82,5'i üretim işletmesi iken, %17,5'i ise ticari işletmelerden oluşmaktadır. Yani ankete katılan 200 işletmeden 165'i üretim, 35'adi ise ticari işletmelerden oluşmaktadır.

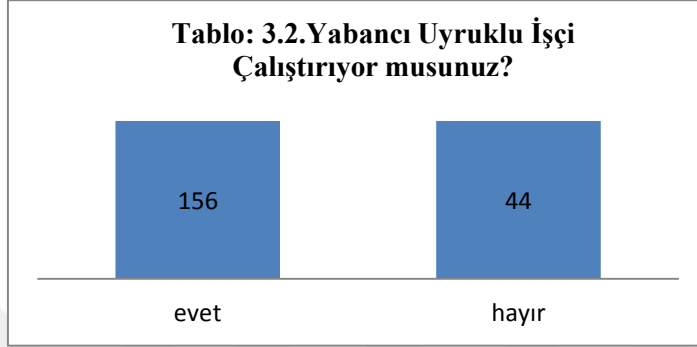
Grafik 3.3.'te işletmelerin sektördeki çalışma süreleri yer almaktadır. Ankete dahil edilen işletmelerin %48'i 10 yıldan daha fazla süredir bu sektörde faaliyet göstermektedir.

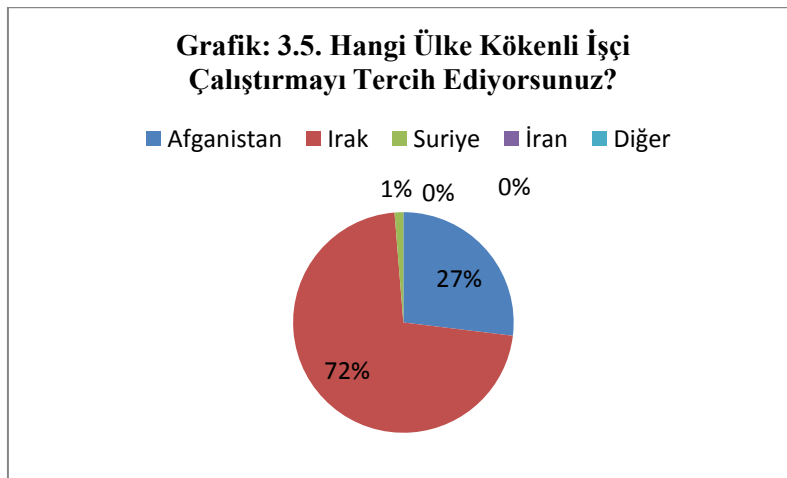
Grafik 3.4.'e göre ankete dahil olan işletmelerin %72'si 0 ile 10 arasında işçi çalıştırdıklarını ifade etmektedirler. Buradan çıkarılacak en önemli sonuç işletmelerin küçük KOBİ yapısında olduklarıdır.

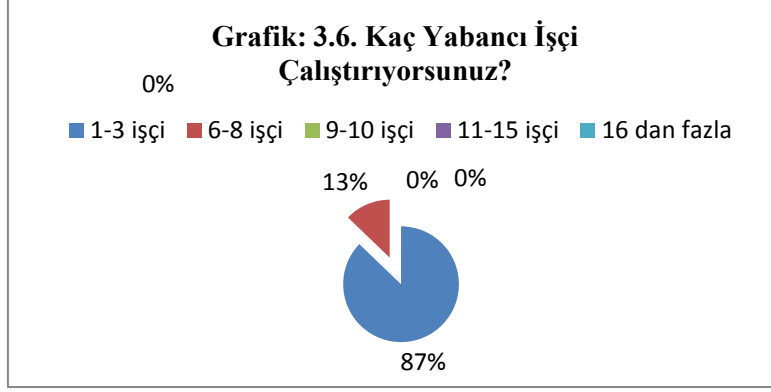

Ankete dahil olan 200 işletmeden 156'sı yabancı uyruklu işçi çalıştırdığını beyan etmektedir. Buda %78 olarak hesaplanmaktadır. Ankete dahil olan deneklerin %22'si ise yabancı işçi çalıştırmadıklarını ifade etmektedirler. Yabancı işçi çalıştırmayan işletmeler (Anket esnasında yüz yüze görüşmeden çıkarılan sonuçtur.) daha kaliteli teknolojik firmalardır. Kalifiye eleman çalıştıran işletmeler yabancı uyruklu işçi çalıştırmamayı tercih etmektedirler. Bu durum Tablo3.2.'de açıkça görülmektedir.

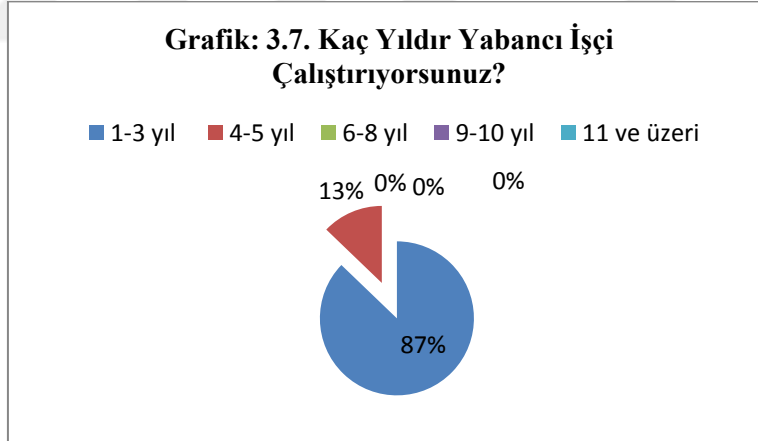
Grafik 3.5.'te ankete katılan firmalara yabancı işçi çalıştırmada ülke tercihleri sorulmaktadır. Bu soruya verilen cevaplarda Iraklı Türkmenler'in birinci sırada tercih edildiği görülmektedir. Iraklıları tercih edenlerin oranı %72'dir. Afganistanlıları tercih edenlerin oranı %27 iken Suriyelileri tercih edenlerin oranı %1'de kalmaktadır. Anket esnasında elde edilen bir sonuç da Suriyelilerin, işe devamlılıklarının çok düşük olduğu, dürüst olmadıkları ve geçimsiz insanlar olduklarıdır. İşverenler tarafından çok mecbur kalmadıkça Suriyelileri çalıştırmak istemedikleri ifade edilmektedir.

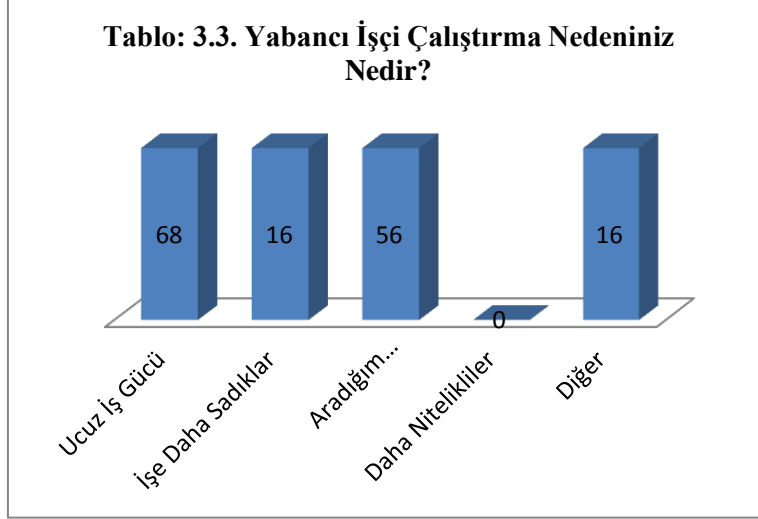

Yabancı işçi çalıştıran işletmeler 1-3 arasında yabancı işçi çalıştırmaktadırlar. İşletmelerinde 1-3 arasında işçi çalıştırdığını belirten işletmelerin oranı %87 gibi yüksek oranı oluşturmaktadır. Bu durum, Grafik 3.6. ile tespit edilmiştir.

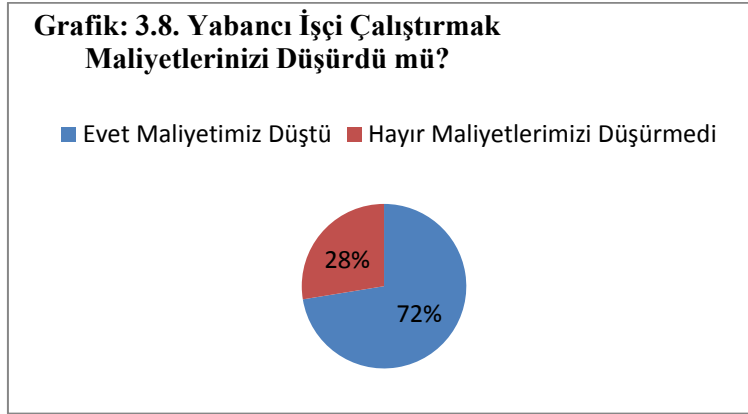
Grafik 3.7.'de işletmelerden, 1-3 yıldır yabancı işçi çalıştırdıklarını belirtenlerin oranı %87'dir. 4-5 yıldır yabancı işçi çalıştıran işletmelerin oranı ise %13 olarak görülmektedir.

Yabancı işçi çalıştıran işletmelere niçin yabancı işçi çalıştırdıkları sorusuna 156 işletmeden 68 tanesi ucuz iş gücü olduğu için diye cevap vermektedirler. Aradığım özellikleri taşıyor diyenlerin sayısı ise 56'dır. Buna göre, ucuz iş gücü olduğu için yabancı işçilerin çalıştırıldığı birinci neden olarak ortaya çıkmaktadır. Yabancı işçi çalıştıran işletmelerin %48'i ucuz olduğu için yabancı işçi çalıştırmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler. Bu durum Tablo 3.3.'te açıkça görülmektedir.

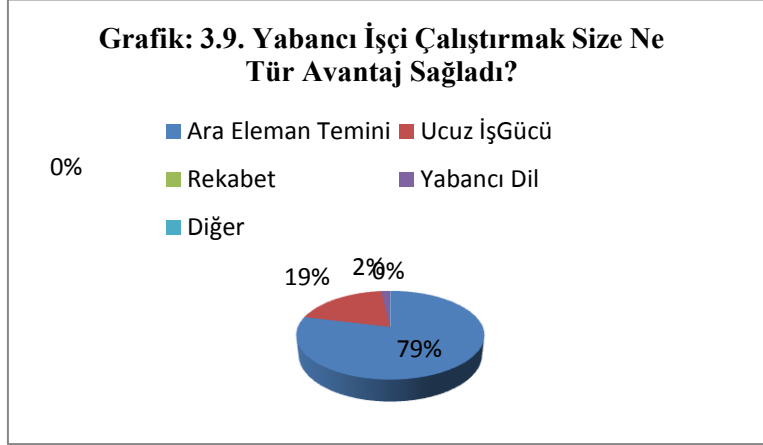
Yabancı işçi çalıştırmanın önemli bir sonucuda yabancı iş gücü çalıştırma ile işletmelerin maliyetlerinin düşmesidir. Maliyetlerinin düştüğünü belirten işletmelerin oranı %72 olarak görülmektedir. Bu işletmeler, maliyetlerinin yaklaşık %5 ila %10 arasında düştüğünü ifade etmektedirler. Maliyetlerini düşürmediğini belirten işletmeler ise çalışan personel sayısı yüksek ve yalnızca 1-2 yabancı işçi çalıştıran işletmelerden oluşmaktadır. Maliyete yabancı işçilerin etkisi Grafik 3.8.'de görülmektedir.

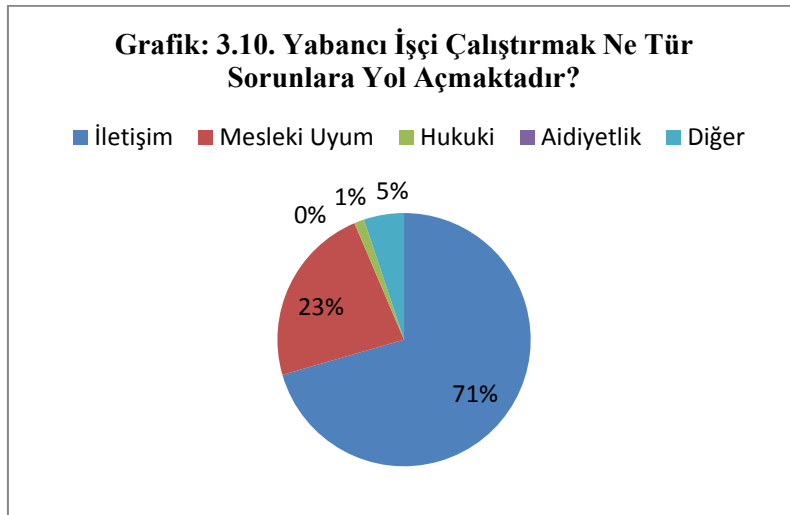
Grafik 3.9.'da; yabancı işçi çalıştırmanın sağladığı avantajlara ilişkin soruya ise işletmelerin %79'u ara eleman temin avantajı sağladığını belirtmektedir. %19'u ise ucuz iş gücü avantajı sağladığını belirtmektedir. Anketten çıkarılan en önemli sonuçlardan bir tanesi işletmelerin ara eleman temininde büyük sıkıntı yaşadıklarını belirtmeleridir. İşletmeler, özellikle yerli eleman temin edemediklerini bunun için ara

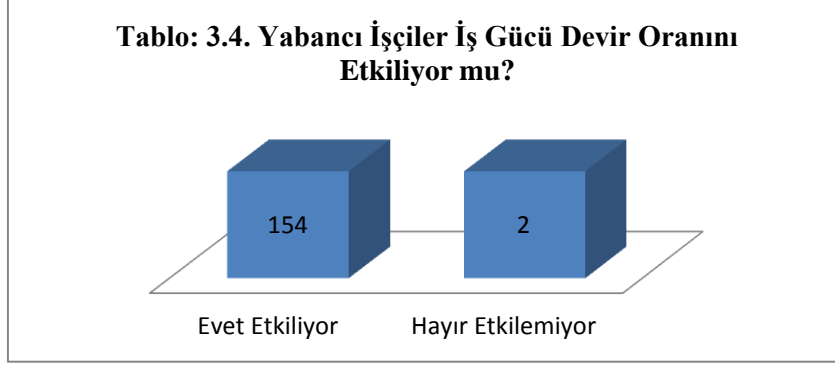
eleman ihtiyaçlarının büyük bölümünü yabancı işçi çalıştırarak karşıladıklarını belirtmektedirler.

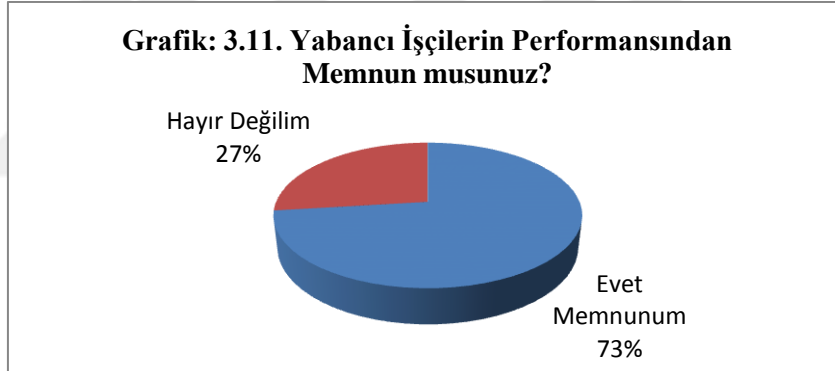
Yabancı işçi çalıştırma sonucu ortaya çıkan sorunlara ilişkin soruya ankete katılan deneklerin %71'i aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere iletişim sorunu yaşadıklarını belirtmektedirler. Mesleki uyum sorunu ise %23 olarak görülmektedir. Kısacası yabancı işçi çalıştıran işletmeler, müşteri ile yabancı işçilerin iletişim güçlüğü çektiklerini ifade etmektedirler.

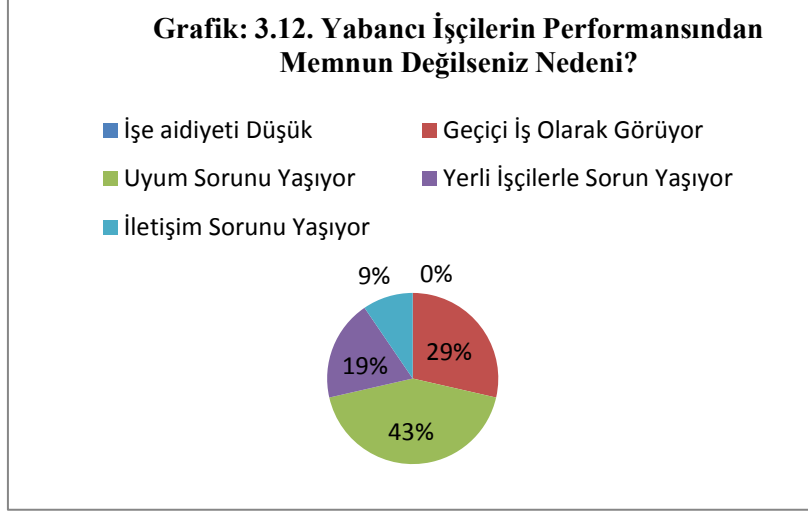
Tablo 3.4'te; ankete katılan ve yabancı işçi çalıştıran 156 işletmeden 154'ü yabancı işçilerin iş gücü devir oranını etkilediğini belirtmektedirler. Yani yabancı işçilerin işlerinde süreklilik arz edecek şekilde çalıştıklarını belirtmektedirler.

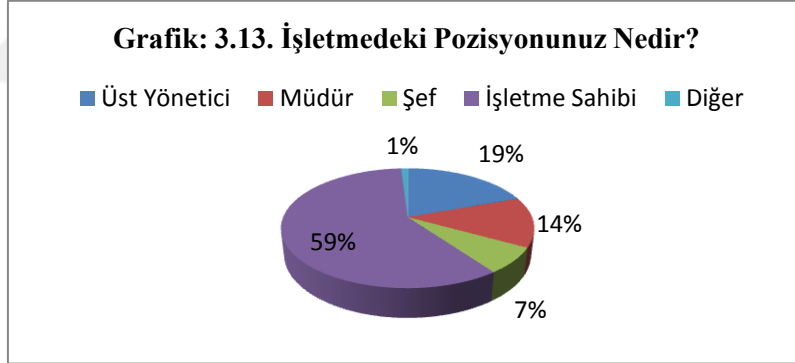
Ankete katılan işletmelere sorulan sorulardan bir diğeri de,yabancı işçilerin performansından memnun olup olmadıklarıdır. Grafik 3.11.'de yabancı işçi çalıştıran işletmelerin %73'ü performanstan memnun olduğunu, %27'si ise memnun olmadığını belirtmektedir. Buradan da, yabancı işçi çalıştıran işletmelerin büyük oranının yabancı işçilerin performansından memnun olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

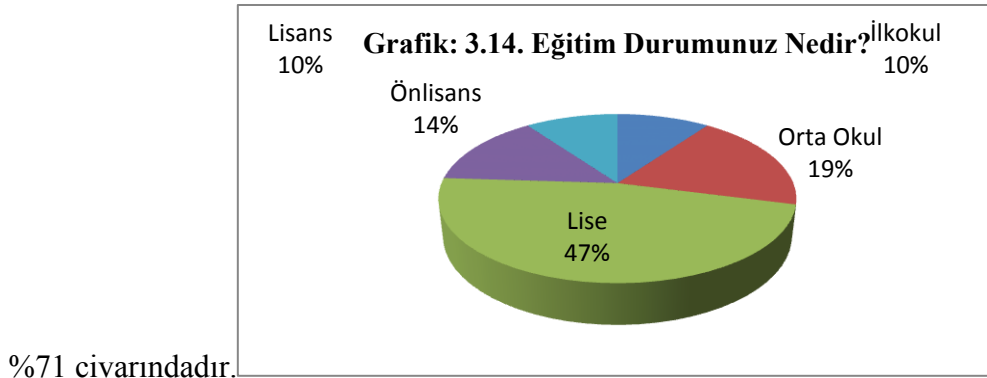
Grafik 3.12'de ise yabancı işçilerin performansından memnun olmayanlara sebebi sorulmaktadır. Niçin memnun olmadıkları sorulduğunda, işletmelerin; %43'ü yabancı işçilerin uyum sorunu yaşadığını, %29'u işi geçici iş olarak gördüklerini, %19'u yerli işçilerle sorun yaşadıklarını ve %9'u ise iletişim sorunu yaşadıklarını belirtmektedirler. Kısacası yabancı işçiler yeni ülke, yeni şehir ve yeni çevreye uyum sorunu yaşamaktadırlar.

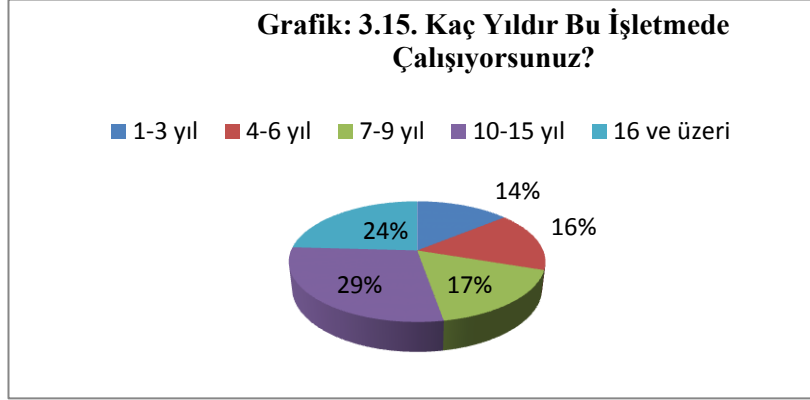
Anketi cevaplayanların durumlarının ölçüldüğü ilk soruda işletmedeki pozisyonlarına bakıldığında, ankete cevap verenlerin %59'u işletme sahibi, %19'u üst yönetici ve %14'ünün müdür seviyesinde oldukları Grafik 3.13.'te görülmektedir. Bu dağılım anketi değerlendirenlerin işletmelerde yetkili ve tecrübeli kesim olduğunu, dolayısıyla anketin güvenilirliğini artırmaktadır. Anketteki sorulara işin uzmanları ve işletme sahipleri tarafından cevap verildiği anlamına gelmektedir.

Yine anketi cevaplayan kesimin büyük bir oranının eğitim seviyesinin yüksek olduğu Grafik 3.14.'te görülmektedir. Lise, ön lisans ve lisans mezunlarının oranı yaklaşık

Anketi cevaplandıranların işletmede çalışma süreleri incelendiğinde çalışma sürelerinin oldukça yüksek olduğu Grafik 3.15.'te görülmektedir. Yine bu veriler anketin güvenilirlik seviyesini yükseltmektedir.

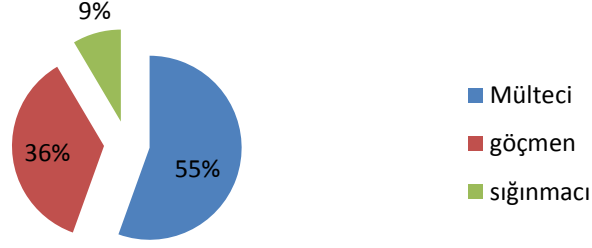

Araştırmada ikinci anket, mülteci ve göçmenlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu ankette yabancı kökenlilere yönelik iki grup soru sorulmuştur. Birinci grupta mülteci, göçmen ve sığınmacıların genel özellikleri ile ilgili sorular sorulmuştur. (Statüleri, hangi ülkeli oldukları, yaşları, kaç yıldır Türkiye’de oldukları, hangi sorunlardan dolayı geldikleri, niçin Türkiye’yi tercih ettikleri, Kırşehir’e ne zaman geldikleri, kiminle yaşadıkları, Kırşehir’de en büyük sorunlarının neler olduğu, nerelerden yardım aldıkları, aldıkları yardım türünün ne olduğu, cinsiyeti, eğitim durumları vb.)

İkinci grup sorular ise iş gücü piyasasına yönelik olarak hazırlanmıştır.(Meslekleri, bir işte çalışıp çalışmadıkları, hangi sektörde çalıştıkları, ne kadar süredir çalıştıkları, aylık ücretleri, sosyal güvenlikleri, mesleki eğitimden geçip geçmedikleri vb.)

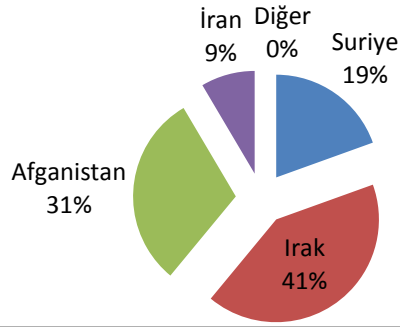
Grafik 3.16.’da statülerine bakıldığında ankete katılan deneklerin %55’inin mülteci, %36’sının göçmen ve %9’unun ise sığınmacı olduğu görülmektedir. Büyük çoğunluk; ülkelerinden zorunlu olarak ayrılmak zorunda kalan mültecilerden oluşmaktadır. Bu grup, ağırlıklı olarak Suriye ve Iraklılardan oluşmaktadır.

Grafik: 3.16. Statünüz Nedir?

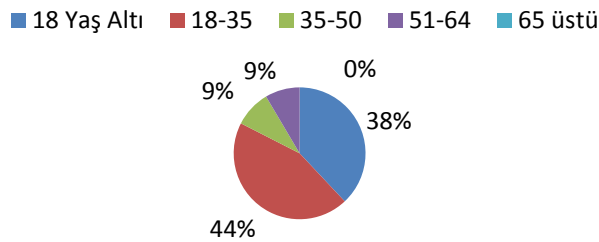
Yabancı işçilerin ülkelerinin incelendiği Grafik 3.17.'de, bunların %41'inin Iraklı, %31'inin Afganistanlı, %19'unun Suriyelilerden oluştuğu görülmektedir. Özellikle yabancı kökenli olarak çalışanların büyük kısmı Iraklı Türkmenler den oluşmaktadır.

Grafik: 3.17. Hangi Ülke Vatandaşıınız?

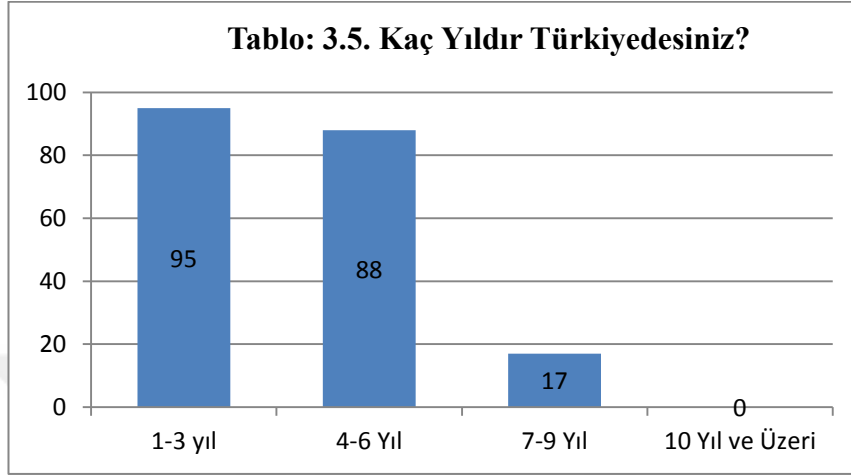

Yaşlarının incelendiği Grafik 3.18.'de yabancı kökenlilerin %44'ünün 18-35 yaş aralığında olduğu, %38'inin ise 18 yaş altı olduğu görülmektedir. Yani yabancı kökenlilerin büyük çoğunluğu genç ve çalışabilir faal iş gücü statüsünde yer almaktadırlar.

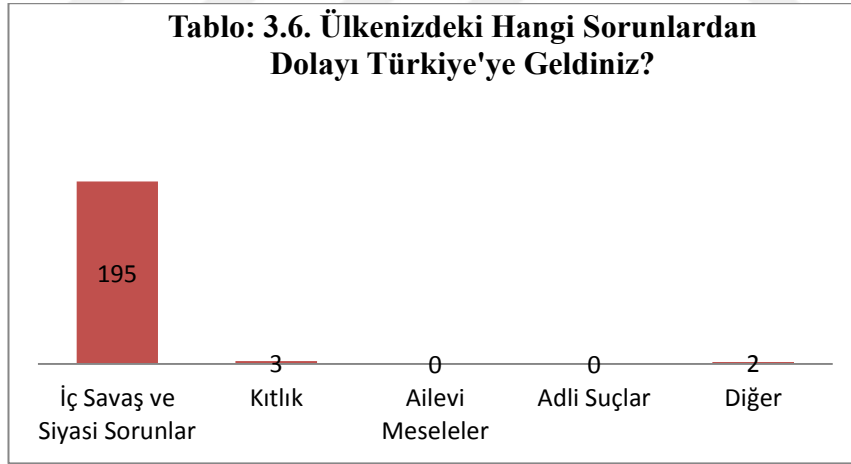
Grafik: 3.18. Kaç Yaşındasınız?

Ankete dahil edilen 200 denekten 95'i 1-3 yıldır Türkiye'de olduklarını belirtirken 88'i ise 4-6 yıldır Türkiye'de olduklarını ifade etmektedirler. Bu insanların, Orta Doğu'daki olayların şiddetlenmesi ve Suriye'deki iç karışıklığın hızlanması ile gelen insanlar olduğu Tablo 3.5.'ten anlaşılmaktadır.

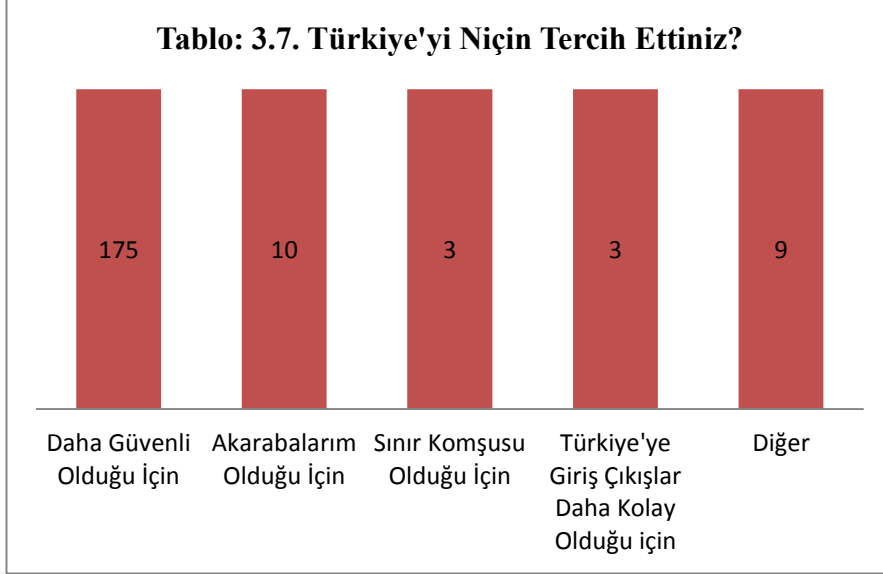

Türkiye'ye geliş nedenlerinin sorulduğu soruda ise 200 kişiden 195'i yani yaklaşık %98'i iç savaş ve siyasi sorunlar nedeni ile ülkelerini terk ederek Türkiye'ye geldiklerini ifade etmektedirler. Tablo 3.6. bu durumu göstermektedir.

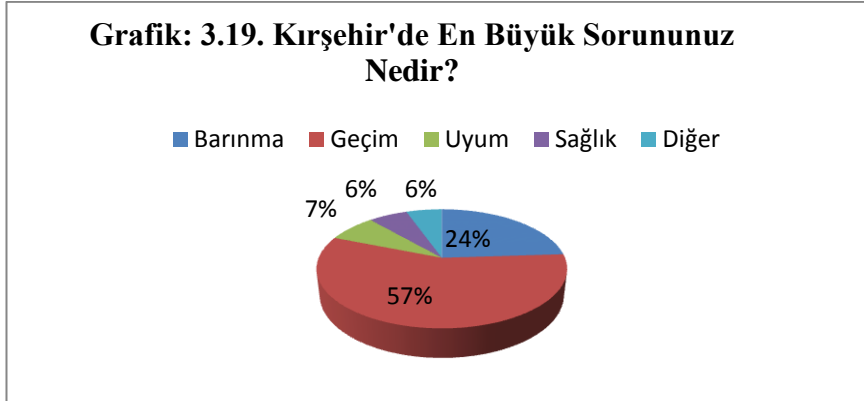
Türkiye'yi niçin tercih ettikleri sorusuna 200 kişiden 175'i Türkiye'nin daha güvenli ülke olduğunu belirtmektedir. Bu ise, ülkemizin uluslararası alanda güvenilirliğinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Diğer geliş nedenleri ise Tablo 3.7.'de görülmektedir.

Tablo: 3.7. Türkiye'yi Niçin Tercih Ettiniz?

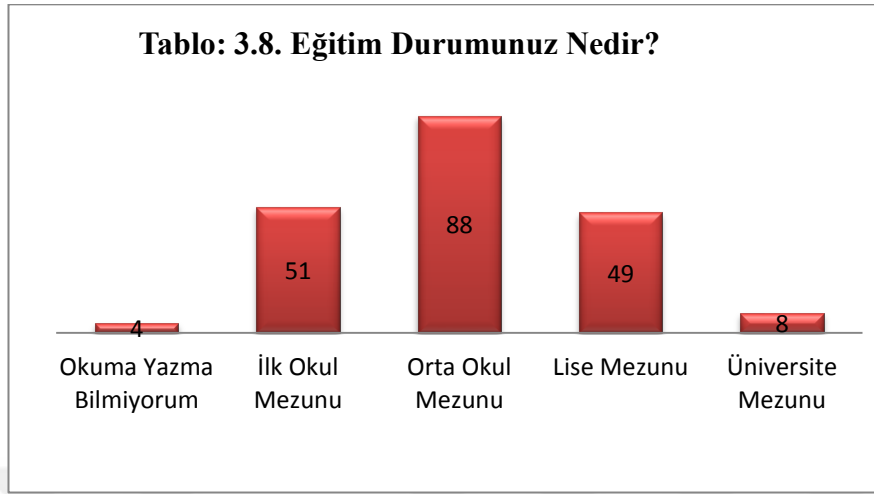
Kırşehir'de yaşayan yabancılara en büyük sorunlarının ne olduğunun sorulduğu soruda birinci sırayı geçim sorunun oluşturduğu ifade edilmektedir. Barınma ise %24 ile ikinci sırada yer almaktadır. Kırşehir'de yabancı kökenlilerin en büyük sorunları, geçim ve barınma sorunları olarak göze çarpmaktadır. Yabancılara yönelik bu alanda iyileştirme çalışmaları yapılması insani görev olarak gözükmektedir. Sağlık sorunlarının ise en düşük seviyede olduğu göze çarpmaktadır. Yabancıların sağlık hizmeti devletimiz tarafından karşılanmaktadır. Bu durum, Grafik 3.19.'da açıkça görülmektedir.

Grafik: 3.19. Kırşehir'de En Büyük Sorununuz Nedir?

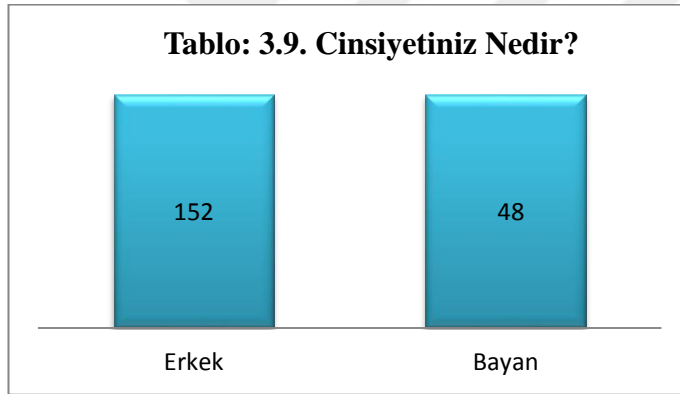

Ankete katılan deneklere eğitim seviyeleri sorulduğunda en büyük oranın, 200 kişide 88 ile ortaokul mezunları olduğu, 51'inin ilkokul, 49'unun lise mezunu oldukları görülmektedir. Okuma-yazma bilmeyenler (Genellikle bayanlardan oluşmaktadır.) 200 kişi de sadece 4 olarak görülmektedir. Her ne kadar okuma-yazma oranı yüksek gibi görülse de, %71.5'i ilk ve ortaokul mezunu olarak düşük eğitim seviyesinde yer

almaktadır. Yabancı işçi olarak çalışanların eğitim seviyesi oldukça düşük olarak görülmektedir. Budurum Tablo 3.8.'de görülmektedir.

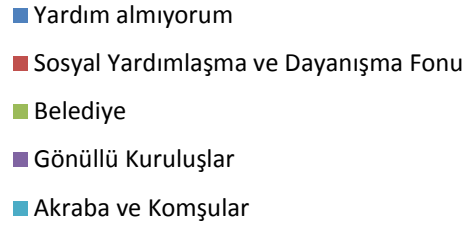
Yabancıların cinsiyetine baktığımızda, ankete katılan deneklerin 200'de 152'sinin yani %76'sının erkek, %24'ünün bayanlardan oluştuğu görülmektedir.

Nerelerden yardım aldıkları sorusuna, %29'u yardım almadığını belirtmektedir. Yardım alanların %45'i Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonundan, %16'sı gönüllü kuruluş ve komşularından, %10'u ise belediyeden yardım aldığını belirtmektedir. Buradan çıkarılan en önemli sonuç, ülkemizde devlet ve vatandaş olarak yabancılara karşı oldukça duyarlı davranıldığı ve "Komşusu açken tok yatan bizden değildir." diyen Peygamber'in ilkesine uygun davranış sergilendiği görülmektedir. Bu durum Grafik 3.20.'de görülmektedir.

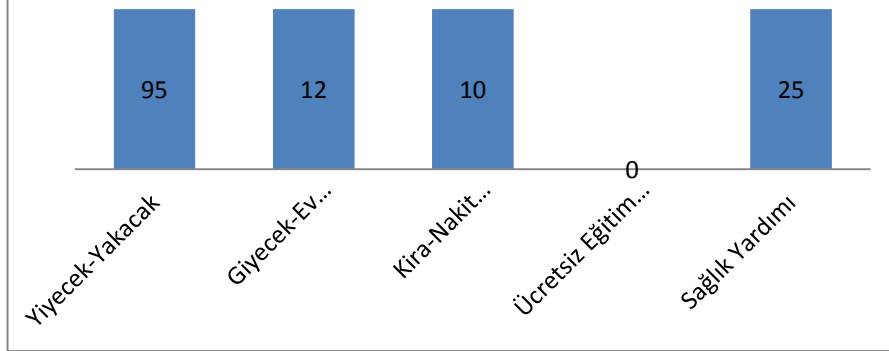

Grafik: 3.20. Nerelerden Yardım Alıyorsunuz?

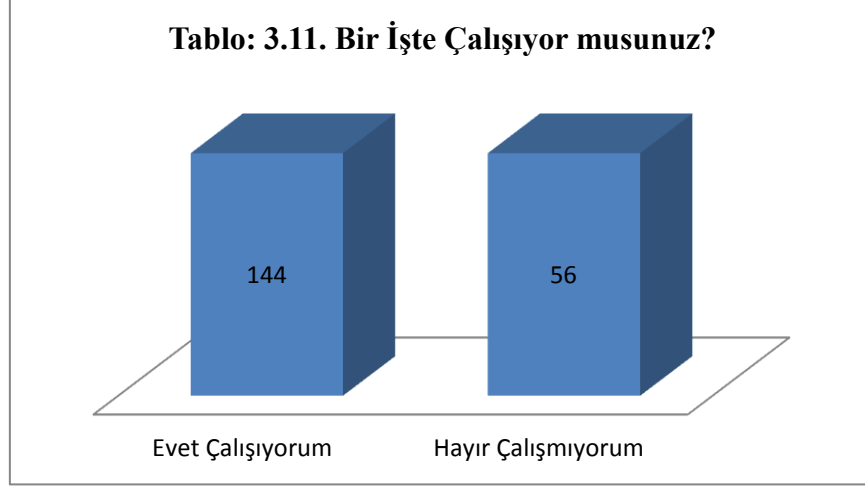

Yardım alanların yardım türünde yaklaşık %60'ının yiyecek-giyecek-yakacak yardımı aldığını göstermektedir. Tablo 3.10.'da yabancıların temel ihtiyaçlarının yiyecek-giyecek olduğu açıkça görülmektedir.

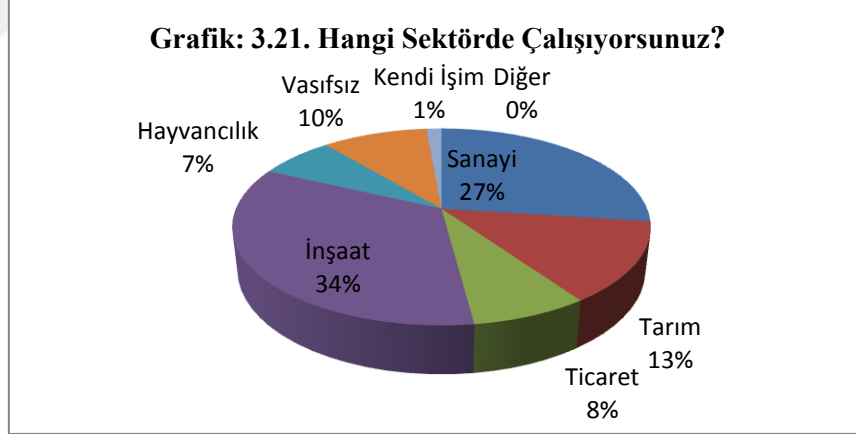
Tablo: 3.10. Aldığınız Yardım Türü Nedir?

Mülteci, göçmen ve sığınmacılara sorulan ikinci grup sorulardan birincisi, bir işte çalışıp çalışmadıkları sorusudur. Bu soruya deneklerin %72'si (200 kişiden 144'ü) evet, %18'i hayır cevabı vermiştir. Hayır cevabı veren deneklerin büyük kısmı bayanlardan oluşmaktadır. Mülteci, göçmen ve sığınmacılardan bayanların çok zorunlu olunmadıkça çalıştırılmadığı tespit edilmiştir. Yüz yüze görüşmede; bayanların okuma-yazma oranlarının düşük, hatta büyük kısmının okuma-yazma bilmediği ifade edilmektedir. Ankete katılan deneklerin büyük kısmı bir işte çalıştığını ifade etmektedir. Bu durum Tablo 3.11. ile gösterilmektedir.

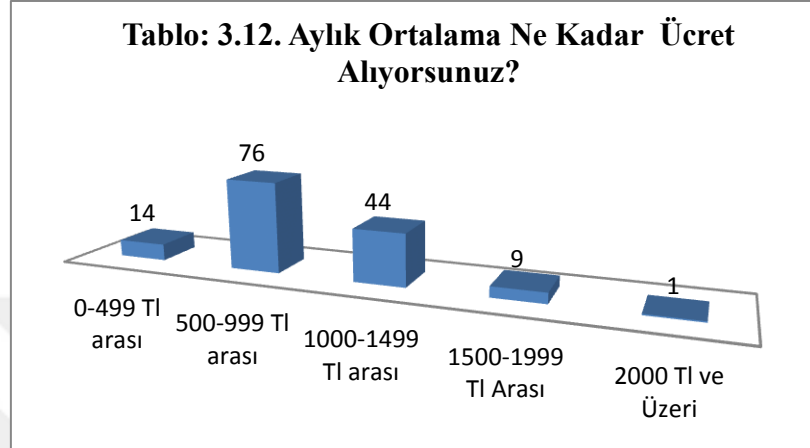

Çalışanlara hangi sektörde çalıştıkları sorusuna ise; %34'ü inşaat, %27'si sanayi, %13'ü tarım, %7'si hayvancılık sektöründe, %10'u ise vasıfsız olarak ne iş bulurlarsa yaptıkları cevabını vermektedirler. Yabancı işçi olarak çalışanların büyük bölümü ağır, vasıfsız ve belirli bir eğitim gerektirmeyen emek gücüne dayalı işlerde çalışmaktadırlar. Bu durum eğitim seviyelerindeki düşüklük ile örtüşmektedir. Grafik 3.21,'de bu durum açık olarak görülmektedir.

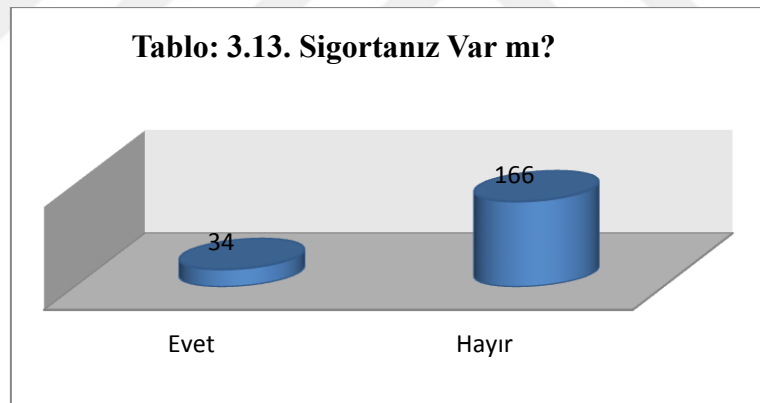

Aylık ortalama aldıkları ücretin sorulduğu soruda ise yabancı kökenlilerin ne kadar ucuz emek oldukları gerçeği Tablo 3.12.'ye yansımaktadır. Çalışan yabancı uyruklu işçilerin yaklaşık %94'ü asgari ücretin altında ücretle çalıştırılmaktadır. Zaten işletmelere yönelik ankette yabancı işçi çalıştırılmasındaki birinci neden olarak ucuz işgücü olarak görülmeleri ile aylık ortalama asgari ücretin altında ücret alınması birebir örtüşmektedir. Kısacası Kırşehir özelinde Türkiye genelinde yabancı işçiler çok ucuza istihdam edilmektedirler. Bu durum Tablo 3.13.'teki çalışan işçilere

sorulan ‘Sigortanız var mı?’ sorusuna verilen %83 hayır cevabı ile ispat edilmektedir. Çalışan yabancı işçilerin yaklaşık %83’ü kayıt dışı istihdam edilmektedir. Bu durum Çalışma Bakanlığının açıkladığı, Türkiye’de her işyerinde en az iki yabancı işçi çalıştırılmakta ve bunun en az birisi kayıt dışı istihdam edilmektedir verisi ile örtüşmektedir.

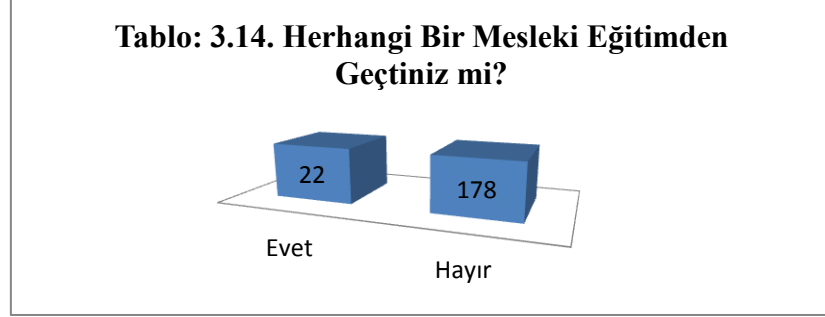
Çalışanların %17’si sigortalı olarak çalışmaktadır. Tablo 3.13. bu durumu göstermektedir.

Tablo 3.14.’te ankete katılan 200 denekten 178’i (%89), herhangi bir mesleki eğitimden geçmediğini ifade etmektedir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların büyük oranı vasıfsız işgücü statüsünde yer almakta olup ağır ve beden gücüne dayalı işlerde ucuz olarak çalıştırılmaktadırlar. Ancak Kırşehir’de yabancı iş gücünün önemli oranda ara eleman ihtiyacını karşıladığını ifade edebiliriz.

Anket esnasında işverenlerin belirttiği en önemli vurgu noktası olarak yerli işçi bulamadıklarını, ara eleman ihtiyacını yabancı iş gücü ile karşıladıklarını ifade edebiliriz. İşverenler, yabancı işçileri sigortalı çalıştırmak istediklerinden ancak yasal mevzuatın buna izin vermediğinden şikayet etmektedirler. Yabancı iş gücü ile ilgili

mevzuatın yeniden ele alınmasını ve çağın gereklerine göre yeniden düzenlenmesini talep etmektedirler.

3.9. Araştırmanın Bulguları ve Hipotezlerin Test Edilmesi

Çalışmada yukarıda belirtilen göç kuramlarından yola çıkılarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur. İki farklı anket için hipotezler kurulmuştur. Ho hipotezleri firmalara ve mülteci, göçmen ve sığınmacılara yönelik yapılan anketleri test etmek için kurulmuştur. Bir tane ana hipotez kurulmuştur

Ho: İşletmelerin yapısı ve mülteci, göçmen ve sığınmacıların özellikleri ile yabancı iş gücünün çalıştırılması arasında ilişki yoktur. Ana hipoteze bağlı alt hipotezler aşağıdaki gibidir:

Ho1: İşletmenin faaliyet alanı ile yabancı uyruklu işçi çalıştırma arasında ilişki yoktur.

Ho2: Yabancı uyruklu işçi çalıştırma ile işletmenin türü arasında ilişki yoktur.

Ho3: Yabancı işçi çalıştırma ile işletmede çalışan personel sayısı arasında ilişki yoktur.

Ho4: İşletmede çalışan personel sayısı ile yabancı işçi çalıştırma süresi arasında ilişki yoktur.

Ho5: İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçilerin performansından memnuniyet arasında ilişki yoktur.

Ho6: İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçi çalıştırmanın avantajları arasında ilişki yoktur.

Ho7: İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçilerin ülkeleri arasında ilişki yoktur.

Ho8: İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçi çalıştırma nedenleri arasında ilişki yoktur.

Ho9:İşletmelerde çalışan personel sayısı ile yabancı işçilerin iş gücü devir oranını etkileme arasında ilişki yoktur.

Ho10:İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçi çalıştırmanın maliyetleri düşürmesi arasında ilişki yoktur.

Ho11: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların statüleri arasında ilişki yoktur.

Ho12: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların eğitim durumları arasında ilişki yoktur.

Ho13: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların cinsiyetleri arasında ilişki yoktur.

Ho14: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların meslekleri arasında ilişki yoktur.

Ho15: Mülteci, göçmen ve sığınmacıların çalıştıkları sektör ile hangi ülke vatandaşı oldukları arasında ilişki yoktur.

Ho16: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların mesleki eğitimden geçip geçmemeleri arasında ilişki yoktur.

Ho17: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların yaşları arasında ilişki yoktur.

Ho18: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların sosyal güvenceleri olup olmaması arasında ilişki yoktur.

Ho19: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların aylık ortalama ücretleri arasında ilişki yoktur.

Ho1: İşletmenin faaliyet alanı ile yabancı uyruklu işçi çalıştırma arasında ilişki yoktur.

Count	YABANCI UYUKLU İŞÇİ ÇALIŞTIRIYOR MUSUNUZ?		Total	
	1	2		
İŞLETMENİN FAALİYET ALANI	1	30	12	42
	2	8	4	12
	3	24	0	24
	4	4	2	6
	5	16	10	26
	6	8	4	12
	7	0	2	2
	8	6	6	12
	9	2	0	2
	10	4	2	6
	11	34	2	36
	12	20	0	20
Total	156	44	200	

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	39,078 ^a	11	,000
Likelihood Ratio	47,949	11	,000
Linear-by-Linear Association	5,399	1	,020
N of Valid Cases	200		

a. 12 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,44.

$$\chi^2 = 39,078 \quad (p=0,000 \text{ sd}=11 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 39,078 > \chi^2_{\text{tablo}} = 17,275$) $\chi^2_{(11,0,10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. Yani işletmelerin faaliyet alanları ile yabancı işçi çalıştırma arasında doğru yönlü ilişki vardır. İşletmelerin faaliyet alanlarına göre yabancı işçi çalıştırma önem arz etmektedir. Örneğin inşaat şirketleri, tekstil, tarım, hayvancılık vb. işletmeler daha çok yabancı işçi çalıştırırken, daha teknoloji gerektiren işletmeler yabancı işçi çalıştırmamaktadır. Buradan da yabancı işçilerin kalifiye olmadıkları, emeğe dayalı vasıfsız işçi olarak çalıştırıldıkları sonucu çıkmaktadır.

Ho2: Yabancı uyruklu işçi çalıştırma ile işletmenin türü arasında ilişki yoktur.

Crosstabulation				
		İŞLETME TÜRÜ		Total
		1	2	
YABANCI UYUKLU İŞÇİ ÇALIŞTIRIYORMUSUNUZ?	1	130	26	156
	2	34	10	44
Total		164	36	200

Chi-Square Tests					
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	,854 ^a	1	,355		
Continuity Correction ^b	,493	1	,483		
Likelihood Ratio	,818	1	,366		
Fisher's Exact Test				,377	,237
Linear-by-Linear Association	,850	1	,357		
N of Valid Cases ^b	200				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,92.

b. Computed only for a 2x2 table

$$\chi^2 = 0,854 \quad (p=0,000 \text{ sd}=1 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden küçük ($\chi^2 = 0,854 < \chi^2_{\text{tablo}} = 2,70$) $\chi^2_{(1,0,10)}$ olduğundan hipotez kabul edilir. Veriler arasında anlamlı ilişki yoktur. İşletmelerin ticari ya da üretim işletmesi olması ile yabancı işçi çalıştırılması arasında ilişki yoktur. Gerçektende yabancı işçilerin kalifiye olmamaları bu tür bir sonuç ortaya çıkartmaktadır. Eğer yabancı iş gücü kalifiye elemanlar olsaydı üretim işletmelerinde

daha çok istihdam edileceklerdi. Bu açıdan veriler arasında ilişki kurulamaması doğru bir sonuç olarak ortaya çıkmakta ve yabancı iş gücünün vasıfsız oluşunu ortaya koymaktadır.

Ho3: Yabancı işçi çalıştırma ile işletmede çalışan personel sayısı arasında ilişki yoktur.

Crosstabulation

		İŞLETMEDE ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI			Total
		1	2	3	
YABANCI UYRUKLU İŞÇİ ÇALIŞTIRIYORMUSUNUZ?	1	112	44	0	156
	2	32	10	2	44
Total		144	54	2	200

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,476 ^a	2	,024
Likelihood Ratio	6,458	2	,040
Linear-by-Linear Association	,197	1	,657
N of Valid Cases	200		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,44.

$$\chi^2 = 7,476 \quad (p=0,000 \text{ sd}=2\alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 7,476 > \chi^2_{\text{tablo}} = 4,60$) $\chi^2_{(2,0,10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. İşletmelerde çalışan personel sayısına bağlı olarak yabancı işçi istihdamı artmaktadır. Personel sayısı yüksek olan firmalarda yabancı işçi istihdam edilmektedir. Dolayısıyla işletme çalışan sayısı ile yabancı işçi istihdamı arasında doğru yönde ilişki mevcuttur.

Ho4: İşletmede çalışan personel sayısı ile yabancı işçi çalıştırma sayısı arasında ilişki yoktur.

Crosstabulation

		İŞLETMEDE ÇALIŞAN PERSONEL			Total
		1	2	3	
KAÇ YABANCI İŞÇİ ÇALIŞTIRIYORSUNUZ	0	32	10	2	44
	1	108	36	0	144
	2	4	8	0	12
Total		144	54	2	200

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,270 ^a	4	,002
Likelihood Ratio	14,832	4	,005
Linear-by-Linear Association	,931	1	,335
N of Valid Cases	200		

a. 4 cells (44,4%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,12.

$$\chi^2 = 17,270 \quad (p=0,000 \text{ sd}=4\alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 17,270 > \chi^2_{\text{tablo}} = 7.779$) $\chi^2_{(2,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. İşletmede çalışan sayısı arttıkça çalıştırılan yabancı işçi sayısı artmaktadır. İşletmelerin personel kapasitesi ile çalıştırılan yabancı işçi sayısı arasında doğru yönlü ilişki mevcuttur.

Ho5: İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçilerin performans memnuniyeti arasında ilişki yoktur.

Crosstabulation					
		YABANCI İŞÇİLERİN PERFORMANSINDAN MENMUN MUSUNUZ			Total
		0	1	2	
İŞLETMENİN FAALİYET ALANI	1	16	22	4	42
	2	4	8	0	12
	3	0	14	10	24
	4	2	4	0	6
	5	10	16	0	26
	6	4	8	0	12
	7	2	0	0	2
	8	6	4	2	12
	9	0	0	2	2
	10	2	2	2	6
	11	2	26	8	36
	12	0	16	4	20
Total		48	120	32	200

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	70,082 ^a	22	,000
Likelihood Ratio	83,281	22	,000
Linear-by-Linear Association	9,132	1	,003
N of Valid Cases	200		

a. 22 cells (61,1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,32.

$$\chi^2 = 70,082 \quad (p = 0,000 \text{ sd} = 22 \alpha = 0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 70.082 > \chi^2_{\text{tablo}} = 30.813$) $\chi^2_{(22,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. İşletmelerin faaliyet alanları ile yabancı işçilerin performansı arasında doğru yönlü çok güçlü ilişki mevcuttur. Emeğe dayalı işletmelerde yabancı işçilerin performansında memnuniyet yüksek düzeylere ulaşmaktadır. Bu analiz sonucu ile işletmeler hem ara eleman ihtiyaçlarını yabancı işçiler ile gidermekte hem de vasıfsız iş gücünün performansını beğenmektedirler. Bu tür işletmelerde çalıştırılan yabancı sayısının fazlalığı da bu hipotezi güçlendirmektedir.

Ho6:İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçi çalıştırmanın avantajları arasında ilişki yoktur.

Crosstabulation

		YABANCI İŞÇİ ÇALIŞTIRMANIN AVANTAJLARI			Total
		0	1	2	
İŞLETMENİN FAALİYET ALANI	1	12	26	4	42
	2	4	8	0	12
	3	0	14	10	24
	4	2	4	0	6
	5	10	12	4	26
	6	4	8	0	12
	7	2	0	0	2
	8	6	4	2	12
	9	0	0	2	2
	10	2	4	0	6
	11	2	28	6	36
	12	0	18	2	20
Total		44	126	30	200

Chi-SquareTests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	67,554 ^a	22	,000
LikelihoodRatio	74,204	22	,000
Linear-by-LinearAssociation	2,519	1	,112
N of ValidCases	200		

a. 22 cells (61,1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,30.

$$\chi^2 = 67,554 \quad (p=0,000 \text{ sd}=22 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 67.554 > \chi^2_{\text{tablo}} = 30.813$) $\chi^2_{(22,0.10)}$

olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. Yani işletmelerin faaliyet alanları ile yabancı işçilerin performansı arasında doğru yönlü güçlü ilişki mevcuttur. İşletmeler faaliyet alanlarına göre çalıştırdıkları işçilerin performansından memnun olduklarını ifade etmektedirler. Özellikle ara eleman temin avantajı ve ucuz iş gücü avantajından yararlanan işletmeler aynı zamanda bu yabancı iş gücünün performansını da olumlu olarak değerlendirmektedirler. Yabancı işçilerle, ülkedeki bu ara eleman temini sağlanırken aynı zamanda performans olarak da yabancı işçilerin iyi durumda buldukları anlamına gelmektedir.

Ho7:İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçilerin ülkeleri arasında ilişki yoktur.

		HANGİ ÜLKELİ YABANCI ÇALIŞTIRMAYI TERCİH EDİYORSUNUZ?				Total
		0	1	2	3	
İŞLETMENİN FAALİYET ALANI	1	12	8	22	0	42
	2	4	2	4	2	12
	3	0	6	18	0	24
	4	2	0	4	0	6
	5	10	4	12	0	26
	6	4	0	8	0	12
	7	2	0	0	0	2
	8	6	0	6	0	12
	9	0	2	0	0	2
	10	2	0	4	0	6
	11	2	10	24	0	36
	12	0	10	10	0	20
Total		44	42	112	2	200

Chi-SquareTests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	92,153 ^a	33	,000
LikelihoodRatio	84,486	33	,000
Linear-by-LinearAssociation	1,292	1	,256
N of ValidCases	200		

a. 32 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,02.

$$\chi^2 = 92.153 \quad (p=0,000 \text{ sd}=33 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 92.153 > \chi^2_{\text{tablo}} = 51.805$) $\chi^2_{(33,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. İşletmeler faaliyet alanlarına göre yabancı işçi istihdam ederken özellikle belirli ülke vatandaşlarını tercih etmektedir. Anket esnasında emeğe dayalı sektörlerde yabancı iş gücü istihdam edilirken hayvancılıkta Afganistanlıların; tarım, inşaat, sanayi, tekstil sektörlerinde ise Iraklı Türkmenlerin tercih edildiği beyan edilmektedir. Bu hipotez ile bu gerçeklik ortaya çıkmaktadır. Yani sektörler göre yabancı işçilerin milliyetleri önem kazanmaktadır. Suriyeliler ise en az tercih edilen grup olarak göze çarpmaktadır.

Ho8:İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçi çalıştırma nedenleri arasında ilişki yoktur.

		NİÇİN YABANCI İŞÇİ ÇALIŞTIRIYORSUNUZ?					Total
		0	1	2	3	5	
İŞLETMENİN FAALİYET ALANI	1	12	12	4	8	6	42
	2	4	6	0	2	0	12
	3	0	14	4	6	0	24
	4	2	0	0	4	0	6
	5	10	8	2	2	4	26
	6	4	6	0	2	0	12
	7	2	0	0	0	0	2
	8	6	2	0	4	0	12
	9	0	0	0	2	0	2
	10	2	0	0	2	2	6
	11	2	16	4	14	0	36
	12	0	4	2	10	4	20
Total		44	68	16	56	16	200

Chi-SquareTests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	92,375 ^a	44	,000
LikelihoodRatio	111,829	44	,000
Linear-by-LinearAssociation	6,128	1	,013
N of ValidCases	200		

a. 46 cells (76,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,16.

$$\chi^2 = 92,375 \quad (p=0,000 \text{ sd}=44 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 92,375 > \chi^2_{\text{tablo}} = 51,805$) $\chi^2_{(44,0,10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. İşletmelerin faaliyet alanları ile yabancı işçi çalıştırma nedenleri arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişki vardır. İşletmelerin yabancı işçi çalıştırmadaki birinci nedenleri, ara eleman temini ve ucuz iş gücü olması olarak ölçülmüştür. Buna göre yabancı işçi çalıştırmanın önemi, işletmelerin faaliyet alanları ile doğru yönde olumlu olarak ilişki içindedir.

Ho9:İşletmelerde çalışan personel sayısı ile yabancı işçilerin iş gücü devir oranını etkileme arasında ilişki yoktur.

		YABANCI İŞÇİLER İŞ GÜCÜ DEVİR ORANINI ETKİLİYORMU?			Total
		0	1	2	
İŞLETMEDE ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI	1	32	110	2	144
	2	10	44	0	54
	3	2	0	0	2
Total		44	154	2	200

Chi-SquareTests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	8,297 ^a	4	,081
LikelihoodRatio	7,794	4	,099
Linear-by-LinearAssociation	,392	1	,531
N of ValidCases	200		

a. 5 cells (55,6%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,02.

$$\chi^2 = 8.297 (p=0,000 \text{ sd}=4 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 8.297 > \chi^2_{\text{tablo}} = 7.779$) $\chi^2_{(4,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. İşletmelerde çalışan personel sayısı ile yabancı işçilerin iş gücü devir oranını etkileme derecesi arasında anlamlı ilişki vardır.

Ho10:İşletmelerin faaliyet alanı ile yabancı işçi çalıştırmanın maliyetleri düşürmesi arasında ilişki yoktur.

		YABANCI İŞÇİ ÇALIŞTIRMAK MALİYETLERİNİZİ DÜŞÜRDÜMÜ?			
		0	1	2	Total
İŞLETMENİN FAALİYET ALANI	1	12	21	9	42
	2	4	8	0	12
	3	0	22	2	24
	4	2	4	0	6
	5	10	14	2	26
	6	4	6	2	12
	7	2	0	0	2
	8	6	2	4	12
	9	0	0	2	2
	10	2	2	2	6
	11	2	24	10	36
	12	0	10	10	20
Total		44	113	43	200
Chi-Square Tests					
		Value	Df	Asymp. Sig. (2-sided)	
Pearson Chi-Square		67,299 ^a	22	,000	
Likelihood Ratio		78,074	22	,000	
Linear-by-Linear Association		13,033	1	,000	
N of Valid Cases		200			

$$\chi^2 = 67.299 \quad (p=0,000 \text{ sd}=22 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 67.299 > \chi^2_{\text{tablo}} = 30.813$) $\chi^2_{(22,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Veriler arasında anlamlı ilişki vardır. İşletmelerin faaliyet alanları ile yabancı işçilerin maliyeti düşürücü etkisi doğru yönde anlamlı ilişki içindedir. Faaliyet alanlarına göre istihdam edilen yabancı işçiler, maliyetleri olumlu yönde etkilemekte ve işverenler açısından bu durum, yabancı iş gücü çalıştırılmasının nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Ancak buradan çıkarılacak

önemli bir sonuç da yabancı işçi çalıştırmayan benzer işletmeler açısından rekabet yapısı bozulmaktadır. Yabancı işçi çalıştıran işletmeler maliyet düşüşleri nedeni ile rekabet avantajını elde etmektedirler.

Ho11: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların statüleri arasında ilişki yoktur.

		STATÜNÜZ NEDİR?			Total
		1	2	3	
BİR İŞTE ÇALIŞIYORMUSUNUZ?	1	81	57	6	144
	2	32	15	9	56
Total		113	72	15	200

Chi-SquareTests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	9,459 ^a	2	,009
LikelihoodRatio	8,619	2	,013
Linear-by-LinearAssociation	1,217	1	,270
N of ValidCases	200		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,20.

$$\chi^2 = 9.459 \quad (p=0,000 \text{ sd}=2\alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 9.459 > \chi^2_{\text{tablo}} = 4.605$) $\chi^2_{(2,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile statüleri arasında anlamlı ilişki vardır. Çalışmada statülerine bağlı olarak işverenler tarafından istihdam edildikleri test edilmiştir. İşverenler statüye ağırlık vermekte ve mülteci ve göçmenler istihdamda ağırlıklı olarak değerlendirilmektedirler.

Ho12: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların eğitim durumları arasında ilişki yoktur.

		EĞİTİM DURUMUNUZ NEDİR?					Total
		1	2	3	4	5	
BİR İŞTE ÇALIŞIYORMUSUNUZ?	1	4	30	63	39	8	144
	2	0	21	24	11	0	56
Total		4	51	87	50	8	200

Chi-SquareTests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	9,959 ^a	4	,041
LikelihoodRatio	12,900	4	,012
Linear-by-LinearAssociation	4,746	1	,029
N of ValidCases	200		

a. 3 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,12.

$$\chi^2 = 9.959 \quad (p=0,000 \text{ sd}=4\alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 9.459 > \chi^2_{\text{tablo}} = 7.779$) $\chi^2_{(4,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile eğitim seviyeleri arasında anlamlı ilişki vardır. Çalışmamızda yabancı iş gücü olarak çalışanların büyük çoğunluğunun düşük eğitim seviyesine sahip kişiler olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan yapılan analiz sonucunda emeğe dayalı sektörlerde eğitim seviyesi düşük yabancı iş gücü istihdam edildiği bulgusu ortaya çıkmıştır.

Ho13: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların cinsiyetleri arasında ilişki yoktur.

		CİNSİYETİNİZ NEDİR?		Total
		1	2	
BİR İŞTE ÇALIŞIYORMUSUNUZ?	1	106	38	144
	2	16	40	56
Total		122	78	200

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	34,381 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	32,514	1	,000		
Likelihood Ratio	34,292	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	34,209	1	,000		
N of Valid Cases ^c	200				

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,84.

b. Computed only for a 2x2 table

$$\chi^2 = 34.381 \quad (p=0,000 \text{ sd}=1 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 34.381 > \chi^2_{\text{tablo}} = 2.705$) $\chi^2_{(1,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile cinsiyetleri arasında yüksek seviyede anlamlı ilişki vardır. Yapılan çalışmamızda bayanların çalışma oranlarının oldukça düşük, erkeklerin çalışma oranlarının yüksek olduğu anket ile belirlenmiştir. Buna bağlı olarak cinsiyet ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ve çalıştırılması doğru yönlü güçlü ilişki içerisindedir.

Ho14: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların meslekleri arasında ilişki yoktur.

		BİR İŞTE ÇALIŞIYORMUSUNUZ?		Total
		1	2	
MESLEĞİNİZ NEDİR?	1	11	1	12
	2	49	6	55
	3	18	3	21
	4	8	0	8
	5	9	0	9
	6	38	44	82
	7	11	2	13
Total		144	56	200

Chi-SquareTests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	46,646 ^a	6	,000
LikelihoodRatio	50,766	6	,000
Linear-by-LinearAssociation	25,021	1	,000
N of ValidCases	200		

a. 4 cells (28,6%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,24.

$$\chi^2 = 46.646 \quad (p=0,000 \text{ sd}=6 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 46.646 > \chi^2_{\text{tablo}} = 10.644$) $\chi^2_{(6,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile meslekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Yapılan çalışmada, daha önceden çalıştıkları meslek ile yeni yerleşim yerinde çalıştıkları iş sahasının benzer olduğu tespit edilmiştir. Yabancı iş gücü, mesleklerine büyük ölçüde bağlı olarak istihdam edilmekte ve yabancı iş gücü, kendi çalışma alanında çalışmaktadır.

Ho15: Mülteci, göçmen ve sığınmacıların çalıştıkları sektör ile hangi ülke vatandaşı oldukları arasında ilişki yoktur.

		HANGİ ÜLKE VATANDAŞISINIZ?				Total
		1	2	3	4	
HANGİ SEKTÖRDE ÇALIŞIYORSUNUZ?	0	9	18	19	0	46
	1	7	23	8	1	39
	2	6	8	5	0	19
	3	5	1	5	0	11
	4	8	19	32	0	59
	5	0	6	4	0	10
	6	4	7	3	0	14
	7	0	2	0	0	2
Total		39	84	76	1	200

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,924 ^a	21	,047
Likelihood Ratio	34,968	21	,028
Linear-by-Linear Association	,487	1	,485
N of Valid Cases	200		

a. 19 cells (59,4%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,01.

$$\chi^2 = 32.924 \quad (p=0,000 \text{ sd}=21 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 34.381 > \chi^2_{\text{tablo}} = 29.615$) $\chi^2_{(21,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların çalıştıkları sektör ile hangi ülkeli oldukları arasında anlamlı ilişki vardır. Sektörlere göre yabancı iş gücü, istihdam edildiği işverenlere yapılan anket ile de test edilmiş ve anlamlı bulunmuştur. Böylece yabancı iş gücü, milliyetine göre sektörlerde istihdam edilmektedir. Hayvancılık sektörü daha çok Afganistanlıları tercih ederken, diğer emek yoğun sektörler Iraklı Türkmenleri tercih etmektedirler.

Ho16: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların mesleki eğitimden geçip geçmemeleri arasında ilişki yoktur.

		HERHANGİ BİR MESLEKİ EĞİTİMDEN GEÇTİNİZ Mİ?		Total
		1	2	
BİR İŞTE ÇALIŞIYORMUSUNUZ?	1	22	122	144
	2	1	55	56
Total		23	177	200

Chi-SquareTests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	ExactSig. (2-sided)	ExactSig. (1-sided)
PearsonChi-Square	7,212 ^a	1	,007		
ContinuityCorrection ^b	5,947	1	,015		
LikelihoodRatio	9,585	1	,002		
Fisher'sExact Test				,006	,004
Linear-by-LinearAssociation	7,176	1	,007		
N of ValidCases ^d	200				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,44.

b. Computed only for a 2x2 table

$$\chi^2 = 7.212 \quad (p=0,000 \text{ sd}=1 \alpha=0,10)$$

Ki-kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 7.212 > \chi^2_{\text{tablo}} = 2.706$) $\chi^2_{(1,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile mesleki eğitimden geçip geçmemeleri arasında anlamlı ilişki mevcuttur. Mesleki eğitimden geçen yabancı kökenli işçiler daha nitelikli işlerde istihdam edilirken, mesleki eğitimden geçmeyen mülteci, göçmen ve sığınmacı olan işçiler emek yoğun sektörlerde istihdam edilmektedirler.

Ho17: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların yaşları arasında ilişki yoktur.

		KAÇ YAŞINDASINIZ?				Total
		1	2	3	4	
BİR İŞTE ÇALIŞIYORMUSUNUZ?	1	58	68	15	3	144
	2	20	19	3	14	56
Total		78	87	18	17	200

Chi-SquareTests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	27,912 ^a	3	,000
LikelihoodRatio	24,985	3	,000
Linear-by-LinearAssociation	10,268	1	,001
N of ValidCases	200		

a. 1 cells (12,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,76.

$$\chi^2 = 27.912 \quad (p=0,000 \text{ sd}=3 \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 27.912 > \chi^2_{\text{tablo}} = 6.251$) $\chi^2_{(3,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile yaşları arasında yüksek oranda anlamlı ilişki mevcuttur. Mülteci, göçmen ve sığınmacılar yaşlarına göre istihdam edilmektedirler. Daha genç yaştakiler istihdamda öncelikli olarak yer almaktadır. Yapılan ankette mülteci, göçmen ve sığınmacıların daha genç yaş grubuna dahil oldukları belirlenmiştir.

Ho18: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların sosyal güvenceleri olup olmaması arasında ilişki yoktur.

		SOSYAL GÜVENCENİZ VAR MI?		Total
		1	2	
BİR İŞTE ÇALIŞIYORMUSUNUZ?	1	34	110	144
	2	0	56	56
Total		34	166	200

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	ExactSig. (2-sided)	ExactSig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	15,930 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	14,301	1	,000		
Likelihood Ratio	24,946	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	15,851	1	,000		
N of Valid Cases ^b	200				

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,52.

b. Computed only for a 2x2 table

$$\chi^2 = 15.930 \quad (p = 0,000 \text{ sd} = 1 \alpha = 0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden büyük ($\chi^2 = 15.930 > \chi^2_{\text{tablo}} = 2.706$) $\chi^2_{(1,0.10)}$ olduğundan hipotez reddedilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile sosyal güvenceli olup olmaması arasında anlamlı ilişki mevcuttur. Sosyal güvenceli yabancı işçilerin oranındaki düşüklük hem kayıt dışı çalıştırma oranlarının yüksekliğini hem de ucuz iş gücü olmalarını sağlamaktadır. Bu durum ise ödenecek vergi ve sosyal güvenlik primlerinin olmaması nedeni ile maliyetlere olumlu etki yaptığından işverenler sigortasız yabancı işçi çalıştırmaktadırlar. Ancak durum firmalar için olumlu gibi görülse de ülke açısından bir vergi ve sosyal güvenlik primi kaybına neden olmaktadır.

Ho19: Bir işte çalışma ile mülteci, göçmen ve sığınmacıların aylık ortalama ücretleri arasında ilişki yoktur.

		BİR İŞTE ÇALIŞIYOR MUSUNUZ?		Total
		1	2	
AYLIK ORTALAMA NEKADAR ÜCRET ALIYORSUNUZ?	0	4	44	48
	1	11	3	14
	2	76	7	83
	3	43	2	45
	4	9	0	9
	6	1	0	1
Total		144	56	200

Chi-SquareTests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
PearsonChi-Square	1,288E2 ^a	5	,000
LikelihoodRatio	130,720	5	,000
Linear-by-LinearAssociation	99,512	1	,000
N of ValidCases	200		

a. 4 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,28.

$$\chi^2 = 1.288 \quad (p=0,000 \quad sd=1 \quad \alpha=0,10)$$

Ki-Kare değeri tablo değerinden küçük ($\chi^2 = 1.288 < \chi^2_{\text{tablo}} = 9.236$) $\chi^2_{(5,0.10)}$ olduğundan hipotez kabul edilir. Mülteci, göçmen ve sığınmacıların bir işte çalışması ile aylık ortalama ücretleri arasında anlamlı ilişki yoktur. Bu durum, anket çalışmasında olduğu gibi yabancı kökenli işçilerin büyük çoğunluğunun düşük ücret grubunda yer almalarından kaynaklanmaktadır. Bunun nedeni; mülteci, göçmen ve sığınmacıların geçim nedeni ile düşük ücrete razı olmalarından yani bir açıdan mecburiyetten kaynaklanmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve GENEL DEĞERLENDİRME

4.1. Sonuç ve Genel Değerlendirme

Bugün dünyada yaklaşık 240.000.000 insanın, bulunduğu topraklardan uzaklaşarak farklı kültür, farklı coğrafya, farklı dil kullanılan ülkelere göç ettiği görülmektedir. İnsanların kendi ülkelerini bırakarak başka ülkelere göç etmesi pek çok nedeni beraberinde barındırmaktadır. Bu nedenlerin en başında can güvenliği gelmektedir. Sosyal, siyasal, ekonomik ve hukuki sorunlardan dolayı yerlerinden ayrılan insanlar gittikleri toplumların kültürlerinden etkilenmeye ve o kültürleri farklı kanallardan etkilemeye başlamışlardır. Bu kanallardan bir tanesi ekonomik kanaldır. Ekonomik etkiler içinde istihdam önemli yer teşkil etmektedir.

Son dönemler dikkatle incelendiğinde, dış göçler Türkiye’de önemli bir sosyal gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dış göçlerin pek çok nedeni bulunmakla birlikte, son dönemdekilerin temel nedeni Orta Doğu’da yaşanan Arap Baharı olaylarıdır. Arap Baharı; Arap coğrafyasındaki halkın hoşnutsuzluğu, baskıcı yönetimlerin tutumları, geçim sıkıntısı, ekonomik zorluklar, işsizlik, bireyin özgürlük kısıntısı, haksızlık, hukuksuzluk, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve muhalefetin olmamasına bir tepki olarak bazı gelişmiş ülkelerinde destekleri ile ortaya çıkmış kitlesel halk hareketi olarak kabul edilmektedir.

Arap Baharı sürecinin başlaması ile birlikte siyasi ve güvenlik gerekçelerini ileri sürerek mülteci, göçmen ya da sığınmacı olarak ülkelerini terk edip gelen insanlar, Türkiye’yi çeşitli kanallardan etkilemeye ve Türkiye’nin yapısından etkilenmeye başlamışlardır. Bu durum, ülkede kültürel, sosyal ve ekonomik yansımalara neden olmaktadır.

Dünya nüfusunun yaklaşık %3’ü uluslararası göçmen sayılmaktadır. Bu rakam son yıllardaki Orta Doğu’daki gelişmelerle birlikte istikrarlı bir hal almıştır. Bu rakamların önemli bir kısmı Türkiye’yi etkilemiştir. Ülkelerinden ayrılan bu insanlar geçim derdi ile gittikleri yerlerde çalışarak istihdama katkı sağlamaktadırlar.

İstihdama hem olumlu hem de olumsuz etkileri (yerli işçiler açısından) beraberinde taşımaktadırlar.

Arap Baharı sürecinden en çok etkilenen ekonomiler; iç karışıklık ve çatışmalara tanık olan Tunus, Mısır, Libya, Yemen, Suriye ve Bahreyn'dir. Bunun yanında bölgede bulunan diğer ülkelerde Arap Baharı ekonomik etkilerinden zarar görmüşlerdir. Ancak Ürdün, Fas, Cezayir gibi ekonomik zorluklarla boğuşan ülkeler daha fazla etkilenmişlerdir. Bölgede birkaç zengin Arap ülkesi Arap Baharı olaylarından daha az etkilenmişlerdir. Ancak benzer ayaklanmaları önlemek adına sosyal programlar için harcama baskısıyla karşı karşıya kalmışlardır.

Arap Baharı Türkiye'yi pek çok kanaldan etkilemiştir. Başlangıçta ve özellikle Suriye'deki iç savaşa kadar, Arap Baharı Türkiye'yi çok fazla etkilememiş daha çok olumlu etkiler ortaya çıkmıştır. Ancak Suriye'deki iç karışıklıktan sonra Arap Baharı, Türkiye'yi sosyal, siyasal ve ekonomik olarak etkilemeye başlamıştır. Suriye'den komşu ülkelere göç dalgaları oluşmaya başlamıştır. En büyük göç Türkiye'ye olmuştur. Türkiye'nin izlediği açık kapı politikası ile gelen tüm Suriyeliler insani ilkeler gereği kabul edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye bugün dört milyon civarında Suriyeliyi kabul etmiş durumdadır. Bu dörtmilyon Suriyelinin güvenlik, sağlık, giyim, barınma ve yeme-içme ihtiyaçları ülke ekonomisi üzerinde ağır yük oluşturmaya başlamıştır. Suriyeliler için yapılan harcama 30 milyar doları aşmış durumdadır.

Türkiye'ye göçler Suriyelilerle sınırlı değildir. Iraklılar, Afganlılar başta olmak üzere Orta Doğu ve Kafkasya'dan yoğun göçler devam etmektedir. Toplu göçlerin ve sığınmacıların ülkeye hem genelde hem özelde sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri bulunmaktadır. Dış göçler kapsamında Türkiye'ye gelen mülteci, göçmen ve sığınmacılar öncelikle buldukları illerde kiraların artmasına neden olmuştur. Bu durum, kiraya verenler açısından olumlu gelişme iken kiracılar açısından büyük olumsuzluk teşkil etmektedir. Bir diğer önemli etki, mültecilerin yoğun olarak bulunduğu şehirlerde talep artışı nedeni ile hayat pahalılığı baş göstermiştir. Bir başka etki ise sığınmacıların kayıt dışı olarak çalıştırılmalarıdır. Bugün sınır illerinde

işini kaybedenler üzerinde yapılan bir anket sonucuna göre işini kaybedenlerin büyük kısmı bunun, Suriyeliler nedeni ile olduğunu ifade etmektedirler.

Tüm dünyadan sığınmacılara giden yardımlar sınır illerindeki firmalar aracılığı ile karşılanmaktadır. Sınır illerindeki firmalar, sığınmacıların ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacı ile üretimlerini artırmakta buda o bölgede hem istihdamın artmasına hem de üretimde canlanmaya neden olmaktadır. Özellikle tekstil ve temel gıda üretimi artmıştır. Savaş nedeni ile düşen ihracat, tekrar artış trendine girmiş, Türkiye ekonomisine olumlu yansımaları olmuştur.

Mülteci, göçmen ve sığınmacılar pek çok etkiyi beraberinde getirmekle birlikte araştırmamızın temel konusunu oluşturan istihdam konusunda önemli etki yapmaktadırlar.

Bu bağlamda mültecilerin işgücüne etkileri, genel olarak risk ve fırsatları birlikte barındırmaktadır. Mültecilerin %42.3'ü 18-59 yaş aralığında insanlardan oluşmaktadır. Bu tablo çalışma grubundaki insanların sayısını göstermekle birlikte istihdama katkı sağlama potansiyelinin yüksekliği ve mültecilerin güçlü yönünü oluşturmaktadır. Diğer yandan mülteci ve sığınmacıların eğitim seviyelerinin düşüklüğü ve çalışma izinlerine ilişkin düzenlemelerin yetersiz olması bunların zayıf yönlerini oluşturmaktadır.

Özellikle ucuz iş gücü kapsamında Suriyeliler, Afganlılar ile Iraklılar tercih edilmektedir. Bunların büyük kısmı hem vasıfsız hem de kayıt dışı olarak çalıştırılmaktadır. Ancak mülteci, göçmen ve sığınmacılar Türkiye'de önemli oranda ara eleman ihtiyacını karşılamaktadırlar.

Suriye sınırındaki illere bakıldığında (Kilis, Gaziantep ve Adıyaman) göç sonrasında işsizliğin düşmesi ve istihdam kapasitesindeki artış, diğer illere model olarak incelenmeye değer görülmektedir. Sınır illerindeki işletmeler, girişimciler ve sanayiciler ekseninde maliyetlerin düşürülmesi açısından ucuz emek olarak iş gücü piyasasına yönelik fırsatlar sunmaktadır. Özellikle tarım kesiminde vasıfsız işçi olarak, ihtiyaç duyulan alanlarda değerlendirilmeye başlanmıştır.

Bugün mülteci ve göçmenlerin ya da sığınmacıların büyük kısmı kayıt dışı olarak çalıştırılmaktadır. Ülkeye gelen yabancı iş gücü, iş gücü eksikliği olan ve gelişme potansiyeli bulunan sektörlerde ücretlerde düşüş sağlamakta, işletme maliyetlerinin düşürülmesinde önemli etki sağlamaktadır. Uluslararası alanda bu firmalar rekabet üstünlüğünü ele geçirebilmektedirler. Ancak bu, kayıtlı iş gücü sağlayan firmalar ile kayıt dışı işçi çalıştıran işletmeler arasında haksız rekabeti beraberinde getirmektedir. Uzun vadede ülkede iş gücü piyasasının bozulmasına neden olabilecektir. Bu açıdan acil olarak sığınmacı, mülteci gibi yabancı uyruklu göçmenlerin çalışma şartlarının hem iyileştirilmesi hemde çalışma şartlarına yönelik çıkarılan yasal düzenlemelerin günün şartlarına yönelik olarak yeniden düzenlenmesi bir zorunluluk arz etmektedir.

Yabancı uyruklu çalışanlar bir açıdan da yöre halkının işsiz kalmasına neden olmaktadır. Dünyanın her yerinde toplu göçler bölge halkında işsiz kalma ve gelir kaybına uğrama algısını yaratmakta ve huzursuzluğa neden olmaktadır.

Bu bağlamda yabancı istihdamının önemine binaen Türkiye’de yabancı istihdamına baktığımızda çalışma izni alan yabancıların sayısı 2.442.159’dur. Yaklaşık 1.5 milyon civarında kayıt dışı yabancı işçi çalıştırıldığı tahmin edilmektedir.

Araştırma konusunda Kırşehir’deki firmaların büyük çoğunluğunun limited şirket kapsamında bulunduğu görülmektedir. İşletmelerin faaliyet alanlarına bakıldığında mobilya, inşaat, tarım, hayvancılık gibi emek yoğun sektörlerin ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır. Ankete dahil olan işletmelerin %82’si üretim işletmesi iken %18’i ticari işletmelerden oluşmaktadır. İşletmelerin %48’i 10 yıldan daha uzun süredir bu sektörde faaliyet göstermektedir. Ankete cevap veren firmaların %78’i yabancı işçi çalıştırmaktadır. Yabancı işçi çalıştıran firmaların %72’si Iraklıları, %27’si Afganlıları çalıştırmayı tercih etmektedirler. Suriyelileri çalıştırmayı tercih edenlerin oranı %1 olarak görülmektedir. Anket çalışmasında yüzyüze görüşmeden elde edilen en önemli bulgulardan bir tanesi, işverenlerin Suriyelileri çalıştırmayı tercih etmemesidir. Suriyelilerin güvenilmez, yeteneksiz ve yerli işçilerle sorun yaşayanlar olduğunu belirtmektedirler. Yapılan çalışma ile işletmelerin faaliyet alanları ile yabancı işçi çalıştırma arasında doğru yönlü ilişki kurulmaktadır.

Ankete dahil olan firmaların yabancı işçi çalıştırma nedenlerinin başında %44 ile ucuz işçi olduğunu ifade ederken,%37'si ise aradığı özellikleri taşıdığı için yabancı işçi çalıştırdığını belirtmektedir. Yabancı işçi çalıştırmanın maliyetlerini düşürdüğünü belirten işletmelerin oranı %72 olarak belirtilmektedir. Yabancı işçi çalıştırmak işletmelerin maliyetlerine olumlu etki yapmaktadır. Yabancı işçi çalıştırmanın sağladığı en büyük avantaj ise %71 ile ara eleman temin avantajı olduğu anket sonucu ile belirlenmiştir. İşletmelere, yabancı işçi çalıştırmanın yol açtığı en büyük sorun ise, iletişim sorunu ve mesleki uyum olarak tespit edilmiştir. Anket sonucuna göre yabancı işçi çalıştıran işletmelerde yabancı işçi çalıştırmanın iş gücü devir oranını olumlu yönde etkilediği ve yabancı işçilerin işe sadık oldukları tespit edilmiştir. Bir diğer anket sorusu ile yabancı işçilerin performansından memnuniyetin %73 gibi yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Yabancı işçi çalıştıran firmalar yabancı işçilerin performansını olumlu olarak görmektedirler. Performanstan memnun olmayan firmalar neden olarak, uyum sorununu göstermektedirler. Uzun dönemde bu sorun ortadan kalkacak gibi gözükmemektedir. Yabancı işçilerin ülkede kalış süreleri uzadıkça uyum sorunları da sona erecektir.

Mülteci, göçmen ve sığınmacılara yönelik olarak hazırlanan ikinci anketten ise şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Anketi cevaplayanların %55'i mülteci, %36'sı göçmen ve %9'u sığınmacılardan oluşmaktadır. Ankete katılanların büyük çoğunluğu mülteci ve göçmenleri oluşturan Irak ve Suriyelilerden oluşmaktadır. Yabancı iş gücünün milliyeti incelendiğinde, %41'i Iraklı, %31'i Afgan ve %19'u Suriyelilerden oluşmaktadır. Ankete katılan yabancı iş gücünün yaş aralığı incelendiğinde %44'ünün 18-35, %38'inin ise 18 yaş altı olduğu görülmektedir. Mülteci ve göçmenlerin büyük çoğunluğunun genç ve faal iş gücü konumunda olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anketten çıkarılan önemli bir sonuç da Türkiye'yi tercih etme nedenlerinin güvenilir ülke olmasını vurgulamalarıdır. Bu, Türkiye'nin uluslararası alanda güvenilirliğinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Ülkedeki en büyük sorunlarının ne olduğu sorusuna ise %64'lük oran ile geçim ve barınma olduğu belirtilmektedir. Sağlık

sorunlarının ise en düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Yabancıların sağlık giderleri devletimiz tarafından karşılanmaktadır.

Eğitim seviyelerinin belirlendiği soruda mülteci, göçmen ve sığınmacıların eğitim seviyelerinin oldukça düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların büyük kısmının erkeklerden oluştuğu, bayanların çalıştırılmadığı belirlenmiştir.

Mülteci, göçmen ve sığınmacıların büyük çoğunluğunun yardım aldığı, aldıkları yardım türünün yeme, içme, giyim, barınma vb.yardımları olduğu, bu yardımların yardım kuruluşları, belediyeler, komşu ve gönüllü kuruluşlardan alındığı belirtilmektedir. Sonuç olarak devlet ve millet olarak misafirperverliğin, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneği sergilenmektedir. İnsani duruşun ve komşuluk ilişkilerinin gereği yapılmaktadır.

Mülteci, göçmen ve sığınmacılara iş gücü piyasasına ilişkin olarak, bir işte çalışıp çalışmadıkları sorusuna deneklerin %72 evet cevabı vermiştir. Çalışmadıklarını belirtenlerin büyük çoğunluğu bayanlardan oluşmaktadır. Bayanların çalıştırılmadığı tespit edilmiştir. Hangi sektörde çalıştıklarına dair ise; %34'ü inşaat, %27'si sanayi, %13'ü tarım, %7'si hayvancılık %10'u ise ne iş bulursa çalıştığı cevabını vermektedirler. Yani yabancı iş gücü olarak çalışanların; eğitimsiz, kalifiye olmayan, vasıfsız ve beden gücüne dayanan emek yoğun olarak çalışanlar oldukları ortaya konmuştur.

Aylık ortalama aldıkları ücret incelendiğinde büyük çoğunluğunun asgari ücretin bile çok altında bir ücrete çalıştırıldıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durum, işverenlerin ucuz iş gücü olarak yabancı iş gücünü istihdam ettiklerini belirttikleri sonuç ile örtüşmektedir. Yabancı iş gücü olarak çalışanların %83'ü sigortasız olarak çalıştıklarını ifade etmektedirler. Yani yabancı iş gücü olarak çalışanların %83'ünün bu anket yardımı ile kayıt dışı olarak çalıştırıldıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Aldıkları ücretin düşüklüğü bunun bir göstergesidir. Ankete katılan 200 kişiden 178'i(%89'u) herhangi bir mesleki eğitimden geçmediğini beyan etmektedir. Bu ise bizi yabancı iş gücünün vasıfsız iş gücü olduğu sonucuna götürmektedir.

Sonuç olarak Kırşehir’de istihdam edilen yabancı iş gücü olarak kabul edilen mülteci, göçmen ve sığınmacıların olumlu ve olumsuz yönleri tespit edilmiştir.

Avantaj ve dezavantajlı yönleri şu şekilde özetlenebilir:

Avantajları:

- Genç yaş gurubunda olmaları,
- Ucuz iş gücü olmaları,
- Ara eleman ihtiyacını karşılamaları,
- Beden gücüne dayalı ağır işlerde çalıştırılmaları,
- Tarım kesiminde ve hayvancılıkta eleman eksikliğini gidermeleri,
- Firma maliyetlerinde düşüşe neden olmaları,
- Firmalara uluslararası alanda rekabet üstünlüğü kazandırmaları,
- Buldukları illerde özellikle, temel gıda ve tekstil yani giyim sektörlerinde firma sayısını artırmaları dolayısıyla yeni istihdam alanları yaratmaları,
- Buldukları bölgelerden başlanmak üzere toplam talebi artırıcı etki sağlamaları, ekonomiye dinamiklik kazandırmaları.

Dezavantajları:

- Eğitim seviyelerinin düşüklüğü,
- Vasıfsız iş gücü olmaları,
- Bayanların çalıştırılmaması,
- Kayıt dışı çalışmaları,
- Firmalar arasında rekabet eşitliğini bozmaları,
- Yerli iş gücünün işsizlik oranlarını artırmaları,
- Buldukları bölgelerde kira, konut, temel gıda maddelerinin fiyatlarını yükseltmeleri,
- Vergi ve sosyal güvenlik gelirlerinde düşüklüğe sebep olmaları,
- Uyum sorunu nedeni ile sosyal yapıyı ve güvenliği bozmaları,
- Kültür yozlaşmasına neden olmaları,
- Geçim endişesi ile illegal yollara sapmaları,
- Terör ve suç örgütlerine kaynak oluşturmaları,

- Buldukları bölgeden başlamak üzere fiyatları artırarak genel fiyatlar seviyesini yani enflasyonu yükseltmeleri,
- Ülkede genel sağlık giderlerinde artışa yol açmaları,
- Koruma ve güvenlik tedbirleri nedeni ile genel ekonomi üzerinde yük oluşturmaları,
- Buldukları bölgede nüfus artışına bağlı sorunların ortaya çıkması, bölgelerin kalabalıklaşması nedeni ile ek maliyetlere yol açmaları vb. olumsuz avantajlardır.

Sonuç olarak Kırşehir özelinde incelenen mülteci, göçmen ve sığınmacıların Kırşehir’de istihdama yaptıkları etkileri, yapılan diğer bilimsel çalışmalarla da örtüşmesi nedeni ile Türkiye genelinde de benzer sonuçlara neden olmaktadır. Avantaj ve dezavantajları birlikte değerlendirildiğinde işverenler açısından istihdama olumlu katkı sağlamakta, ara eleman ihtiyacını özellikle emek yoğun sektörlerde iş gücü ihtiyacını gidermede önemli katkıları bulunmaktadır. Yerli işçiler açısından ise işsizliğe neden oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Genel ekonomi üzerinde ek yük getirmektedirler.

Bu durumdaki yabancı iş gücü ile ilgili çalışma şartlarının yeniden düzenlenmesi, çağa uygun hale getirilmesi ülke açısından zorunluluk arz etmektedir.

4.2. Öneriler

- * Mülteci, göçmen ve sığınmacılarla ilgili yasal düzenlemeler gözden geçirilmelidir.
- * Yabancıların çalıştırılmasını düzenleyen kanun yeniden ve çalışma şartlarını kolaylaştırıcı şekilde düzenlenmelidir.
- * Yabancı iş gücünün istihdam üzerinde ortaya çıkan olumsuz etkilerini ortadan kaldıracı tedbirler alınmalıdır.
- * Yabancı işçi çalıştırılmasında kayıt dışılık ortadan kaldırılmalıdır.
- * Yabancı istihdamındaki kayıt dışılık nedeni ile vergi vb. kamu gelirlerini azaltıcı etkenler ortadan kaldırılmalıdır.
- * Mülteci, göçmen ve sığınmacıların sağlık giderlerini düşürmek amacı ile yasal olarak çalıştırılmalarının önü açılmalıdır.

- * Kamu üzerinde yük oluşturan mülteci, göçmen ve sığınmacıların ülkelerine geri dönüşleri hızlandırılmalıdır.
- * Mülteci, göçmen ve sığınmacılardan terör ve suç örgütlerine zemin oluşturan şartlarla etkin mücadele yapılmalıdır.
- * Mülteci, göçmen ve sığınmacıların güvenlik açısından takibi daha sıkı yapılmalıdır.
- * Mülteci göçmen ve sığınmacıların buldukları bölgelerde Türk erkekleri ile evliliği ailelerde parçalanmalara neden olmaktadır. Bununla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalı ve yaptırımlar ağırlaştırılmalıdır.
- * Suriye’de istikrarın sağlanmasına aracılık edilerek mülteci, göçmen ve sığınmacıların ülkelerine dönüşün önünü açıcı adımlar atılmalıdır.
- * Ülke üzerindeki yükü hafifletmek amacı ile; AB, BM ve uluslararası göç örgütleri ile diyalog hızlandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

AFAT, “Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Yardımlar” Suriye Raporu,2018,https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilar_Yapilan_Yardimlar+7.pdf. 29.01.2018.

ALTUNDEĞER Nurettin ve YILMAZ Ertuğrul, “İç Savaştan Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye’ye Faturası” **Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt:21, Yıl:2016.

ANDERSON Lisa, DemystifyingtheArab Spring: ParsingtheDifferencesBetweenTunisia, Egypt, andLibya,**ForeingAffairs**, May/June, 2011.

AKINCI Buket ve Diğerleri, “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul” **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, Temmuz-Aralık 2015.

AKTAY Yasin, Arap Baharının Küresel ve Bölgesel Etkisi, <http://www.sde.org.tr/tr/authordetail/arap-baharinküresel-ve-bölgesel-etkisi/1014.25.01.2018>.

AKTÜRK Oktay, **İmalat Sanayiindeki KOBİ’lerin Sorunları ve 2008 Küresel Krizinden Etkilenme Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Kırşehir İli Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2013.

ARAS Ayşegül, Türkiye ve Orta Doğu Bağlamında Arap Baharı, Sahip Kıran Stratejik Araştırmalar Merkezi, Araştırma Yazısı, S.1, 26 Kasım 2017.

ARAS Bülent, YORULMAZLAR Emirhan, “İran’ın Yeni Büyük Oyunu”, **Görüş Dergisi**, TÜSİAD, Sayı :88, Şubat 2015, 59.

AY Sema, “Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”,**YÖNETİM VE EKONOMİ** Yıl:2012, Cilt:19, Sayı:2.

AYGÜL Hasan Hüseyin, “Mülteci Emeğinin Türkiye İşgücü Piyasalarındaki Görünümü ve Etkileri,” **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:9, Sayı:20, 2018.

BAYRAKLI Cemile, **Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Göçmen Konutlarında Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2007.

BOZKURAN Davut ve KUTBAY Hüseyin, “Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt:5, No:1, 2013.

CHUBİN Shahram, İran andthe Arap Spring: AscendancyFrustrated”, **GulfResearch Center, GRC GulfPapers**, September 2012, http://carnegieendowment.org/files/Iran_and_Arab_Spring_2873.pdf.05.02.2018.

ÇAĞLAYAN Savaş, Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**(İLKE), Güz 2006, Sayı:17.

ÇALLI Melike, “Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacıların Sağlık Hakkı”, **İş ve Hayat**, Yıl 2, Sayı 3, Şubat 2016.

ÇELİK Fatih, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere Verilen İhracat Destekleri ve Ekonomiye Etkisi (Kayseri Örneği), Yayınlanmış **Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2007, Konya.

ÇETİNKAYA Murat, **Küresel Ekonomik ve Finansal Kriz, Türkiye Ekseninde Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Nobel Yayıncılık, 2011, Ankara.

De Bel-AirFrançoise, Migration Profile:Tunisia, Migration PolicyCentre(MPC), **Research Report**, Issue2016/8 December 2016, Robert SchumanCentrefor Advanced Studies, Italy.

DİNLER Zeynel, **İktisada Giriş**, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2012, Bursa.

DOĞAN Gürkan ve DURGUN Bülent, “Arap Baharı ve Libya: Tarihsel Süreç ve Demokratikleşme Kavramı Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, Süleyman Demirel Üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:15, 2012.

DURAN Hasan ve ÖZDEMİR Çağatay, “Türk Dış Politikasına Yansımalarıyla Arap Baharı”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt:7, Sayı:2, 2012.

DURSUN Feride, Göç, <https://slideplayer.biz.tr/slide/2924781/>. 07.09.2018.

FARGUES P., Fandrich C., Migration after the Arab Spring, Migration Policy Centre(MPC), **Research Report 2012/09**, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Italy.

GENÇTÜRK Tuğçe, “Bölgesel Güç Olarak Suudi Arabistan’ın Orta Doğuda İzlediği Siyaset”, **TUİC Akademi**, 2012, <http://www.tuicakademi.org/bolgesel-guc-olarak-suudi-arabistanin/07.02.2018>.

Göç ve Uyum Raporu, **TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Mülteci Hakları Alt Komisyonu Göç ve Uyum Raporu**, Mart 2018, Ankara.

GÜREŞÇİ Ertuğrul, **Çeşitli Yönleriyle Kırsal Göç**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018.

İÇDUYGU Ahmet ve Diğerleri, Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere MiRekoç Proje Raporları 1/2014 TUBİTAK 1001_106k291, Ocak 2014, İstanbul.

İKİZ Ahmet Salih, “Arap Baharının Kelebek Etkisi: Batı Dünyasında Beklenen Değişmeler”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi**, Güz 2015, Sayı:35.

Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, **Göç**, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2014.

KAPU Hüsnü, **TRA’de Göç Olgusu: Sebep ve Sonuçlar Bağlamında Analitik Bir Araştırma**, Araştırma Projesi Raporu, Eylül 2012.

KAYA Sait, **Suriyeli Mültecilerin Türk İş Gücü Piyasasına Etkileri**, AR-GE Bülten, Ocak-Şubat 2016.

KAYGISIZ İrfan, “Suriyeli Mültecilerin Türkiye İş Gücü Piyasasına Etkileri, <http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/D%C3%BCnyadan/2017/Du308nyadan%20-%20Suriyeli%20Mu308ltecilerin%20Tu308rkiye%20I307s327gu308cu308%20Piya-sasina%20Etkileri%20.pdf> 30.05.2018.

Kırşehir Göç İdaresi İl Müdürlüğü, Kırşehir’de Yabancı Sayıları, Ağustos 2018.

Kırşehir İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, **Kırşehir Sosyal ve Ekonomik Göstergeler**, 2009 Kırşehir.

KİBAROĞLU Mustafa, Arap Baharı ve Türkiye, **Adam Akademi**, 2011,2.<http://mustafakibaroglu.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/kibaroglu-adamakademi-arapbahariturkiye-aralik2011.pdf> 07.02.2018.

KRUGMAN Paul,**Bunalım Ekonomisinin Geri Dönüşü**, Çev:Neşenur Domaniç, Literatür Yayınları,2008.

LANCHOVİCHİNA Elena, “Economic Cost of post-Arab-Spring Civil Wars in the Middle East and North Africa”, http://www.iemed.org/observatori/arees-danalisi/arxius-adjunts/anuari/med.2016/IEMed_MedYearBook2016_Economic%20Impact%20of%20Arab%20Spring%20Wars_Elena_Ianchovichina.pdf. 02.02.2018.

Milli Prodüktivite Merkezi, **İller Düzeyinde Verimliliği Artırma Projeleri**, MPM,2010,Ankara.

MUMAY Can, “Türkiye Suriyelilere Kaç Para Harcadı?”, **Sözcü**, 16 Şubat, 2017.

NAİSBİTT John,**Megaterndler Asya**, Çev:Ulaş Kaplan, Altın Kitaplar Yayınevi,1997.

NURDOĞAN Ali Kemal, DUR Ali İhsan Burak ve ÖZTÜRK Mustafa, (2017), “Türkiye’nin Mülteci Sorunu ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri”, **İş ve Hayat**, 4. Sayı: 2016.

OĞUZLU Tarık, “Arap Baharı ve Yansımaları”, ORSAM(Orta Doğu Araştırmaları Merkezi), **Orta Doğu Analiz**, Cilt:3, Sayı:36, Aralık 2011.

Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, **İstihdam ve Çalışma Hayatı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara 2014.

ORHAN Aytun ve GÜNDOĞAR Sabiha Şenyücel, **Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri**, Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM), ORSAM Araştırma Raporu, Rapor No:195, Ocak 2015.

ÖZCAN E., DENİZ Ela, "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme", **İş ve Hayat Dergisi**, Cilt:2, Sayı:4, 2016.

PAKSOY Sadettin ve Diğerleri, "Küreselleşmenin Sosyo-Politik Etkileri: Arap Baharı", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:12, Sayı:46, Yaz 2013.

PARASIZ İlker, **Kriz Ekonomisi**, Ezgi Kitapevi, Bursa, 1995.

REİMER Stephen, "The Economics of the Arab Uprisings: Alternative Explanations and Heterodox Perspectives", 2015, <http://www.e-ir.info/2015/09/04/the-economics-of-the-arab-uprisings/01.02.2018>.

SERGİO Carrera, Leonhard den Hertog and Joanna Parkin, EU Migration Policy in the Wake of the Arab Spring What prospects for EU-Southern Mediterranean Relations?, **MEDPRO Technical Report** No. 15/August 2012.

SOYLU Süleyman, **Göç, Suriyeli Mülteciler, Türkiye**, Göç İdaresi Kurulu Toplantısı, 15 Şubat 2017, Ankara.

STEPANOVA E., "The Role of Information Communication Technologies in the "Arab Spring" IMPLICATIONS BEYOND THE REGION, PONARS, Eurasia 2011.

ŞAHİN Mehmet ve ŞAHİN Özge Uysal, "Arap Baharının Türkiye Ekonomisine Etkileri", **Yönetim ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı:23, 2014.

TC Ekonomi Bakanlığı, **2012-2013 Ocak-Aralık Dönemi Dış Ticaret İstatistikleri**, Ankara, 2014.

TUİK AKADEMİ, "Arap Baharı ve Nedenleri", 28 Kasım 2012, Editör, <http://www.tuicakademi.org/arap-bahari-ve-nedenleri/26.01.2018>.

TUİK, (2018) İl İl Dış Ticaret İstatistikleri, Ankara.

TUNÇ Ayşe Şebnem, "Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme", **TESAM Akademi Dergisi**, Temmuz 2015.

Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a787829702b34.56953483.05.02.2018.

Uluslararası Göç Örgütü,(IOM), **Göç Terimleri Sözlüğü**, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkçe Tercüme: LitteraÇeviri ve Dil Hizmetleri Dnş.Ltd0.Şti., 2009.

UNHCR, “SyriaRegionalRefugeeResponse”

<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, 29.01.2018.

UYGUR Hakkı, “İran ve Arap Baharı” **SetaAnaliz**, Sayı:52, Mart 2012.

UZUNAYtül,“Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015/1.

ÜNVER Aylin, Arap Baharı ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri, **Orta Doğu Analiz**, Cilt:4, Sayı:48, Aralık 2012.

WOOD Laura, “ResearchandMarkets: Arab Spring anditsImpact on Economies in theMiddle East and North Africa: a Detailed Report” EasternStandard Time, February 7, 2012.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Kanun No:6458, Sayı:28615, Kabul Tarihi:04.04.2013, 11 Nisan 2013 tarihli Resmî Gazete.

ZİMMERMAN Klaus F., “RefugeeandMigrantLabor Market Integration: Europe in Need of a New PolicyAgenda”,

<https://www.eui.eu/Projects/TheForum/Documents/Keynote-lecture-labour-market-integration.pdf>. 12.02.2018.

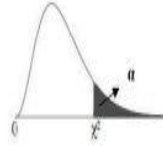
<https://www.ahievran.edu.tr/index.php/ueniversitemiz/geneltanim22.06.2016>

<http://www.mustafaotrar.net/istatistik/kikare-chi-square-degerleri-tablosu/02.11.2018>

EKLER:

1- Kİ-KARE TABLOSU

Kİ-KARE (χ^2) TABLOSU

sd	α												
	0.995	0.990	0.975	0.950	0.900	0.750	0.500	0.250	0.100	0.05	0.025	0.010	0.005
1	0.00004	0.00016	0.00098	0.00393	0.01579	0.10153	0.45494	1.32330	2.70554	3.84146	5.02389	6.63490	7.87944
2	0.01003	0.02010	0.05064	0.10259	0.21072	0.57536	1.38629	2.77259	4.60517	5.99146	7.37776	9.21034	10.59663
3	0.07172	0.11483	0.21580	0.35185	0.58437	1.21253	2.36597	4.10834	6.25139	7.81473	9.34840	11.34487	12.83816
4	0.20699	0.29711	0.48442	0.71072	1.06362	1.92256	3.35669	5.38527	7.77944	9.48773	11.14329	13.27670	14.86026
5	0.41174	0.55430	0.83121	1.14548	1.61031	2.67460	4.35146	6.62568	9.23636	11.07050	12.83250	15.08627	16.74960
6	0.67573	0.87209	1.23734	1.63538	2.20413	3.45460	5.34812	7.84080	10.64464	12.59159	14.44938	16.81189	18.54758
7	0.98926	1.23904	1.68987	2.16735	2.83311	4.25485	6.34581	9.03715	12.01704	14.06714	16.01276	18.47531	20.27774
8	1.34441	1.64650	2.17973	2.73264	3.48954	5.07064	7.34412	10.21885	13.36157	15.50731	17.53455	20.09024	21.95495
9	1.73493	2.08790	2.70039	3.32511	4.16816	5.89883	8.34283	11.38875	14.68366	16.91898	19.02277	21.66599	23.58935
10	2.15586	2.55821	3.24697	3.94030	4.86518	6.73720	9.34182	12.54886	15.98718	18.30704	20.48318	23.20925	25.18818
11	2.60322	3.05348	3.81575	4.57481	5.57778	7.58414	10.34100	13.70069	17.27501	19.67514	21.92005	24.72497	26.75685
12	3.07382	3.57057	4.40379	5.22603	6.30380	8.43842	11.34032	14.84540	18.54935	21.02607	23.33666	26.21697	28.29952
13	3.56503	4.10692	5.00875	5.89186	7.04150	9.29907	12.33976	15.98391	19.81193	22.36203	24.73560	27.68825	29.81947
14	4.07467	4.66043	5.62873	6.57063	7.78953	10.16531	13.33927	17.11693	21.06414	23.68479	26.11895	29.14124	31.31935
15	4.60092	5.22935	6.26214	7.26094	8.54676	11.03654	14.33886	18.24509	22.30713	24.99579	27.48839	30.57791	32.80132
16	5.14221	5.81221	6.90766	7.96165	9.31224	11.91222	15.33850	19.36886	23.54183	26.29623	28.84535	31.99993	34.26719
17	5.69722	6.40776	7.56419	8.67176	10.08519	12.79193	16.33818	20.48868	24.76904	27.58711	30.19101	33.40866	35.71847
18	6.26480	7.01491	8.23075	9.39046	10.86494	13.67529	17.33790	21.60489	25.98942	28.86930	31.52638	34.80531	37.15645
19	6.84397	7.63273	8.90652	10.11701	11.65091	14.56200	18.33765	22.71781	27.20357	30.14353	32.65233	36.19087	38.58226
20	7.43384	8.26040	9.59078	10.85081	12.44261	15.45177	19.33743	23.82769	28.41198	31.41043	34.16961	37.56623	39.99685
21	8.03365	8.89720	10.28290	11.59131	13.23960	16.34438	20.33723	24.93478	29.61509	32.67057	35.47888	38.93217	41.40106
22	8.64272	9.54249	10.98232	12.33801	14.04149	17.23962	21.33705	26.03927	30.81328	33.92444	36.78071	40.28936	42.79565
23	9.26042	10.19572	11.68855	13.09051	14.84796	18.13730	22.33688	27.14134	32.00690	35.17246	38.07563	41.63840	44.18128
24	9.88623	10.85636	12.40115	13.84843	15.65868	19.03725	23.33673	28.24115	33.19624	36.41503	39.36408	42.97982	45.55851
25	10.51965	11.52398	13.11972	14.61141	16.47341	19.93934	24.33659	29.33885	34.38159	37.65248	40.64647	44.31410	46.92789
26	11.16024	12.19815	13.84391	15.37916	17.29189	20.84343	25.33646	30.43457	35.56317	38.88514	41.92317	45.64168	48.28988
27	11.80759	12.87850	14.57338	16.15140	18.11390	21.74941	26.33634	31.52841	36.74122	40.11327	43.19451	46.96294	49.64492
28	12.46134	13.56471	15.30786	16.92788	18.93924	22.65716	27.33623	32.62049	37.91592	41.33714	44.46079	48.27824	50.99338
29	13.12115	14.25645	16.04707	17.70837	19.76774	23.56659	28.33613	33.71091	39.08747	42.55697	45.72229	49.58788	52.33562
30	13.78672	14.95346	16.79077	18.49266	20.59923	24.47761	29.33603	34.79974	40.25602	43.77297	46.97924	50.89218	53.67196

Ek:2- Anketler

Anket 1- MÜLTECİ ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DEKİ İŞ GÜCÜ PİYASASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA:

KIRŞEHİR ÖRNEĞİ ANKET SORULARI (İŞVEREN)

1. İşletmenizin Hukuki yapısı

- Limited Şirket ( )
- Anonim Şirket ( )
- Kollektif Şirket ( )
- Adi Şirket ( )
- Diğer ( )

2. İşletmenin Faaliyet Alanı

Otomotiv ve Yan Sanayi ( )

Tekstil-Dokuma- Deri ve Ayakkabı Sanayi ( )

Gıda-İçki-Tütün Sanayi ( )

Bilgisayar Yazılımı ve Donanımı ( )

Plastik ve Plastik Malzeme ( )

Metal ve Döküm Sanayi ( )

İş Makineleri ve Ekipmanları ( )

Tarım Ürünleri ve Çiçekçilik ( )

Madencilik ve Taş Ocakları ( )

Elektrik malzemeler Ve Elektrikli Ev Aletleri ( )

Mobilya ve Dekorasyon ( )

Diğer..... ( )

3. İşletmeniz

- Üretim İşletmesi ( )
- Ticari İşletme ( )

4. Kaç yıldır bu sektörde çalışıyorsunuz?

- 1 yıldan az ( )
- 1-5 yıl ( )
- 5-8 yıl ( )
- 8-10 yıl ( )
- 10 Yıldan daha fazla ( )

5. İşletmede çalışan personel sayısı ne kadar?

- 0-10 ( )
- 11-50 ( )
- 51-100 ( )
- 101-200 ( )
- 201-250 ( )

6. Yabancı uyruklu işçi çalıştırıyor musunuz?

- Evet ( )
- Hayır ( )

7. Yabancı uyruklu işçi çalıştırmıyorsanız nedeni nedir?

- a. İşe bağlılıkları zayıf ( )
- b. İstedğim özelliklere sahip değil ( )
- c. Kendi vatandaşlarımızı çalıştırmak istiyorum ( )
- d. Yabancı uyruklular dürüst değil ( )
- e. Diğer ( ) Lütfen belirtiniz.....

8. Yabancı uyruklu çalıştırırken hangi ülke kökenlileri tercih ediyorsunuz?

- a. Afganistan ( )
- b. Irak ( )
- c. Suriye ( )
- d. Afrikalılar ( )
- e. Diğer ( )

9. İşletmenizde kaç yabancı uyruklu işçi çalışmaktadır?

- a. 1-5 ( )
- b. 6-8 ( )
- c. 9-10 ( )
- d. 11-15 ( )
- e. 16 ve üzeri ( )

10. Kaç yıldır yabancı işçi çalıştırıyorsunuz?

- a. 1-3 ( )
- b. 4-5 ( )
- c. 6-8 ( )
- d. 9-10 ( )
- e. 10 yıl üzeri ( )

11. Yabancı işçi çalıştırma nedeniniz nedir?

- a. Ucuz işgücü
- b. İşe daha sadıklar
- c. Aradığım özellikleri taşımaktalar
- d. Daha nitelikliler
- e. Diğer ( ) .Lütfen Belirtiniz.....

12. Yabancı işçilerde aradığımız özellikler nelerdir?

- a. Ucuz işgücü olması
- b. Kalifiye olması
- c. İşe bağlılığının yüksek olması
- d. İşe ihtiyacının olması
- e. Diğer ( ) Lütfen belirtiniz.....

13. Yabancı uyruklu işçi çalıştırmak maliyetlerinizi düşürücü etki sağladı mı?

- a. Evet ( ) b. Hayır ( )

14. Maliyetlerinizde ne kadar düşüş oldu?

- a) % 10 -15 ( )
- b) %16- 20 ( )
- c) % 21-30 ( )
- d) %31-40 ( )
- e) %41 ve üzeri ( )

15. Yabancı uyruklu işçi çalıştırmanın size en büyük avantajı ne oldu?

- a. Ara eleman temin kolaylığı avantajı ( )
- b. Ucuz iş gücü temin avantajı ( )
- c. Rekabet avantajı ( )
- d. Yabancı dil kullanım avantajı ( )
- e. Diğer ( )

16. Yabancı iş gücü çalıştırmakla birlikte ne tür sorunlar yaşamaktasınız?

- a. İletişim ( )
- b. Mesleki uyum ( )
- c. Hukuki ( )
- d. Aidiyetlik ( )
- e. Diğer ( )

17. Yabancı işçiler iş gücü devir oranını etkiliyor mu?

- a) Evet ( ) b. Hayır ( )

18. Yabancı işçilerin performansından memnun musunuz?

- a) Evet ( ) b. Hayır ( )

19. Cevabınız 'Hayır' ise nedeni nedir?

- a) İşe aidiyeti düşük ( )
- b) Geçici iş olarak görüyor ( )
- c) Uyum sorunu yaşıyor ( )
- d) Bizim yerli işçilerle problem yaşıyor ( )
- e) İletişim sorunu yaşıyor ( )

20. İşletmedeki pozisyonunuz nedir?

- a. Üst Yönetici ( )
- b. Müdür ( )
- c. Şef ( )
- d. İşletme sahibi ( )
- e. Diğer ( )

21. Eğitim durumunuz nedir?

- a. İlkokul ( )
- b. Orta Okul ( )
- c. Lise ( )
- d. MYO ( )
- e. Fakülte ( )

22. Kaç yıldır bu işletmede çalışıyorsunuz?

- a. 1-3 ( )
- b. 4-6 ( )
- c. 7-9 ( )
- d. 10-15 ( )
- e. 16 ve üzeri ( )

Anket 2-

**MÜLTECİ ve GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DEKİ İŞ GÜCÜ PİYASASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA:
KIRŞEHİR ÖRNEĞİANKET SORULARI (GÖÇMEN- MÜLTECİ)**

A. Tanımlayıcı Sorular

1. Statünüz nedir?

Mülteci ( ) Göçmen ( ) Sığınmacı ( )

2. Hangi Ülkenin vatandaşıınız?.....

Suriye ( )

Irak ( )

Afganistan ( )

Bangladeş ( )

Pakistan ( )

Diğer . ( ) Lütfen Belirtiniz.....

3. Kaç yaşındasınız?

18 yaş altı ( ) 18-35 ( ) 36-51( ) 51- 65 ( ) 65 üstü ( )

4. Kaç yıldır Türkiye'desiniz?

1-3 yıl ( ) 4-6 yıl ( ) 7-9 yıl ( ) 10 -15 ( ) 15yıldan fazla ( )

5. Ülkenizde hangi sorundan dolayı Türkiye'ye geldiniz? (Birkaç şık işaretlenebilir.)

- a. İç savaş ve siyasi sorunlar vs. ( )
b. Kıtlık vs ( )
c. Ailevi meseleler ( )
d. Adli suç vb. ( )
e. Diğer ( ) Lütfen Belirtiniz.....

6. Türkiye'yi niçin tercih ettiniz? (Birkaç şık işaretlenebilir.)

- a. Daha güvenli olduğu için ( )
b. Akrabalarım olduğu için ( )
c. Sınır komşuluğu olduğu için ( )
d. Türkiye'ye giriş çıkışlar kolay olduğu için ( )
e. Diğer ( ) Lütfen Belirtiniz.....

7. Kırşehir'e ne zaman geldiniz?

1-3 yıl ( ) 4-6 yıl ( ) 7-9 yıl ( ) 10 -12 ( ) 13 yıl ve Üzeri ( )

8. Kırşehir'e gelmeden önce nerede yaşıyordunuz?

- a. Kendi ülkemde ( )
b. Başka bir şehirde ( )
c. Başka bir ülkede ( )

9. Kırşehir'de kiminle yaşıyorsunuz?

- a. Tek başıma ( )
b. Ailem ile birlikte ( )
c. Akrabalarımla birlikte ( )
d. Arkadaşlarımla ( )
e. Diğer ( )

10. Ailede kaç kişi yaşıyorsunuz?

- a. 0-2 ( )
- b. 3-5 ( )
- c. 6-8 ( )
- d. 9-10 ( )
- e. 10 ve üzeri ( )

11. Kırşehir'deki en büyük sorunuz nedir?

- a. Barınma ( )
- b. Geçim ( )
- c. Uyum ( )
- d. Sağlık ( )
- e. Diğer ( )

12. Eğitim durumunuz nedir?

- a. Okuma Yazma Bilmiyorum ( )
- b. İlk Okul Mezunuyum ( )
- c. Orta Okul Mezunuyum ( )
- d. Lise Mezunuyum ( )
- e. E) Üniversite Mezunuyum ( )

13. Cinsiyetiniz nedir?

- a. Erkek ( ) b. Bayan ( )

14. Nerelerden yardım alıyorsunuz?

- a) Yardım almıyorum ( )
- b) Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Fonu ( )
- c) Belediye ( )
- d) Gönüllü Kuruluşlar ( )
- e) Akraba ve Komşular ( )
- f) Diğer ( )

15. Aldığınız yardım türü nedir?

- a) Yiyecek- Yakacak ( )
- b) Giyecek- Ev Eşyası ( )
- c) Kira- Nakit Yardım ( )
- d) Ücretsiz Eğitim Yardımı ( )
- e) Sağlık Yardımı ( )
- f) Diğer ( ) Belirtiniz.....

B. İŞ GÜCÜ PİYASASI SORULARI

1. Mesleğiniz nedir?

- a. Tarım ( ) b. İnşaat ( ) c. Hayvancılık ( ) d. Elektrikçi e. Tamir bakım ( )
- f. Diğer ( ) Lütfen Belirtiniz? .....g. Vasıfsız ( )

2. Bir işte çalışıyor musunuz?

- a. Evet ( ) b. Hayır ( )

3. Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

- a. Sanayi ( ) b. Tarım ( ) c. Ticaret ( ) d. İnşaat ( )
- f. Vasıfsız ( ) f. Kendi İşim ( ) Lütfen Belirtiniz.....

4. Ne zamandan beri çalışıyorsunuz?

- a. Bir yıldan az ( )
- b. 1-3 yıl arası ( )
- c. 4-6 yıl arası ( )
- d. 7-9 yıl arası ( )
- e. 10 Yıl ve üzeri ( )

5. Bu işte daha önceden çalıştınız mı?

- a. Evet ( ) Hayır ( )

6. Önceki mesleğiniz nedir? Lütfen belirtiniz.....

7. Aylık ortalama ne kadar ücret alıyorsunuz?

- a. 0-499TL arası ( )
b. 500- 999TL arası ( )
c. 1000- 1499TL arası ( )
d. 1500-1999 TL arası ( )
e. 2000TL ve Üzeri ( )

8. Aylık kiranız ne kadar?

- a. 0-200 TL arası ( )
b. 201-400 TL arası ( )
c. 401-600 TL arası ( )
d. 601-800 TL arası ( )
e. 801 ve üzeri ( )

9. Sigortanız var mı?

- a. Evet ( )
b. Hayır ( )

10. Herhangi bir mesleki eğitimden geçtiniz mi?

- a. Evet ( ) Hayır ( )